

### 3.1 ความหมาย ลักษณะ และรูปแบบของอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กรหรือองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล

#### 1. อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร<sup>23</sup>

##### ความหมาย

องค์กรอาชญากรรม (organized crime) มีความแตกต่างกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป เนื่องจากอาชญากรรมซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมที่มีการจัดโครงสร้างขององค์กรภายในอย่างเป็นระบบ นักอาชญาวิทยาให้ความหมายขององค์กรอาชญากรรมไว้ดังนี้

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง อาชญากรอาชีพ ที่มีระบบ โครงสร้างภายใน มีการติดต่อกันระหว่างกลุ่มของอาชญากรที่มีส่วนร่วมในการหาประโยชน์ร่วมกัน<sup>24</sup>

องค์กรอาชญากรรม<sup>25</sup> หมายถึง การรวมกันของอาชญากรรมหลายรูปแบบ ซึ่งมีโครงสร้างของการดำเนินงานที่สลับซับซ้อนโดยมีการติดต่อประสานงาน และกิจกรรมที่สำคัญขององค์กรอาชญากรรมคือการสนองความต้องการสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด ฯลฯ โดยมีลูกค้าสำคัญคือประชาชนทั่วไป องค์กรอาชญากรรมมักขยายตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับและควบคุมในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เข้าไปแทรกแซงในการดำเนินธุรกิจเหล่านั้นด้วยการผูกขาด การเลียงภาษี การข่มขู่ การก่อการร้าย การบั่นทอน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้จำนวนมาก หากการดำเนินการดังกล่าวถูกขัดขวางโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรอาชญากรรมจะมีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย หรือจ้างวานฆ่าบุคคลที่องค์กรอาชญากรรมไม่พึงประสงค์ และรวมไปถึงการการนำเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายเพื่อฟอกเงินเหล่านั้นให้เป็นเงินที่ถูกกฎหมายเพื่อนำกลับมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมต่อไป

ที่ประชุมระดับโลกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยองค์กรอาชญากรรม ปี ค.ศ. 1995 ได้ให้ความหมายขององค์กรอาชญากรรม หมายถึง กลุ่มบุคคล ที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง มีรายได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือความผิดที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ มีการจัดองค์กรที่ซับซ้อน มีแผนในการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อหาประโยชน์จากธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

The Omnibus Crime Control Act of 1970 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความหมาย “องค์กรอาชญากรรม” ให้หมายถึง กิจกรรมที่ผิดกฎหมายของสมาชิกกลุ่มจัดตั้งที่ซับซ้อน มีแบบแผน ดำเนินการสนองความต้องการสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงกิจกรรมเหล่านี้ คือ การพนัน ธุรกิจ

<sup>23</sup> ไพรตดู ประธาน วัฒนาวณิช และวีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, รายงานการศึกษารายเรื่อง “การใช้ถ้อยคำ” โครงการพัฒนากฎหมายต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2, 2546 สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม.

<sup>24</sup> Francis A.J. Ianni and Elizabeth Reuss-Ianni, *The Crime Society*. New American Library, 1976.

<sup>25</sup> President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (Commission appointed by President Lydon B. Johnson in 1965)

Organized Crime. *Public Law*, oct. 15, 1970, pp. 91-452.

โสภณ ชูกริชเงินกู้ (กิดคอกเบี้ยสูง) ยาเสพติด การข่มขู่รีดไถแรงงาน และกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอื่นของสมาชิกขององค์กรเช่นนั้น<sup>26</sup>

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ให้คำนิยามความหมายของกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร” (Organized Criminal Group)<sup>27</sup> หมายถึงกลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่า หรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม<sup>28</sup>

#### ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม<sup>29</sup>

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่ากลุ่มองค์กรอาชญากรรมมักจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

- ก. ไม่มีอุดมการณ์หรือเป้าหมายทางการเมือง
- ข. มีการจัดลำดับชั้นในองค์กร
- ค. มีสมาชิกจำนวนจำกัดหรือเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- ง. มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- จ. ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย หรือใช้ความรุนแรง หรือการข่มขู่และการติดสินบน
- ฉ. มีการกำหนดหน้าที่และการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน
- ช. มีลักษณะเป็นการผูกขาด มีกฎข้อบังคับ ระหว่างสมาชิกที่ชัดเจน รวมถึงข้อกำหนดแนว

ทางการปฏิบัติที่เป็นความลับ

Roy Godson และ William J. Olson (1995)<sup>30</sup> สรุปลักษณะขององค์กรอาชญากรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ว่า มี 3 ลักษณะสำคัญ คือ

- 1) มีการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายแผ่ขยายเป็นวงกว้าง
- 2) มีพัฒนาการและเชื่อมโยงเครือข่ายข้ามชาติระหว่างองค์กรอาชญากรรมด้วยกัน และ

ระหว่างองค์กรอาชญากรรมกับกลุ่มอื่น

<sup>26</sup> The Organized Crime Control Act 1970.

<sup>27</sup> ในร่างอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ได้นิยามความหมายขององค์กร อาชญากรรมว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ไม่จำเป็นต้องเป็นองค์กรใหญ่ ซึ่งมีการจัดตั้งหรือรวมกลุ่มกันมาแล้วระยะหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อกระทำความผิดอาชญากรรมเพื่อให้ได้ประโยชน์ทางการเงิน หรือโอกาส หรือทางวัตถุอื่น ไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม

<sup>28</sup> ปรากฏคำนี้ในอนุสัญญา ข้อ 3 (ข) (ค), ข้อ 5, ข้อ 6, ข้อ 10, ข้อ 16, ข้อ 18, ข้อ 26, ข้อ 27, ข้อ 29, ข้อ 31, ข้อ 34

<sup>29</sup> โปรดดู ประธาน วัฒนาวณิช และวีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, เรื่องเดิม อ้างแล้ว.

<sup>30</sup> Roy Godson และ William J. Olson, "International Organized Crime," Society, January-February, 1995, pp. 18-29. See this article at

[www.american.edu/trace/pubs/sis-519-read/godson&olson.pdf](http://www.american.edu/trace/pubs/sis-519-read/godson&olson.pdf)

3) มีการพัฒนาขีดความสามารถและกำลังขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ในการเข้า  
คุกคามความมั่นคงของรัฐ เพื่อทำลายระบอบการเมืองและสถาบันทางการเมือง ขัดขวางการพัฒนา  
เศรษฐกิจ บ่อนทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และทำลายประเทศมหาอำนาจ

J. Edgar Hoover อดีตผู้อำนวยการ FBI ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอนุกรรมการของสมาชิก  
รัฐสภาแห่งสหรัฐฯ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ La Cosa Nostra ว่า La Cosa Nostra เป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีขนาด  
ใหญ่ที่สุดในสหรัฐฯ เป็นองค์กรที่มีระเบียบวินัยเข้มงวด และประกอบอาชญากรรมทุกประเภท La Cosa  
Nostra มีลักษณะของอาชญากรที่รวมกันอยู่แบบครอบครัว (Family)<sup>11</sup> มีหัวหน้าใหญ่ทำหน้าที่ควบคุม  
“ครอบครัว” และมีอำนาจในการตัดสินใจที่เด็ดขาด และมีการแบ่งระดับการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น  
ลดหลั่นลงมา คือ underboss และ senior advisor or consigliere และมี capos<sup>12</sup> จำนวนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ควบคุม  
Crews ที่เปรียบได้กับทหาร (soldiers) ซึ่งเป็นสมาชิกของ LCN ซึ่งเป็นอิตาเลียนโดยกำเนิด<sup>13</sup> เข้าไปควบคุม  
พื้นที่ที่มีอาณาเขตชัดเจน และร่วมมือกับองค์กรอาชญากรรมอื่นๆ ทั้งในระดับระหว่างประเทศ และระดับ  
ประเทศ มีการดำเนินงานที่ปกปิดและในความลับ

Jacobs (1999:128) กล่าวว่า “...ไม่เคยมีองค์กรอาชญากรรมใดในสหรัฐฯ ที่ควบคุม  
สหภาพแรงงาน ควบคุมและผูกขาดตลาดแรงงาน ดำเนินการเหมือนเป็นกำลังสำคัญในภาคอุตสาหกรรมหลัก  
และทำหน้าที่เหมือนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างธุรกิจที่ถูกกฎหมายกับธุรกิจที่ผิดกฎหมาย...”<sup>14</sup>

สำหรับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific) กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียแปซิ  
ฟิก มีการดำเนินกิจกรรมที่ครอบคลุม ขีดหุ่น เชื้อชาติในการติดตามองศาไกล และมีเครือข่ายทั่วโลก<sup>15</sup> ทั้ง  
ยังสามารถเข้าไปหาผลประโยชน์ในประเทศซึ่งมีรัฐบาลที่อ่อนแอ มีปัญหาคอร์รัปชัน และระบบเกื้อหนุน  
ญาติมิตร (nepotism) มีปัญหาในเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศีลธรรม วัตถุนิยม ใกล้ชิดกับแหล่ง  
ผลิตยาเสพติดราคาถูก ประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายของประชากรเพื่อแสวงหาความมั่นคงในชีวิตและเศรษฐกิจ  
และที่สำคัญที่สุดคือมีช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนมาก มีช่องว่างระหว่างคนมีงานทำและคนไม่มี  
งานทำ มีช่องว่างระหว่างคนมีการศึกษาและคนไม่มีการศึกษา และมีปัญหาเรื่องปากท้อง ซึ่งลักษณะต่างๆ ที่  
กล่าวมานี้ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

<sup>11</sup> La Cosa Nostra ประกอบด้วย “ครอบครัว” ประมาณ 24 ครอบครัว มีฐานที่ตั้งในเมืองต่างๆ ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา มีรายได้จากการ  
ดำเนินกิจกรรมผิดกฎหมายถึง หกสิบล้านเหรียญสหรัฐต่อปี. ดู Bonnie Angelo, “Wanted: A New Godfather,” *Time*, April 13, 1992, vol.  
139 no. 11, p. 92

<sup>12</sup> Frank Schmalleger, *Criminal Justice Today: An Introductory Text for The Twenty-first Century*, 4<sup>th</sup> Ed, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.  
pp. 68-70.

<sup>13</sup> James O. Finckenauer (Director, International Center National Institution of Justice). LA COSA NOSTRA IN THE UNITED STATES.  
Participating in the U.N.’s Crime Prevention Program.(copy)

<sup>14</sup> Jacobs, James B. and Alex Hortis, “New York City AS Organized Crime Fighter,” *New York Law School Law Review*, vol. XLII,  
no.3&4,1998.

<sup>15</sup> John McFarlane, “Transnational Crime: Response Strategies,” paper presented at the 4<sup>th</sup> National Outlook Symposium on Crime in  
Australia, New Crime and New Responses convened by Australian Institute of Criminology and held in Canberra 21-22 June  
2001.p.5.(copy)

ประเภทของอาชญากรรม ที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit Trafficking in Drugs)
- 2) การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
- 3) การค้าอาวุธ (Arms trafficking)
- 4) อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Economic Crime and computer crime)
- 5) การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in women and children)
- 6) การโจรกรรมรถยนต์ (Theft and smuggling of vehicles)
- 7) การฟอกเงิน (Money laundering)

กิจกรรมที่ผิดกฎหมายขององค์กรอาชญากรรมที่สำคัญได้แก่

- ก. การใช้อิทธิพลข่มขู่
- ข. การฉ้อโกง
- ค. การลักทรัพย์
- ง. การชิงทรัพย์
- จ. การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ
- ฉ. การค้ายาเสพติด
- ช. การลักลอบค้าอาวุธ
- ซ. การค้ำหนุ่ย และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
- ฌ. การลักลอบนำเข้า หรือส่งออกคนต่างด้าว
- ฎ. การลักลอบค้าวัตถุโบราณ
- ฏ. การกระทำความผิด
- ถ. การยักยอกเงินจากโรงงานอุตสาหกรรม สถาบันการเงิน การแทรกซึมเพื่อควบคุมธุรกิจเอกชนและธนาคารพาณิชย์
- ฐ. การควบคุมตลาดมืด

#### รูปแบบขององค์กรอาชญากรรม

รูปแบบขององค์กรอาชญากรรมองค์กรอาชญากรรมเป็นวิวัฒนาการที่อาศัยความต่อเนื่องของระยะเวลา ปัจจุบันที่มีผลต่อการจัดตั้งเป็นองค์กรอาชญากรรมขึ้นในที่แห่งหนึ่ง อาจเป็นผลมาจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์หรือขนบธรรมเนียมของประชาชน มรดกทางประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี ลักษณะทางกายภาพและอุปนิสัยของประชาชน รวมตลอดถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้กระทำผิดผู้มีอำนาจ หรือมาตรการทางกฎหมายในทีมนั้นๆ

องค์กรอาชญากรรมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ยังคงมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน และเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ได้แก่ มาเฟีย (MAFIA) ของอิตาลี และยาคุซ่า (YUKUZA) ของญี่ปุ่น มาเฟียและยาคุซ่าเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีแบบแผนของโครงสร้างการจัดองค์กรในลักษณะเฉพาะตัว แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร

กรอาชญากรรมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะขององค์กรอาชญากรรม และมักทำให้เกิดข้อถกเถียงกันในการพิจารณากำหนดนโยบายทางอาญาของประเทศต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม (the concept of organized crime) ถูกกำหนดให้หมายความถึงกลุ่มอาชญากรรมภายในประเทศ (domestic crime groups) ที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่ม Cosa Nostra และให้หมายความรวมไปถึงองค์กรอาชญากรรมระหว่างประเทศ (international organized crime) ที่มีการดำเนินการทั่วโลก ซึ่งรวมไปถึง Chinese Triads และ Russian Mafia<sup>16</sup> กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีการจัดโครงสร้าง (Structure group) หมายถึงกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยความบังเอิญเพื่อกระทำความผิดโดยทันที และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างเป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องของการเป็นสมาชิก หรือมีโครงสร้างที่พัฒนาแล้ว

กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้าง (structure group)<sup>17</sup> เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยมีโครงสร้างภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ไม่ใช่การรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเพื่อกระทำความผิดอย่างทันทีทันใดซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างเป็นทางการและไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่องและไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างซึ่งพัฒนาแล้ว ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบได้ดังนี้

- เป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปที่มีการจัดตั้งขึ้น
- เป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างในการจัดตั้ง
- มีเป้าหมายในการจัดตั้ง

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมโดยคณะกรรมการการศึกษาปัญหาองค์กรอาชญากรรม ที่จัดตั้งขึ้นโดยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคณะกรรมการได้ศึกษาลักษณะและขอบเขตขององค์กรอาชญากรรมในสหรัฐอเมริกา เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะในการป้องกัน พบว่าองค์กรอาชญากรรมมีโครงสร้างหลายระดับ<sup>18</sup> ประกอบด้วย

### 1) กลุ่มอาชญากร (Criminal group)

กลุ่มอาชญากร เป็นแกนกลางขององค์กรอาชญากรรม ประกอบไปด้วยบุคคลที่ดำรงอยู่ด้วยการประกอบอาชญากรรม การใช้ความรุนแรง และการทุจริต เพื่อแสวงหาอำนาจและผลกำไร ลักษณะของกลุ่มอาชญากรมีดังต่อไปนี้

- มีความต่อเนื่อง (Continuity) กล่าวคือมีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและมีความเข้าใจว่าองค์กรจะต้องปฏิบัติการกิจตลอดไป โดยมีได้ขึ้นอยู่กับสมาชิกแต่ละคน สมาชิกจะต้องคำนึงถึงกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว แต่อาจมีการเปลี่ยนผู้นำกลุ่มตามกาลเวลา

<sup>16</sup> Klaus von Lampe The Concept of Organized Crime in Historical Perspective. (Paper presented at the international conference "Crime Organized International Mythe, pouvoir, profit " ) The Institute de recherches Switzerland, 6 October 1999 <kvl-homepage>

<sup>17</sup> อนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 2

<sup>18</sup> Michael D. Lyman and Gary W. Potter Organized Crime 2<sup>nd</sup> Ed, New jersey: Prentice hall, 1999 pp 40-52.

➤ มีโครงสร้าง (Structure) กล่าวคือ มีการจัดโครงสร้างตามลำดับชั้นในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันโดยเน้นที่ความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมายสำคัญ โครงสร้างขององค์กรอาชญากรรมอาจจะมีระเบียบที่เข้มงวด หรือยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับการแบ่งแยกตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม

➤ มีสมาชิกภาพ (Membership) กลุ่มอาชญากรจะมีที่มาจากลักษณะร่วมกันของสมาชิกหลายประการ เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ประวัติอาชญากร หรือผลประโยชน์ร่วมกัน สมาชิก จะถูกตรวจสอบอย่างใกล้ชิดถึงความซื่อสัตย์ที่มีต่อองค์กร การเป็นสมาชิกหมายถึงการปฏิบัติตามพันธะตลอดชีวิต ต้องเคารพกฎข้อบังคับ เช่น การรักษาความลับ หรือการกระทำใดๆ เพื่อกลุ่ม และการพิทักษ์รักษากลุ่มของตน เป็นต้น สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ต่างๆ จากการเข้าร่วมกลุ่มเช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การคุ้มครองสิทธิพิเศษ และการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

➤ การประกอบอาชญากรรม (Criminality) เป็นเป้าหมายขององค์กรอาชญากรรมเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร เช่นเดียวกับธุรกิจและอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น การจัดหาสินค้าที่ผิดกฎหมาย และกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอื่น ๆ เช่น การฆ่าคนตาย การโจรกรรม และการดัดสินบน เป็นต้น วิธีการในการแสวงหากำไรและอำนาจของกลุ่มอาชญากรบางกลุ่มอาจเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ผิดกฎหมายบางกลุ่มอาจประกอบอาชญากรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การค้ายาเสพติด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มอาชญากรหลายกลุ่มก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ถูกกฎหมาย

➤ ความรุนแรง (Violence) การใช้ความรุนแรงเป็นส่วนประกอบสำคัญของกลุ่มอาชญากร การข่มขู่และการใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการควบคุมและปกป้องสมาชิก และบุคคลอื่น ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม สมาชิกของกลุ่มจะต้องพร้อมที่จะใช้ความรุนแรง เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรหากถูกคุกคาม เช่น การลงโทษบุคคล หรือการฆ่าปิดปากพยาน เป็นต้น

➤ อำนาจและผลกำไร (Power and profit) สมาชิกของกลุ่มอาชญากรทำงานร่วมกันเพื่อสร้างอำนาจของกลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดผลกำไร อำนาจทางการเมืองได้มาจากการดัดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มอาชญากรสามารถรักษาอำนาจได้โดยการมีความสัมพันธ์กับผู้พิทักษ์ หรือที่ปรึกษา

2) ผู้พิทักษ์ หรือที่ปรึกษา (The Protector) บุคคลกลุ่มนี้ มักประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริตและประพฤติมิชอบ นักธุรกิจ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและทนายความ ที่ปรึกษาทางการเงิน ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะช่วยเหลือหรือร่วมมือกันช่วยเหลือกลุ่มอาชญากร โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่หรือสถาบันของตน อันจะทำให้กลุ่มอาชญากรรอดพ้นจากการดำเนินคดีจากรัฐ การดัดสินบนเป็นเครื่องมือที่สำคัญขององค์กรอาชญากรรม เช่น ผู้รักษากฎหมายที่ทุจริตอาจให้ข้อมูลข่าวสารทางศาล ข่าวสารเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนและปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด เป็นต้น หรือทนายความที่ทุจริตอาจช่วยเหลือในการข่มขู่พยานหรือเปลี่ยนพยานหลักฐาน นอกจากนี้ผู้พิทักษ์อาจรวมถึงนักบัญชี ซึ่งช่วยเหลือกลุ่มอาชญากรซ่อนเร้นทรัพย์สินเงินทองไว้ในสถาบันการเงินและที่อื่น ๆ

3) ผู้สนับสนุนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Specialized Support) กลุ่มอาชญากรและผู้พิทักษ์ จะอาศัยผู้สนับสนุนที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ บุคคลกลุ่มนี้ไม่มีพันธะกับกลุ่มอาชญากรแต่ถือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอาชญากรรม เช่น ผู้ให้ความช่วยเหลือให้ความสะดวกในการประกอบอาชญากรรม เป็นต้น

4) ผู้สนับสนุนที่เป็นผู้ให้บริการ (User Support) เป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญในการสนับสนุนองค์กรอาชญากรรมให้ประสบความสำเร็จ กลุ่มนี้จะช่วยหาลูกค้า หรือผู้ให้บริการสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด การพนัน โสเภณี และรับซื้อของโจร เป็นต้น

5) การสนับสนุนจากสังคม (Social Support) บุคคลในกลุ่มนี้ เป็นผู้ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีอำนาจและได้รับการยอมรับจากสังคม เช่น นักการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในองค์กรอาชญากรรม นักธุรกิจที่ทำธุรกิจกับองค์กรอาชญากรรม ผู้นำทางสังคมและชุมชน ซึ่งเชื่อเชิญสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมมาร่วมงานสังคมและสร้างภาพที่ดีให้แก่องค์กรอาชญากรรม

นอกจากที่กล่าวมานี้ ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบขงกลุ่มอาชญากรที่มีการจัดโครงสร้าง หรือองค์กรอาชญากรรม ที่มีการจัดโครงสร้างในรูปแบบต่างๆ ที่สำคัญมีดังนี้

(1) รูปแบบโคซา นอสตรา (Donald Cressey, 1967) รูปแบบนี้จะมีโครงสร้างที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย

- นายใหญ่หรือหัวหน้า (The Boss)
- ผู้ใกล้ชิดกับหัวหน้าหรือที่ปรึกษา (The Consigliers) เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลและมีฐานะในครอบครัว (family) บุคคลเหล่านี้มักจะเป็นนักกฎหมายที่ได้รับความไว้วางใจจากหัวหน้า
- นายรอง หรือรองหัวหน้า (The Underboss) เป็นผู้ที่หัวหน้าให้ความไว้วางใจ ปฏิบัติงานตามที่หัวหน้ามอบหมาย หรือทำหน้าที่แทนหัวหน้าเมื่อหัวหน้าไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ มักจะเป็นสมาชิกที่มีอาวุโสในครอบครัว

➢ ผู้นำระดับกลาง (Caporegime หรือ Capos) บุคคลกลุ่มนี้จะทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารจากระดับสูงไปสู่ระดับล่าง และทำหน้าที่เป็นกั้นชนระหว่างสมาชิกระดับสูงและระดับล่างของครอบครัว

➢ ผู้ปฏิบัติงาน เป็นสมาชิกระดับล่างสุด ซึ่งมักจะเรียกว่าพลทหาร (soldiers) หรือที่รู้จักในนาม “wise guys” หรือ “made guys” หรือ “button men” ซึ่งจะขึ้นตรงต่อผู้นำระดับกลาง ทำหน้าที่ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น กระจายทรัพย์สิน การพนัน ค้ายาเสพติด เป็นต้น รายได้ของการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งจะส่งให้แก่หัวหน้า นอกจากนี้ผู้ที่ปฏิบัติงานให้กับครอบครัว (family) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการลงโทษผู้ทรยศและให้ความช่วยเหลือสมาชิกจากการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

การแบ่งชั้นและหน้าที่ภายในองค์กรจะทำให้หัวหน้าไม่ต้องประกอบอาชญากรรมด้วยตนเอง และทำให้การจับกุมหัวหน้าเป็นไปได้ยาก แม้ว่าหัวหน้าจะถูกทำลายก็จะมีผู้ดำรงตำแหน่งแทน ทำให้องค์กรสามารถดำเนินการต่อไปได้

## (2) รูปแบบอุปถัมภ์ (Albini's Patron-Client Model)<sup>39</sup>

จากการศึกษาของ Joseph Albini เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมในเมือง Detroit (1971) พบว่ารูปแบบนี้ประกอบด้วยผู้ให้การอุปถัมภ์ซึ่งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสามารถให้การสนับสนุนแก่ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองแก่องค์กรได้ บทบาทของผู้อุปถัมภ์ และผู้อยู่ภายใต้ผู้อุปถัมภ์ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยทั่วไปเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งร่วมมือกันในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งในระบบที่มีความสัมพันธ์ของอำนาจแบบขีดยุ่ กลุ่มองค์กรอาชญากรรมรูปแบบมีลักษณะคล้ายขององค์กรทางสังคมหรือเครือข่ายในชุมชน อำนาจขององค์กรอาชญากรรมขึ้นอยู่กับคุณภาพการจัดองค์กร โครงสร้าง ความขีดยุ่และการปรับตัวรูปแบบนี้ประกอบไปด้วยเครือข่าย (Network) ของบุคคลต่างๆ โดยมี หัวหน้า รองหัวหน้า และที่ปรึกษาเป็นศูนย์กลาง ในลำดับถัดไปจะเป็นผู้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์เรียกว่า หัวหน้าลำดับถัดจากหัวหน้า ได้แก่ สมาชิก ซึ่งได้รับการอุปถัมภ์จากหัวหน้าต่อเนื่องกันไป

นอกจากนี้สมาชิกแต่ละคนอาจมีเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของสมาชิกนั้น ๆ ซึ่งมักจะมีช่องทางติดต่อกับบุคคลซึ่งควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ และบุคคลสำคัญในองค์กรอาชญากรรมจะเป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งธุรกิจที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย องค์กรอาชญากรรมจะมีเครือข่ายทางสังคมเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มอาชญากรรมอื่น ๆ ตลอดจนการประสานงานในองค์กร เพื่อความสำเร็จของการประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทั้งหมดที่อาจมิใช่สมาชิกขององค์กร โดยตรงก็ได้ โครงสร้างความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน อย่างไรก็ตาม องค์กรอาชญากรรมในความหมายนี้มีใช้สลับกลับ หรืออ้างยืม แต่เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างหลวม ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม

## (3) รูปแบบวิสาหกิจ (Smith's Enterprise Model)<sup>40</sup>

Dwight Smith เสนอผลงานชื่อ ความลึกลับของมาเฟีย (The Mafia Mystique, 1974) อธิบายว่าองค์กรอาชญากรรมในรูปแบบนี้เป็นเพียงการประกอบธุรกิจที่ต่อเนื่องไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมายเท่านั้น มีโครงสร้างพื้นฐานเช่นเดียวกับวิสาหกิจที่ถูกกฎหมาย โดยทั่วไปองค์กรอาชญากรรมเป็นเพียงกิจกรรมทางธุรกิจอย่างหนึ่งซึ่งผิดกฎหมาย ได้แก่การค้ายาเสพติด การกู้ยืมเงิน และการกระทำความผิดอื่น ๆ ในการให้บริการของลูกค้า ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึงมิได้อยู่ที่การติดตามจับกุมหัวหน้าหน้าอาชญากรคนหนึ่งคนใด แต่จะต้องพยายามทำความเข้าใจพฤติกรรมขององค์กรและธุรกิจการค้าที่ผิดกฎหมาย ผลการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า ผู้กระทำความผิดประมาณ 2 พันคน ที่เกี่ยวข้องกับการค้าโคเคนในเมืองนิวยอร์ก มิได้มาจากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง หรือการค้าโคเคนอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรอาชญากรรมเดียว ผลการศึกษานี้แสดงว่าการค้ายาเสพติด และสินค้าที่ผิดกฎหมายอื่นๆ กระทำโดยกลุ่มอาชญากรหลายกลุ่มที่กระจายอยู่ทั่วไป

<sup>39</sup> Ibid.

<sup>40</sup> Ibid.



#### (4) รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือญาติ (Ianni's Kinship Group Model)<sup>41</sup>

การศึกษาของ Francis IANNI ที่เน้นกลุ่มองค์กรอาชญากรรมชาวอิตาลี คนผิวดำ และลาตินอเมริกา เห็นว่าองค์กรอาชญากรรม เป็นระบบในทางสังคมที่มีการจัดโครงสร้างโดยการกระทำ (action) และคุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural values) ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรม (virtues) ของระบบราชการยุคใหม่ (Ianni, 1972) การอธิบายขององค์กรอาชญากรรมที่ดีที่สุดก็คือ การตรวจสอบเครือข่ายของระบบเครือญาติในท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มองค์กรอาชญากรรมมีโครงสร้างที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการตามทฤษฎีของมาเฟีย องค์กรอาชญากรรมมีลักษณะคล้ายระบบสังคม ไม่มีโครงสร้างแยกออกจากการปฏิบัติหน้าที่หรือมีโครงสร้างที่เป็นอิสระจากตัวบุคคล

ต่อมา การศึกษาของ Ianni (1974) ได้ขยายถึงกลุ่มอเมริกัน นิโกร และเปอโดริโก สรุปว่า องค์กรอาชญากรรมมิได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคลเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง การรวมกลุ่มขึ้นอยู่กับกระบวนการทางสังคมเท่า ๆ กับการรวมกลุ่มทางด้านเชื้อชาติ และเขาสรุปว่า องค์กรอาชญากรรมอาจจะอธิบายได้โดยอาศัยทฤษฎีการถ่ายทอดทางชาติพันธุ์ (Ethnic succession) กล่าวโดยย่อคือ กลุ่มผู้อพยพมาใหม่ จะถูกกีดกันและขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลให้บุคคลกลุ่มนี้ต่อสู้ดิ้นรนต่ออุปสรรคที่ขัดขวางความก้าวหน้าในชีวิต ดังนั้น การรวมตัวกันเป็นองค์กรอาชญากรรมจึงเพื่อการแสวงหากำไรและอำนาจ เมื่อใดก็ตามที่มีผู้อพยพเข้ามาใหม่ ลักษณะขององค์กรอาชญากรรมก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มของบุคคล

#### (5) รูปแบบเครือข่ายอาชญากรรม (Chambliss's Crime Network Model)<sup>42</sup>

จากการศึกษาของ William Chambliss (1978) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งศึกษาองค์กรอาชญากรรมในเมืองซีแอตเทิล ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประกอบไปด้วยเครือข่าย (Network) ต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกัน มีสมาชิกในองค์กรที่เกี่ยวข้องกัน และมีการปรับตัวไปตามสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในชุมชนนั้น โดยไม่มีระบบการควบคุมไว้ที่ศูนย์กลาง

การควบคุมองค์กรอาชญากรรมถ้ามีจะมาจากภายนอกองค์กรอาชญากรรม กล่าวคือ พฤติกรรมขององค์กรอาชญากรรมจะถูกกำหนดโดยตลาดมืด หรือธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ในรูปแบบนี้องค์กรอาชญากรรมประกอบไปด้วยเครือข่ายของบุคคลต่าง ๆ ที่มีอำนาจมากที่สุด ได้แก่ นักธุรกิจ ผู้รักษากฎหมายและการเมือง ในฐานะผู้กำหนดกิจกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี การพนัน สิ่งลามกอนาจาร และยาเสพติด

#### (6) รูปแบบหุ้นส่วน (Haller's Partnership Model)<sup>43</sup>

รูปแบบนี้เสนอโดย Mark Haller (1990) เห็นว่าองค์กรอาชญากรรมแท้จริงแล้วเป็นการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง ที่เกิดจากการรวมตัวกันของธุรกิจขนาดเล็ก มักจะเกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนหลายคน หุ้นส่วนเหล่านี้แบ่งออกเป็นหุ้นส่วนในระดับสูงและระดับกลางที่ประกอบธุรกิจร่วมกันหรือแยกจากกัน องค์กร

<sup>41</sup> Ibid.

<sup>42</sup> Ibid.

<sup>43</sup> Ibid.

อาชญากรรมมิได้กำหนดโดยผู้นำคนใดคนหนึ่งตามโครงสร้างและการจัดองค์กรที่เป็นทางการ แต่เป็นเพียงรูปแบบการลงทุน และการร่วมทุน ซึ่งประกอบไปด้วยหุ้นส่วนหลายคนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การศึกษารูปแบบขององค์กรอาชญากรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ตั้งแต่ต้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างทั้งทางด้านความคิด โครงสร้าง การจัดองค์กรและรูปแบบที่มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ การกระทำ ความผิด และความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และอาชญากรรมข้ามชาติจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่มีผู้ศึกษา และรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

### องค์กรอาชญากรรมในประเทศไทย

องค์กรอาชญากรรมในประเทศไทย ถึงแม้จะไม่มีลักษณะการจัดองค์กรที่เห็นชัดเจนรูปแบบอย่างมาเฟีย (MAFIA) หรือยาคุซ่า (YUKUZA) แต่จากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการที่น่าสนใจเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยพบว่า หลักฐานสำคัญที่ยืนยันว่าองค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยมีมานานแล้วคือ การกำหนดความผิดฐานอั้งยี่ตามกฎหมายอาญา มาตรา 209 และความผิดฐานซ่อนใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210 ซึ่งคล้ายคลึงกับที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 178 และมาตรา 179

สำหรับเจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพล ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในเขตพื้นที่ที่แน่นอน และมีผลประโยชน์จากการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี การโจก เป็นต้น “เจ้าพ่อ” เหล่านี้มักมีบริวารแวดล้อมเพื่อป้องกันอันตราย การบังคับบัญชาระหว่าง “เจ้าพ่อ” กับบริวารเป็นไปในลักษณะเฉพาะตัว เป็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างจะหลวม เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรอาชญากรรมอื่น เช่น Chinese Organized Crime groups (COC) หรือ ยาคุซ่า และเมื่อมีการขัดผลประโยชน์ระหว่างกันจะใช้มือปืนเพื่อล่ำส้างฝ่ายตรงข้าม เพื่อที่จะไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์กัน ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรอาชญากรรมของประเทศไทย ประกอบกับในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยกำหนดมาตรการในการปราบปรามผู้มีอิทธิพล และมีการกำหนดความหมายของผู้มีอิทธิพลและพฤติกรรมที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพลไว้ อย่างชัดเจน

พัฒนาการขององค์กรอาชญากรรมในประเทศไทย อาจแยกพิจารณาได้ 3 กลุ่มดังนี้<sup>๕</sup>

#### อั้งยี่

เดิมนั้นอั้งยี่เป็นสมาคมลับของชาวจีน ซึ่งอพยพมาอยู่ประเทศไทย มีข้อความบันทึกในมาตรา 177 กฎหมายลักษณะอาญา ฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า ชาวจีนต่างด้าวมีจำนวนมากในประเทศไทยอยู่กันเป็นหมู่ตามท้องถิ่นเดิมเพื่อช่วยเหลือกันและกัน เป็นสมาคมแบบเดียวกับพวกมาเฟีย ซึ่งกำเนิดขึ้นในเกาะซิซิลีของประเทศอิตาลี และไปขยายตัวอย่างกว้างขวางที่ประเทศอเมริกา หรือยาคุซ่าของญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของอั้งยี่บางคณะเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ปัญหาของอั้งยี่รุนแรงมากในสมัยรัชกาลที่ 5 ช่วงที่มีการ

<sup>๕</sup> โปรดดูรายละเอียดใน ศิริลักษณ์ จำรูณโรจน์ ณ อุรุทธา, “การกำหนดให้การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ปฏิรูปการปกครองและมีการยกเลิกระบบเจ้าภาษีนายอากร ทำให้สูญเสียผลประโยชน์และสถานภาพทางเศรษฐกิจ จนในที่สุดมีการขยายขอบเขตไปสู่การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ก่อความสงบสุขของบ้านเมือง การทะเลาะวิวาทแก้แค้นกัน ทำร้ายร่างกาย ช่มชู้รีดไถ ปล้น สะดมภ์ เป็นต้น จึงต้องมีการตราพระราชบัญญัติอั้งยี่ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) เพื่อปราบปราม จนเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ภายหลังเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองและเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ปัญหาที่ค่อยๆ หดหายไป จนถึงปัจจุบันและมิดิขึ้นมาสู่ศาลน้อยมาก

### ชุมโจร

การปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชการที่ 5 มีการกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นขึ้นตรงกับกระทรวงมหาดไทย อันเป็นลักษณะของการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ช่องว่างระหว่างกลไกการบริหารจากส่วนกลางและท้องถิ่นที่ไม่ถึงถึงทำให้เกิดผู้นำชุมชนที่ทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองชุมชนของคนให้พ้นจากอันตรายจากภายนอกชุมชน โดยผู้ที่ทรงอิทธิพลในท้องถิ่นที่มีความกล้าหาญและได้รับการยอมรับที่เรียกว่า “นักเลง” หรือผู้นำอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน ซึ่งในบางยุคบางสมัยนักเลงในท้องถิ่นอาจได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แต่อย่างไรก็ตามนักเลงอาจถูกเพ่งเล็งจากทางราชการ หากว่ามีพฤติกรรมคล้ายโจร ความขัดแย้งระหว่างผู้ทรงอิทธิพลในชุมชน หรือนักเลงกับทางราชการจะปรากฏชัดเจน หากว่านักเลงมีพฤติกรรมเป็นหัวหน้าโจรออกปล้นสะดม อิทธิพลที่เคยมีโดยชอบธรรมกลายมาเป็นอิทธิพลที่นอกกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังปี พ.ศ. 2398 การขยายตัวด้านเศรษฐกิจของประเทศที่เติบโตขึ้นอย่างไม่ทัดเทียมกัน ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเลงให้กลายเป็นโจรออกปล้นทรัพย์สินของคนในชุมชนตนเอง<sup>45</sup> เกิดการรวมกลุ่มบุคคลที่เคยกระทำความผิดกฎหมายเป็น “ชุมโจร” โดยมีนักเลงเป็นหัวหน้า และชุมโจรมักจะเกิดขึ้นในท้องที่รือร้อต้อคาบเกี่ยวในหลายจังหวัด เช่น ชุมโจรบ้านกอไผ่ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2480-2490 ซึ่งปล้นสะดม จับคนเรียกค่าไถ่ และเรียกค่าคุ้มครองจากประชาชนในเขตท้องที่จังหวัดราชบุรีและอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีเสือแสวงเป็นหัวหน้าชุมโจรคนแรก ซึ่งได้ถูกทางการปราบปรามอย่างเด็ดขาดในยุคที่เสือซิดเป็นหัวหน้าชุมโจร

การศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของชุมโจรบ้านกอไผ่ในยุคที่เสือซิดเป็นหัวหน้าชุมโจรมัน มีการแบ่งสมุนโจรออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. ชั้นพิเศษ ได้แก่พวกที่มีฝีมือและร่วมมือกันมาแต่แรกเริ่ม
2. ชั้นกลาง ได้แก่พวกที่มีฝีมือปานกลาง เคยทำงานได้ผลดีเป็นที่ไว้วางใจ มีเงินเดือนและเงินพิเศษให้
3. ชั้นล่าง ได้แก่ผู้ที่เข้าร่วมชุมโจรใหม่ ไม่ชำนาญงาน และไม่ได้รับเงินเดือน

<sup>45</sup> อัครพันธ์ อัมปพันธ์, “กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, น. 26.

นอกจากนี้ ชุมโจรบ้านกอไผ่มีที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคคลภายนอกหลายคน ทั้งที่เป็นข้าราชการประจำ และนอกประจำการ มีการติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในลักษณะที่เป็นการพึ่งพา เพื่อให้สามารถกระทำความผิดได้สะดวกและไม่ถูกขัดขวางจากทางราชการ และไม่ปรากฏว่าชุมโจรมีรายได้มาจากการที่สุจริตอื่นใดอีก จนกระทั่งถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาด

### เจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพล

“เจ้าพ่อ” สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยคำ 2 คำคือ “นักเลง” และ “ผู้มีอิทธิพล”<sup>46</sup>

“อิทธิพล” หมายถึง อำนาจที่ไม่เป็นทางการ เมื่อใดก็ตามที่อิทธิพลของนักเลงท้องถิ่น นอกจากจะมีเหนือสมัครพรรคพวกของคนเท่านั้น แต่อิทธิพลดังกล่าวยังแผ่ขยาย ครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือกลไกอำนาจรัฐของท้องถิ่นในระดับสูงด้วยแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บุคคลดังกล่าวได้เลื่อนฐานะจากนักเลงที่ทรงอิทธิพลในท้องถิ่น กลายเป็นเจ้าพ่อของท้องถิ่น จุดนี้เองทำให้เจ้าพ่อมีความแตกต่างจากโจร

นอกจากนี้บทบาทของผู้มีอิทธิพลมีมากกว่านักเลง หรือหัวหน้าชุมโจร ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าพ่อมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า และมีได้ดำรงชีพอยู่ด้วยการกระทำความผิดกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มักเป็นเจ้าของธุรกิจ หรือกิจการที่ชาวบ้านต้องพึ่งพาเพื่อความอยู่รอด เช่น เจ้าของธุรกิจรับซื้อพืชไร่ หรือธุรกิจแปรรูปสภาพผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งมักจะมีลักษณะเป็นการดำเนินธุรกิจแบบผูกขาด หรือเป็นกิจการประเภทอภิสิทธิ์ เช่น การค้าสุรา บุหรี่ ปาไม้ เหมืองแร่ ฯลฯ ที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูง และในหลายกรณีเจ้าพ่ออาจอยู่เบื้องหลังธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น บ่อนการพนัน เจ้ามือหวยใต้ดิน ซ่องโสเภณี เป็นต้น บทบาทของเจ้าพ่อในการอุปถัมภ์ประชาชนจึงมีกว้างขวางกว่านักเลงที่มีอิทธิพล

กิจการของเจ้าพ่อทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและผิดกฎหมายล้วนแต่สร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่เจ้าพ่อ ทำให้อิทธิพลของเจ้าพ่อมีมากขึ้นจากทรัพย์สินที่เป็นรายได้ และสามารถขยายอิทธิพลที่มีอยู่เข้าครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐและกลไกอำนาจรัฐ หรือสร้างเครือข่ายทางการเมืองเพื่อขยายอิทธิพลและมีบทบาทในทางการเมืองต่อไป

แต่ในปัจจุบัน แนวโน้มบทบาทของเจ้าพ่อได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกฎหมายและมีอิทธิพลในทางที่ไม่ดีงาม และมักห้อมล้อมด้วยบริวารและมีปืนรับจ้าง กลายเป็นภาพของนักธุรกิจที่มีสำนึกต่อสังคม เป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เกิดจากการสร้างคุณงามความดีมิใช่ความเคียดแค้น และสิ่งที่ปรากฏเด่นชัดคือ เจ้าพ่อมักเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์อย่างเปิดเผยต่อพรรคพวกและชุมชนของคน

<sup>46</sup> สมบัติ จันทรวงศ์, “บทบาทของเจ้าพ่อท้องถิ่นในเศรษฐกิจและการเมืองไทย: ข้อสังเกตเบื้องต้น” ใน รัฐ ทุน เจ้าพ่อท้องถิ่นกับสังคมไทย, โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), น. 119.

## 2. ผู้มีอิทธิพล

“ผู้มีอิทธิพล หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนด้วยการกระทำการด้วยตนเอง หรือ ใช้ จ้างวาน สนับสนุนการกระทำการใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรืออยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งโดยปกติพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่ผลของการกระทำนั้นเป็นการก่อกวนหรือส่งผลกระทบต่อสังคม ก่อให้เกิดความรำคาญ ความเสียหาย ความหวาดกลัว หรือการสร้างเครือข่าย ขยายผล ซึ่งบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้ซึ่งมีอิทธิพล อาจมีการดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลัง กองกำลังหรือเครื่องมือ (มือปืนรับจ้าง บริวาร) แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน (ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ)

จากการวิจัยของศูนย์ข้อมูลอาชญากรรม และการฟอกเงิน “ได้แยกประเภทกลุ่มของผู้ทรงอิทธิพลออกเป็น 4 กลุ่มคือ”<sup>47</sup>

1. กลุ่มผู้ทรงอิทธิพลระดับท้องถิ่น ซึ่งมักจะมาจากข้าราชการส่วนท้องถิ่น ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมืองส่วนท้องถิ่น ประกอบธุรกิจอาชญากรรมระดับพื้นฐาน เช่น คุมห่วยเถื่อน บ่อนการพนัน ซ่องโสเภณี หรือเป็นแกนเป็นขาให้กับนักการเมืองระดับชาติ
2. กลุ่มผู้ทรงอิทธิพลประเภทเป็นข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มนี้มักจะรับสินบนจากผู้ประกอบอาชญากรรมประเภทต่างๆ รับจ้างทวงหนี้ รับจ้างคุมสถานบันเทิง รับทำงานเป็นมือปืนรับจ้าง เรียกค่าคุ้มครอง ช่มชู้ ริดไถ และกฎหมายบ้านเมืองมักจะเข้าไปไม่ถึง
3. กลุ่มผู้มีอิทธิพลที่มาจากผู้ประกอบการค้า ซึ่งมักจะประกอบธุรกิจการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย และ ผิดกฎหมาย โดยมีกลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือนักการเมืองส่วนท้องถิ่นหนุนหลัง บางครั้งกลุ่มผู้ทรงอิทธิพลกลุ่มนี้มักจะสนับสนุนนักการเมืองระดับชาติอยู่ด้วย
4. กลุ่มผู้ทรงอิทธิพลซึ่งพัฒนาตนเองมาจากนักเลงหัวไม้ คุมบ่อนการพนัน คุมซ่องโสเภณี เป็นเจ้ามือห่วยเถื่อน ในที่สุดด้วยบารมีทางการเงินได้นำไปสู่ความเป็นผู้มีอิทธิพล บางคนมีโอกาส ได้เป็นนักการเมืองระดับชาติด้วย

สถิติการจับกลุ่มผู้กระทำความผิดในกลุ่มที่ 4 นี้ได้แก่<sup>48</sup>

| ประเภทความผิด | ปี พ. ศ.2544             | ปี พ.ศ.2545              |
|---------------|--------------------------|--------------------------|
| บ่อนการพนัน   | 8,492 ราย<br>(32,057 คน) | 9,533 ราย<br>(32,677 คน) |

<sup>47</sup> วีระพงษ์ บุญโยภาส, การบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ทรงอิทธิพลในประเทศไทย .<http://www.pub-law.net/article/ac140646.html>

<sup>48</sup> เรื่องเดิม เพิ่งอ้าง

| ประเภทความผิด                              | ปี พ. ศ.2544                                                         | ปี พ.ศ.2545                                                              |
|--------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| สถานบริการ                                 | 1,485 ราย<br>(95% ตั้งโดยไม่ได้รับอนุญาต<br>5%ดำเนินการฝ่าฝืนกฎหมาย) | 969 ราย (90%ตั้งโดยไม่<br>ได้รับอนุญาต 10%ดำเนินการ<br>การฝ่าฝืน กฎหมาย) |
| การค้าประเวณี                              | 8,457 ราย<br>(8,588 คน)                                              | 9,538 ราย<br>(9,684 คน)                                                  |
| ซิติ เทป ภาพยนตร์ลามก และสิ่ง<br>ลามกอื่นๆ | 1,536 ราย<br>(1,568 คน)                                              | 1,452 ราย<br>(1,452 คน)                                                  |

แนวทางที่นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อันเป็นนโยบายของทางฝ่ายบริหาร ในช่วง 1-2 ปี ที่ผ่านมา ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 กำหนดพฤติกรรมที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพล ที่สำคัญ ได้แก่

1. ผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2. ผู้มีอิทธิพลในการฮั้วประมูลและจัดขบวนการเสนอแข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ
3. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากกิจกรรมจรรยาบรรณ และรถยนต์รับจ้างผิดกฎหมาย
4. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานบริการ และสถานประกอบการต่างๆ
5. ผู้มีอิทธิพลลักลอบขนสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน น้ำมันปาล์มเถื่อน บุหรี่/สุราเถื่อน และรับ  
ใกล้เคียงการนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย
6. ผู้มีอิทธิพลลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน โด๊ะพนันบอล หวยใต้ดิน จับยี่กี คู่มือฯ ผู้จัดการรถไฟ  
ฟ้าผิดกฎหมาย
7. ผู้มีอิทธิพลค้าหญิงและเด็ก บังคับค้าประเวณี โสเภณีเด็ก
8. ผู้มีอิทธิพลลักลอบนำคนเข้า-ออก และอยู่ในราชอาณาจักร โดยผิดกฎหมาย
9. ผู้มีอิทธิพลฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ
10. ผู้มีอิทธิพลหลอกลวงต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว
11. ผู้มีอิทธิพลมือปืนรับจ้าง
12. ผู้มีอิทธิพลรับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง
13. ผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ
14. ผู้มีอิทธิพลบุกรุกที่สาธารณะ และหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
15. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากการรับใกล้เคียง หรือคุ้มครองการกระทำผิดบนเส้นทาง  
หลวงและหรือสาธารณะ

การให้ความหมายของผู้มีอิทธิพลและพฤติกรรมที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพลดังกล่าวถึงข้างต้นเป็นคำจำกัดความในทางปฏิบัติของทางฝ่ายบริหารที่กำหนดขึ้นเพื่อการดำเนินการปราบปรามผู้มีอิทธิพลอย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยรวดเร็ว

การใช้อิทธิพลในทางที่ผิดกฎหมายในลักษณะข้างต้น ยังได้มีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 143<sup>49</sup> ซึ่งเป็นกรณีการใช้อิทธิพลซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอาญา การที่จะจงใจหรือได้จงใจต้องเป็นการที่ผู้จงใจใช้วิธีการจงใจอย่างใดๆ ตามนัยมาตรา 143 เช่น ใช้วิธีการอันทุจริต ใช้วิธีการทำโดยผิดกฎหมาย หรือโดยใช้อิทธิพล ในส่วนการใช้อิทธิพลนั้น จะเป็นอิทธิพลในทางใดๆ ไม่จำกัด ไม่เฉพาะการทุจริตหรือผิดกฎหมาย ถ้าเป็นการเกรงใจกันเป็นพิเศษระหว่างผู้จงใจกับเจ้าพนักงาน แล้วก็เป็นการใช้อิทธิพล ซึ่งในกฎหมายลักษณะอาญาเดิมเรียกว่าการแสดงคนว่าสนิทชิดชอบกับเจ้าพนักงาน ถ้าหาประโยชน์โดยมีความสัมพันธ์ของคนกับเจ้าพนักงานแล้ว ก็เป็นความผิดตามมาตรา<sup>50</sup> เพราะฉะนั้น ความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมในการใช้อิทธิพลตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 และการใช้อิทธิพลอันจะเป็นความผิดตามมาตรา 143 จึงอยู่ที่การกระทำอันถือได้ว่าเป็นการใช้อิทธิพล กล่าวคือ พฤติกรรมหรือการกระทำในการใช้อิทธิพลที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพลที่รัฐมุ่งปราบปรามต้องเป็นการใช้อิทธิพลในทางที่ผิดกฎหมาย ในขณะที่การใช้อิทธิพลตามความในมาตรา 143 ไม่จำกัดว่าต้องเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเท่านั้น เช่นเพราะเป็นผู้คุ้นเคยกับผู้บังคับบัญชาหรือหญิงใช้อิทธิพลของคนในทางเพศ แม้ขยายใช้อิทธิพลต่อบุตรเขย เป็นต้น<sup>51</sup>

อนึ่ง ด้วยเหตุที่พฤติกรรมของเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพลไม่ได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังมีธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายอื่นๆเป็นแหล่งสร้างรายได้ (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประกอบธุรกิจแบบผูกขาด) และมีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์ทำประโยชน์ให้กับสังคม โดยเฉพาะแก่ชุมชนของคน และในบางครั้งยังผันตัวเองเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง หรือผลักดันให้พรรคพวกของตนเข้าไปมีอำนาจในทางการเมืองอีกด้วย ดังนั้น พฤติกรรมของเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพลจึงไม่ทำทลายอำนาจรัฐอย่างร้ายแรงและขัดแย้งเหมือนเช่นกับพฤติกรรมของซุนโจร อย่างไรก็ดีมาถึงแม้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นมาเฟีย หรือยาคูลาในประเทศญี่ปุ่นแล้ว ลักษณะการดำเนินการของผู้มีอิทธิพลและบริวารอาจไม่ซับซ้อนเท่ากับองค์กรอาชญากรรมของต่างประเทศก็ตาม แต่การดำเนินการในเรื่องผิดกฎหมายของผู้มีอิทธิพลจะมีลักษณะเป็นแบบองค์กรอาชญากรรมโดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าพ่อจะสั่งการหรือกำหนดนโยบายเป็นทอดๆในเรื่องที่ผิดกฎหมายให้บริวารรับไปปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจ และผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าพ่อจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดอย่างแท้จริง นอกจากนี้การดำเนินการในส่วนที่ผิดกฎหมายคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะมิใช่เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอื่นใดก็ตาม แต่อาจเป็นการคิด

<sup>49</sup> โปรดดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 143

<sup>50</sup> จิตติ คิงส์ทีย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2543) น. 192.

<sup>51</sup> เห่งฮัว.

ต่อสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรทางกฎหมายหรือสร้างอิทธิพลเหนือองค์กรทางกฎหมาย โดยการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายและดำเนินการในเรื่องผิดกฎหมายได้โดยสะดวก

### 3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล

โดยที่ลักษณะเฉพาะที่สำคัญประการหนึ่งขององค์กรอาชญากรรม ได้แก่ การรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลเพื่อกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมจึงอาจมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดอย่างน้อยตั้งแต่สองคนขึ้นไป และถึงแม้ว่าบุคคลหลายคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอาชญากรรมอาจมิได้ลงมือกระทำความผิด ก็อาจมีความรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อผู้ลงมือกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันในลักษณะตัวการ<sup>52</sup> กล่าวคือ มีการกระทำร่วมกันในขณะกระทำความผิด หรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ในลักษณะเป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด<sup>53</sup> หรือมีส่วนร่วมหรือช่วยในการกระทำความผิดในลักษณะเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด<sup>54</sup> ในกรณีที่บุคคลหลายคนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเดียวกัน ในลักษณะตัวการหรือผู้สนับสนุนนั้น ผู้ร่วมกระทำความผิดเหล่านั้นจะมีความรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อผู้ลงมือกระทำความผิดได้ลงมือกระทำความผิดเสียก่อน และมีการลงมือกระทำความผิดนั้นอย่างน้อยต้องถึงขั้นพยายามกระทำความผิด<sup>55</sup> จึงสามารถพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ร่วมกระทำความผิดได้ นอกจากนี้ผู้ร่วมกระทำความผิดแต่ละรายอาจมีความรับผิดชอบอาญาแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดของผู้นั้น อีกทั้งความรับผิดชอบของผู้ร่วมกระทำความผิดยังต้องขึ้นอยู่กับตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงเป็นเงื่อนไขสำคัญ

นอกจากข้อจำกัดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางอาญาที่เกิดขึ้นได้แต่บุคคลเท่านั้น สัตว์และสิ่งของย่อมไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญา<sup>56</sup> องค์กรอาชญากรรมจึงไม่สามารถมีการกระทำได้เพราะมิได้มีฐานะเป็นบุคคลในทางกฎหมาย และการกระทำตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายได้บัญญัติเป็นความผิดอาจเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กล่าวคือ แม้ว่าบุคคลหนึ่งหรือหลายคนอาจจะมีได้กระทำความผิดนั้นๆ ด้วยตนเองทั้งหมด ก็ต้องมีความผิดเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดการกระทำ หรือมีส่วนร่วมหรือช่วยให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น<sup>57</sup> ดังนั้น ในกรณีขององค์กรอาชญากรรม การที่สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมกระทำความผิดจึงต้องพิจารณาว่าความผิดเกิดขึ้นจากการกระทำของสมาชิกองค์กรอาชญากรรมคนเดียวหรือหลายคน หากเป็นความผิดที่กระทำลงโดยบุคคล

<sup>52</sup> ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83

<sup>53</sup> ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84

<sup>54</sup> ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86

<sup>55</sup> ดู ฤทธิชัย น.วร., กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543)

น. 36.

<sup>56</sup> เกียรติชัย วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว น.117.

<sup>57</sup> พรหมิธรดี มินะกนิษฐ, กฎหมายอาญา: หลักและปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545) น. 190.



เพียงคนเดียว ย่อมพิจารณาความรับผิดชอบของผู้นั้นไปตามโครงสร้างความรับผิดชอบ แต่หากเป็นความคิดที่กระทำลงโดยบุคคลหลายคนหรือเป็นกรณีที่มีผู้เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป การพิจารณาความรับผิดชอบในทางอาญาขององค์กรอาชญากรรมก็น่าจะพิจารณาในส่วนการกระทำของแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับความผิดว่าเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง หรือได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันจะเป็นตัวการ หรือเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดอย่างผู้ใจ ผู้โฆษณาหรือผู้ประกาศ หรือเป็นผู้ที่ช่วยเหลือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดอันจะผู้สนับสนุน โดยพิจารณาไปตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา แต่โดยที่การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมนอกจากอาจจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดหลายคนแล้ว ยังมีความแตกต่างจากอาชญากรรมปกติหลายประการ<sup>๕๗</sup> และหากที่จะจับกุมตัวมาดำเนินคดีได้ เพราะเป็นการรวมกลุ่มกันของบุคคลเพื่อกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างองค์กร และลักษณะของการกระทำความผิด มากกว่าการรวมกลุ่มกันของบุคคลเพื่อกระทำความผิดอย่างผู้ร่วมกระทำความผิดโดยทั่วไปดังที่กล่าวข้างต้นแล้วยังมีการรักษาความลับขององค์กรและปกปิดการกระทำความผิดอย่างแนบชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าหรือสมาชิกในระดับผู้บริหารขององค์กรจะถูกกันออกจากการกระทำความผิดในทุกชั้นตอน จะเกี่ยวข้องเพียงร่วมคิดวางแผนหรือกำหนดนโยบายเท่านั้นแต่มีการสั่งการเป็นทอดๆ จากหัวหน้าเรื่อยไปจนถึงสมาชิกในระดับล่างที่ปฏิบัติตามคำสั่ง และที่สำคัญคือสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมอาจมิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยกันทุกคน มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการกระทำความผิดในลักษณะที่มีส่วนในการก่อให้เกิดความผิด หากหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมได้รับโทษจำคุกหรือเสียชีวิต สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมที่เหลือและผลประโยชน์จำนวนมหาศาลที่ได้รับ ทำให้องค์กรอาชญากรรมสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปได้

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209 และ 210 เป็นกฎหมายที่สามารถดำเนินการเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรมได้ กล่าวคือผู้ใดที่เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วย กฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ และผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือช่องโหว่ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่จำกัดไว้ว่าต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้นอาจเป็นละเมิดในทางแพ่งก็ได้ และมาตรานี้มุ่งหมายเอาผิดในการที่เข้าเป็นสมาชิก ดังนั้นเพียงแต่เข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลเท่านั้นก็เป็นความผิดสำเร็จทันที<sup>๕๘</sup> และหัวหน้า หมายถึง บุคคลผู้นั้นเป็นใหญ่ในหมู่สมาชิก<sup>๕๙</sup>

ความผิดฐานเป็นอั้งยี่<sup>๖๐</sup> เป็นความผิดต่อรัฐ รัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย ราษฎรไม่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้อง<sup>๖๑</sup> และคณะบุคคล หมายถึง การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีความมุ่งหมายอย่างเดียว

<sup>๕๗</sup> โปรดดูสารในภาคผนวก ก.

<sup>๕๘</sup> คดีพิพาทอาญาที่ 1176 2543

<sup>๕๙</sup> คดีพิพาทอาญาที่ 301-303 2479

<sup>๖๐</sup> ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209

<sup>๖๑</sup> คดีพิพาทอาญาที่ 3447 2540

กันและการรวมตัวกันนั้นจะต้องรวมตัวกันในลักษณะถาวร ถ้ารวมตัวกันเป็นครั้งคราวจะไม่ใช่อังขี แต่อาจเป็นช่องโหว่ ตามมาตรา 210 ส่วนการปกปิดวิธีดำเนินการ หมายถึง รู้กันในหมู่สมาชิกไม่เปิดเผยแก่บุคคลอื่น เช่น ใช้นิ้วแสดงเป็นเครื่องหมายลับ โดยรู้กันในหมู่สมาชิก<sup>63</sup>

หากเป็นการสมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไปผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นช่องโหว่<sup>64</sup> การสมคบ หมายถึง การประชุมปรึกษาหารือและตกลงใจร่วมกันที่จะกระทำความผิดการแสดงออกซึ่งความตกลงจะกระทำความผิดร่วมกัน ทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83<sup>65</sup> ความผิดฐานฐานช่องโหว่ ต้องมีการร่วมคบคิดกันหรือแสดงออกซึ่งความตกลงจะกระทำความผิดร่วมกันประชุมหรือหารือวางแผนที่จะกระทำความผิด<sup>66</sup> กล่าวคือ จะต้องสมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จึงจะเป็นความผิดและไม่จำกัดอายุ หรือ เพศ แต่ การสมคบนั้นต้องมีสภาพเป็นการกระทำร่วมกันกระทำความผิด และการที่มาตรา 210 ใช้คำว่าสมคบกันส่วน มาตรา 209 ใช้คำว่าสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการและมีความมุ่งหมายเพื่อการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แสดงว่า ช่องโหว่ ไม่จำเป็นต้องตั้งขึ้นเป็นการถาวรอย่างอั้งขี<sup>67</sup> แต่อย่างไรก็ดีความผิดฐานนี้ ผิดสำเร็จทันทีที่สมคบกัน แม้ว่าจะยังมิได้ไปลงมือกระทำความผิดตามที่สมคบกันก็ตาม<sup>68</sup> และความผิดตาม มาตรานี้จะมีความผิดกรรมเดียวกับความผิดที่ได้กระทำให้ขึ้นตามที่สมคบหรือไม่ ต้องดูเจตนาที่สมคบกัน<sup>69</sup>

นอกจากนี้ ความผิดที่สมคบกันเพื่อกระทำนั้นต้องเป็นความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป หมายความว่า ไม่รวมถึงกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น ต่างกับข้อความในมาตรา 209 ที่ว่า “การอันมิชอบด้วยกฎหมาย” นั้น หมายถึงกฎหมายอื่นด้วย

แต่หากเป็นการสมคบกันเพื่อทำผิดนอกราชอาณาจักรจะมีความตามกฎหมาย มาตรา 210 หรือไม่ อาจารย์ จิตติ ดิงศภัทัย<sup>70</sup> เห็นว่า ตามมาตรา 86 การใช้, สนับสนุนในราชอาณาจักรให้มีการทำความผิดนอกราชอาณาจักร การใช้, การสนับสนุนนั้นจะถือเป็นการทำความผิดในราชอาณาจักรได้ก็ต่อเมื่อความผิดที่ได้ใช้, สนับสนุน ลงโทษได้ในราชอาณาจักร การสมคบกันตามมาตรา 210 ก็ใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ซึ่งในประเด็นนี้ อาจารย์ หยุต แสงอุทัย<sup>71</sup> อธิบายว่า ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรู้ กำหนดโทษของความผิด ก็มีความผิดตามวรรค 2 ได้ ถ้าเข้าหลักเกณฑ์

<sup>63</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2457, 301-303/2470

<sup>64</sup> ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210

<sup>65</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1103-1104/2496

<sup>66</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2829/2526, 4986/2533

<sup>67</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 521/2539

<sup>68</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3201/2527, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 871/2457, 116/2471, 1341/2521

<sup>69</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4548/2540, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719/2534

<sup>70</sup> โปรดดู จิตติ ดิงศภัทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2543)

<sup>71</sup> โปรดดู หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546)

นอกจากนี้ ผู้ใดประชุมในที่ประชุม อังยีหรือช่องโจรผู้หนึ่งกระทำความผิดฐานเป็นอังยีหรือช่องโจร เว้นแต่ผู้หนึ่งจะแสดงได้ว่าได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอังยีหรือช่องโจร<sup>72</sup> โดยถือเอาการเข้าประชุม กับอังยีหรือ ช่องโจร เป็นข้อสำคัญ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นสมาชิกของอังยีหรือช่องโจรนั้นหรือไม่ ตามแนวของศาลฎีกาการเข้าประชุม จะต้องเข้าประชุมโดยเจตนาด้วย คือรู้ว่าการเข้าประชุมนั้น เป็นการประชุมในที่ประชุมอังยี หรือช่องโจร ถ้าไม่รู้ก็ไม่เป็นความผิด แต่ อาจารย์ จิตติ ดิงศกัทธิย์ เห็นว่าการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิด ซึ่งต้องประกอบด้วยเจตนา มาตรา 59 เฉพาะการกระทำ คือการเข้าร่วมประชุม ไม่ต้องได้ความเลยว่าผู้เข้าประชุมรู้ว่าเป็นการประชุมอังยีหรือช่องโจรด้วย เพียงแต่มาตรานี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เข้าประชุมพิสูจน์ข้อเท็จจริงแก่ตัวได้เท่านั้นและ อาจารย์ หยุต แสงอุทัย เห็นว่า ผู้ที่ประชุมในที่ประชุมอังยีหรือช่องโจร จะต้องถูกสันนิษฐาน ไว้ก่อนว่า ได้กระทำความผิดฐานอังยีหรือช่องโจร

ดังนั้น หลักความรับผิดชอบในทางอาญาของบุคคลที่มีอยู่ตามกฎหมายอาญาเดิมในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดหลายคน เช่น ตัวการ ผู้ใช้ ผู้โฆษณาหรือผู้ประกาศ และผู้สนับสนุน จึงกลายเป็นข้อจำกัดเมื่อนำมาใช้บังคับกับองค์กรอาชญากรรมและหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรม ทำให้ไม่อาจลงโทษบุคคลดังกล่าวได้ เนื่องจากยากที่จะพิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดได้ หรือหากทำได้ก็เป็นเพียงผู้มีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนการกระทำความผิดเท่านั้นซึ่งอาจรับโทษน้อยกว่าผู้ลงมือกระทำความผิดซึ่งมักเป็นสมาชิกในระดับล่าง ดังนั้น ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (Civil Law) จึงได้มีการพัฒนาหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบ (conspiracy) ตามแนวของ Common Law เพื่อใช้บังคับกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมโดยมีเจตนารมณ์มุ่งเน้นที่จะนำไปใช้บังคับกับหัวหน้าหรือตัวการใหญ่ขององค์กรอาชญากรรมซึ่งอยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด และสามารถที่จะนำผู้กระทำความผิดลักษณะดังกล่าวมาลงโทษได้โดยง่าย<sup>73</sup> กล่าวคือ สารสำคัญของหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบอยู่ที่การที่กฎหมายได้บัญญัติให้การตกลงกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือมากกว่าที่จะกระทำความผิดเป็นความผิดฐานสมคบ อันเป็นการมุ่งลงโทษบุคคลผู้สมคบก่อนความผิดหลักตามที่สมคบจะได้กระทำลง โดยเหตุผลร่วมกันในการใช้บังคับความผิดประเภทที่ยังไม่มีความผิดสำเร็จ ไม่ว่าในเรื่องการพยายามกระทำความผิด การยุยงให้กระทำความผิด หรือการสมคบกันกระทำความผิด ได้แก่ ผลในทางป้องกัน (Prevention of Harm) ทำให้กระบวนการการยุติธรรมทางอาญาสามารถเข้าไปจัดการได้ทันทั่วทั้งที่ก่อนที่ยันตรายจากความผิดสำเร็จจะเกิดขึ้น

การวินิจฉัยว่ามี “การตกลง” เกิดขึ้นหรือไม่สำหรับความผิดฐานสมคบเป็นปัญหาที่สำคัญในการนำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้บังคับ ศาลของสหรัฐอเมริกาได้วางรูปแบบของการตกลงกันไว้ 2 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบของการตกลงกันในลักษณะห่วงโซ่ (Chain conspiracy) มักใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีการติดต่อและร่วมมือในการจำหน่ายยาเสพติดจากผู้ผลิตไปยังผู้จำหน่ายรายใหญ่ จากผู้จำหน่ายรายใหญ่ไปยังผู้จำหน่ายรายย่อย และไปยังผู้เสพยาเสพติดในที่สุด และรูปแบบ

<sup>72</sup> ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 211

<sup>73</sup> อุทธรณ์ ไสวสุวรรณาพงศ์, “วิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานสมคบ: ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 17.

การตกลงในลักษณะวงล้อ (Wheel conspiracy) มีลักษณะของการที่มีคนกลุ่มหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ซึ่งหากสามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างบรรดาคนที่เข้ามาติดต่อนั้น ได้ (Rim) ก็สามารถฟ้องเรื่องความผิดฐานสมคบได้<sup>74</sup>

ในบางกรณีศาลอาจวินิจฉัยว่ามีการตกลงกัน ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีข้อเท็จจริงที่แสดงออกถึงการตกลงกันอย่างชัดเจนก็ตาม<sup>75</sup> โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่ารู้รายละเอียดทั้งหมดหรือรู้จักผู้ร่วมสมคบทั้งหมดซึ่งหากกฎหมายไม่ลดภาระการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดฐานสมคบ เพราะจะทำให้ความผิดฐานสมคบฟ้องร้องดำเนินคดีได้ยาก และผู้กระทำความผิดจะได้รับการปล่อยตัวไปโดยอาศัยข้อได้เปรียบจากความเข้มงวดของการพิสูจน์ความผิดในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา<sup>76</sup>

ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาเกี่ยวกับระดับของการพิสูจน์ในแง่พยานหลักฐาน สำหรับคดีความผิดฐานสมคบ กฎเรื่องพยานหลักฐานของสหรัฐอเมริกา (The Federal Rules of Evidence) จึงมีข้อยกเว้นเป็นพิเศษ<sup>77</sup> ให้ศาลรับฟังถ้อยคำที่เสนอเป็นผลร้ายต่อจำเลยที่กล่าวโดยผู้ร่วมสมคบระหว่างที่กระทำความผิดฐานสมคบหรือระหว่างกระทำให้การตามที่สมคบกันเป็นผลสำเร็จ<sup>78</sup> ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องมีการพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของการสมคบและการเข้าร่วมของจำเลยในการสมคบ การพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของการสมคบและการเข้าร่วมของจำเลยในการสมคบไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยอันมีเหตุผล (proof beyond reasonable doubt) เพียงแต่พิสูจน์ถึงพยานหลักฐานเบื้องต้น (prima facie evidence) แห่งการมีอยู่ของการสมคบและการที่จำเลยเข้าร่วมในการสมคบก็เป็นการเพียงพอแล้ว<sup>79</sup>

ในปัจจุบัน ประเทศไทยและต่างประเทศได้นำหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบไปใช้บังคับกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ร้ายแรง และมีผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ค้าอาวุธ เป็นต้น ซึ่งในบางประเทศมีการพัฒนาและบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมโดยกำหนดให้การเข้าไปร่วมในองค์กรอาชญากรรม หรือการรวมกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะเป็นองค์กรเป็นความผิดอาญา การใช้บังคับหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบและบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการใช้บังคับเพื่อนำตัวผู้เข้าร่วมในองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะผู้ที่ป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมมาลงโทษ และกฎหมายที่ดำเนิน

<sup>74</sup> กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, "การนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย," บทบัญญัติ, เล่ม 50, ตอน 2, น. 113-114 (มิถุนายน 2537).

<sup>75</sup> เช่น คดี *Blumenthal V. United States* ศาลฎีกาพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานสมคบโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ถึงการตกลงกันอย่างเปิดเผยทางการ โดยศาลให้เหตุผลว่าลักษณะสำคัญของความผิดฐานสมคบคือความลับและการปกปิด ซึ่งสามารถรักษาความลับและปกปิดได้มากเท่าไร โอกาสที่ความผิดตามที่สมคบกันจะเป็นผลสำเร็จก็ยิ่งมีความมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายจึงยอมให้พิสูจน์ความผิดฐานสมคบโดยการแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของแผน (Essential nature of the plan) และการที่ผู้สมคบเกี่ยวข้องกับแผนดังกล่าวถือเป็นการเพียงพอที่จะลงโทษในความผิดฐานสมคบ

<sup>76</sup> Keri C. McGrath and Jennifer L. Pfeiffer, "Federal Criminal Conspiracy," *American Criminal Law Review* 36 (1999): 663.

<sup>77</sup> ข้อ 801 (b)

<sup>78</sup> Keri C. McGrath and Jennifer L. Pfeiffer, *supra* note, pp.681-685.

<sup>79</sup> J. C. Smith, "More on Proving Conspiracy," *The Criminal Law Review* (May 1997), p.333.

การต่อทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม เช่น การยึด และอายัดทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น

## บทที่ 4

### มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย

#### 4.1 แนวคิดในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

อาชญากรรมในแง่กฎหมายและสังคมต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจาก การกำหนดบทลงโทษโดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมสังคม กล่าวคือ เพื่อควบคุมพฤติกรรมและจำกัดขอบเขตแห่งความประพฤติของบุคคลโดยตรง และการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิพล ความเชื่อในสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “นโยบายอาญา” (Criminal Policy) จะผันแปรในรูปหรือทิศทางใดนั้นย่อมถูกจำกัดโดยอิทธิพลทางวัฒนธรรม ค่านิยม ปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคมการเมืองของสังคมนั้นเป็นพื้นฐาน<sup>๖๐</sup> กลไกในการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎหมายในอันที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ฝ่าฝืนระเบียบของสังคมหรือบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญา ผู้กระทำความผิดต้องถูกดำเนินคดีภายใต้ระบบการลงโทษที่เป็นทางการของรัฐ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “กระบวนการยุติธรรมทางอาญา” (Criminal Justice System) อันเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายที่ว่าด้วย การสืบสวน การสอบสวน การจับกุมผู้ต้องหาและการฟ้องร้องเพื่อให้มีการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมในศาลจะยุติลงเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือศาลได้มีคำพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป หากเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษ จำเลยจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น (*Nullum crimen, nulla poena sine Lege*)

นับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา<sup>๖๑</sup> แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) ด้วยวิธีการลงโทษที่โหดร้ายและทารุณนั้นได้เสื่อมลงไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่ากฎหมายอาญาคือต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม (Public Interests)<sup>๖๒</sup> โดยใช้เพื่อป้องกันและควบคุมการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเพียงอย่างเดียวไม่อาจจะบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้ อาชญากรสมควรได้รับการลงโทษเพราะว่าเขาได้ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของทุกๆ คน กฎหมายจะได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นสัญญาประชาคมอันเป็นสถานะที่ทุกคนรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมากไปกว่านั้นกฎหมายเป็นเจตจำนงร่วมกันของสมาชิกของชุมชน การบังคับต่อบุคคลที่ละเมิดกฎหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม จึงเป็นสิ่งที่ยุติธรรม<sup>๖๓</sup>

<sup>๖๐</sup> ประเสริฐ เมฆมนณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพินิจการพิมพ์ จำกัด, 2523).

<sup>๖๑</sup> Alan Norris, *Crime, Reason and History: A Critical Introduction to Criminal Law*, (London: Weidenfeld and Nicholson, 1993), p. 19.

<sup>๖๒</sup> ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกับประโยชน์ส่วนตัว โดยมีคำอธิบายว่าประโยชน์สาธารณะเป็นผลประโยชน์โดยรวมของชุมชนไม่ใช่ประโยชน์เพียงลำพังของปัจเจกบุคคลซึ่งบางครั้งต้องมีการบังคับหรือพัฒนาให้เกิดขึ้น เช่น ความปลอดภัยของชุมชน เป็นต้น ดู Roger Brownsword, *Law and the Public Interest*, (Stuttgart: Steiner, 1993), p.30.

<sup>๖๓</sup> David B. Young, "Cesare Beccaria: Utilitarian or Retributivist?" *Journal of Criminal Justice*, vol. 11, p. 319.

ในทางวิชาการระบบงานยุติธรรมอันเป็นระบบคุณค่า (value systems)<sup>44</sup> จึงไม่ได้ยึดเพียงรูปแบบใดรูปแบบเดียวเท่านั้น ที่เห็นเด่นชัดและนานาประเทศยึดถือปฏิบัติกัน โดยทั่วไปแล้วมีแนวคิดที่สำคัญด้วยกัน สองรูปแบบคือ

1. แนวคิดพื้นฐานทางอาญาที่เน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักหรือเน้นการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น จึงเน้นความรวดเร็วและเด็ดขาดในการจัดการกับอาชญากรรม ทั้งนี้เพราะว่า การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะควบคุมหรือปราบปรามอาชญากรรมได้นั้นจะถูกเพ่งเล็งจากประชาชนว่า ไม่อาจจะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้<sup>45</sup>

2. แนวคิดพื้นฐานทางอาญาที่เน้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามหลัก “นิติรัฐ” (The Rule of Law) โดยใช้ รูปแบบกระบวนการที่เป็นไปตามกฎหมาย (The Due Process Model)

กระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมาย (Due Process) เน้นการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ป้องกันการดำเนินคดีที่ผิดพลาด ซึ่งบางครั้งอาจขัดแย้งกับเป้าหมายการลดจำนวนอาชญากรรม และการดำเนินคดีโดยรวดเร็ว ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยตามรัฐธรรมนูญด้วยเช่นเดียวกัน การปฏิบัติตามเป้าหมายใดให้มีประสิทธิภาพอาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณของรัฐมากขึ้น

ในปัจจุบันนี้ การดำเนินกระบวนการยุติธรรม เพื่ออำนวยความยุติธรรม ภายใต้แนวความคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย<sup>46</sup> นั้น ต้องเป็นไปตามหลักการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) กล่าวคือ

1. รัฐธรรมนูญเป็นหลักในแง่ที่ให้ประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
2. กฎหมายอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีโทษทางอาญาเป็นหลักในแง่ที่กำหนดคกฏเกณฑ์องค์ประกอบของความผิดและโทษที่จะลงแก่บุคคลที่กระทำความผิด
3. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักในแง่ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและในขณะเดียวกันก็กำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนโดยไม่ชอบธรรม

ในทำนองเดียวกัน แนวคิดในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล จึงมีพื้นฐานเดียวกันกับการป้องกันการอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ มีแนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของนโยบายทางอาญารวมถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกฎหมายอาญา นโยบายในทางอาญา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้การกำหนดรูปแบบนโยบายทางอาญาของรัฐยังเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ (aim) และวิธีการดำเนินการ (mean) ในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ (law enforcement) และเพื่อเป็นแบบแผนและเป็นแนวทาง

<sup>44</sup> Holten, N. Gary. *The Criminal Courts*. (United States: McGraw-Hill, Inc., 1991), p.3.

<sup>45</sup> ไพโรดคู่ ประธาน วัฒนาวณิชย์, “ระบบความยุติธรรม:แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม”, วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน-พฤศจิกายน, 2520): 150.

<sup>46</sup> ดูรายละเอียดเรื่องนี้ได้ใน วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, “ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายขององค์กรและเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องนั้นได้ยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน และเพื่อให้เกิดผลเป็นการแก้ปัญหอาชญากรรม องค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล ซึ่งมีความซับซ้อน และยากต่อการปราบปราม และการลงโทษกระทำได้แค่เพียงการทำให้สูญเสียชีวิตเท่านั้น แต่ผลประโยชน์จำนวนมากที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมในลักษณะนี้ส่วนมากมักจะถูกโยกย้ายไปยังที่ต่าง ๆ หรือนำไปแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่น หรือรายได้ที่ถูกกฎหมาย แล้วนำกลับมาเป็นทุนในการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมต่อไป อีกทั้ง ครอบครัวยุติพันธุ์ และสมาชิกในองค์กรก็ยังมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมเหล่านี้ การริบทรัพย์สินจึงเป็นมาตรการลงโทษที่ก่อให้เกิดผลในด้านการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน (Prevention Theory) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การริบทรัพย์สินจึงเป็นการคัดแรงจูงใจในการกระทำความผิดเพราะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจใช้ผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดได้อีกต่อไป ดังนั้น ในจากการอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับแนวความคิดทางดำเนินนโยบายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (Policy Perspectives for Organized Crime Suppression) ในการสัมมนาระหว่างประเทศ ครั้งที่ 93 ซึ่งจัดโดย UNAFEI เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ผู้เข้าร่วมอภิปรายได้เสนอแนะกฎหมายและวิธีการแนวใหม่สำหรับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ในประเด็นดังต่อไปนี้<sup>7</sup>

1. กฎหมายที่ใช้ปราบปรามการจัดตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและใช้ควบคุมกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรอาชญากรรม

2. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (money laundering) และผลประโยชน์ที่มีขอบข่ายกฎหมายขององค์กรอาชญากรรม (illicit proceeds of organized crime)

3. วิธีการต่างๆ ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และ

4. การปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่

4.1 การจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ความร่วมมือและการประสานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมปราบปรามองค์กรอาชญากรรมมีความเข้มแข็งขึ้น

4.2 การปรับปรุงความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายสำหรับการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม

4.3 การป้องกันการทุจริตภายในหน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมองค์กรอาชญากรรม

5. การส่งเสริมให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการป้องกันองค์กรอาชญากรรมและการคุ้มครองพยาน

<sup>7</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ คอศศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์, "การอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับแนวความคิดทางดำเนินนโยบายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (Organized crime) ในการสัมมนาระหว่างประเทศ ครั้งที่ 93 ซึ่งจัดโดยสถาบัน UNAFEI เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด," วารสารอัยการ, 16, น. 55-82 (สิงหาคม 2536).



นโยบายเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมที่ได้จากการประชุมอภิปรายดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการต่อปัญหาองค์การอาชญากรรมอย่างรอบด้าน เพื่อควบคุมองค์การอาชญากรรม โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการปราบปรามองค์การอาชญากรรม และใช้มาตรการอื่นๆในการป้องกันองค์การอาชญากรรม

อย่างไรก็ดี การป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรม หรือผู้มีอิทธิพล โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันจะต้องคำนึงถึง ปัจจัยภายนอก กล่าวคือมาตรฐานและปทัสถานสากล (Standards and Norms) ที่นานาประเทศยอมรับ นอกจากนี้จะต้องสัมพันธ์กับระบบกฎหมายและนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศแล้ว การกำหนดนโยบายทางอาญา ตลอดจนมาตรการในทางกฎหมายเพื่อปราบปรามองค์การอาชญากรรม หรือผู้มีอิทธิพลยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพความรุนแรงของปัญหา และบริบทในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อันเป็นปัจจัยภายในของแต่ละประเทศในขณะนั้นเป็นสำคัญ ดังนั้น การดำเนินการและประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปราม นอกจากจะต้องขึ้นอยู่กับความได้สัดส่วนของวัตถุประสงค์และวิธีการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วยเสมอ

### 1. มาตรการทั่วไปในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรม

มาตรการทั่วไปในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรม หรือผู้มีอิทธิพลของประเทศไทย จึงเป็นการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่มีอยู่กับองค์การอาชญากรรม หรือผู้มีอิทธิพล ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่นเดียวกับการบังคับใช้กฎหมายในกรณีทั่วไป

โดยทั่วไปลักษณะของการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลส่วนใหญ่แล้วเป็นความผิดต่อกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายไทยที่สามารถนำมาใช้บังคับได้แก่

(1) ประมวลกฎหมายอาญา ในส่วนของความผิดที่เกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดฐานอั้งยี่ (มาตรา 209) และความผิดฐานช่องโจร (มาตรา 210) และถ้ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าร่วมด้วยก็จะมีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือกฎหมายภาษีอากร กฎหมายศุลกากร กฎหมายสรรพสามิต ฯลฯ ในกรณีที่เป็นการก่ออาชญากรรมโดยใช้ธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายบังหน้า

(2) กฎหมายที่มีบทบัญญัติให้การสมคบกันเป็นความผิดอาญา เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543)<sup>๘๘</sup> ซึ่งกำหนดให้การกระทำที่เป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดทางอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540<sup>๘๙</sup> พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542<sup>๙๐</sup> และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542<sup>๙๑</sup> เป็นต้น

<sup>๘๘</sup> พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8

<sup>๘๙</sup> พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มาตรา 7

<sup>๙๐</sup> พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 9

<sup>๙๑</sup> พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 4

(3) กฎหมายเกี่ยวกับการยึดและอายัดทรัพย์สิน กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายต่อองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลหลายประการ โดยเฉพาะด้านการพิสูจน์ความผิด เพราะผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมักจะมีวิธีการที่แนบเนียนในการปกปิดความผิดของตน ไม่ว่าจะเป็นการตัดตอนการกระทำความผิด การกำจัดพยาน การให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่บ้านเมือง ในขณะที่ขบวนการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด จะต้องมีการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ดังนั้นแนวความคิดในการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ขององค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลจึงเกิดขึ้น มาตรการนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด แต่เจ้าทรัพย์หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่มีพยานหลักฐานเพียงพอเชื่อได้ว่ามาจากการกระทำความผิดมูลฐาน<sup>22</sup> ต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ที่ไปที่มาทรัพย์สินของตน เช่น พระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด พ. ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ. ศ. 2542 และพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเส้นทางอาญา พ. ศ. 2535 เป็นต้น การริบทรัพย์สินในลักษณะนี้เป็นการทำลายกิจกรรมหรือธุรกิจขององค์กรอาชญากรรมเพื่อไม่ให้องค์กรอาชญากรรมนั้นนำเงินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดไปลงทุนหรือไปประกอบอาชญากรรมต่อไป

ส่วนในทางบริหารนั้น ก่อนหน้าที่รัฐบาลปัจจุบันจะมีนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลหรือการประกาศสงครามกับยาเสพติด หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท. 0207/ว.33 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2529 ได้ให้ความหมาย "ผู้มีอิทธิพล" ว่า คือผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง เป็นผู้ใช้ จ้างวาน สนับสนุน โดยกระทำงานอยู่เหนือกฎหมาย หรือกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีขอบด้วยกฎหมาย กดขี่ ข่มเหง รังแกประชาชน บ่อนทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการกระทำความผิดกล่าวเป็นปกติธุระ และได้กำหนดพฤติการณ์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในข่ายเป็นผู้ทรงอิทธิพล ดังนี้

- 1) ตั้งบ่อนการพนัน เป็นปกติธุระโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นเจ้าของสถานการพนัน
- 2) ตั้งช่องโสเภณี สถานบริการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยการทำด้วยตนเอง หรือใช้ผู้อื่น บังคับ ชูเชิญ หรือหลอกลวงหญิง หรือเด็กเพื่อมาค้าประเวณี
- 3) ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การขุดแร่เถื่อน
- 4) สมคบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือใช้อิทธิพลของทางราชการ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
- 5) เรียกค่าคุ้มครองบุคคล ทรัพย์สิน หรือกิจการต่างๆ เช่น รถเมล์ รถประจำทาง รถโดยสาร หรือเรือโดยสาร

6) ประพฤติตนเป็นนักเลงอันธพาล หรือเป็นธุระจัดหามือปืนรับจ้าง หรือหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน รังแก ข่มเหง หรือกระทำด้วยประการใดๆ โดยมิชอบให้ผู้อื่นเกรงกลัว

7) สะสมอาวุธ เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ไม่ว่าชนิดใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้เพื่อการค้า หรือการเตรียมการกระทำความผิดอย่างอื่น

<sup>22</sup> พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3

8) เป็นผู้ค้า หรืออยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดรายใหญ่

9) เป็นผู้ค้าของเถื่อน ของหนีภาษี

10) เป็นนายทุนที่แสวงหาผลประโยชน์จากทางราชการ โดยมีชอบ เช่น กักตุนสินค้า หรือผูกขาดการค้า โดยเอารัดเอาเปรียบประชาชน เพื่อค้ากำไร หรือขึ้นราคาโดยมิชอบ

11) ลักลอบฆ่าสัตว์ และค้าสัตว์ผิดกฎหมาย

12) ใช้อำนาจ หรือ อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

นอกจากนี้ หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ มท. 0214/206 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2534 เรื่องการสำรวจรายชื่อผู้มีอิทธิพล และมาตรการลดผู้มีอิทธิพล ได้อธิบายพฤติการณ์ของ "ผู้ทรงอิทธิพล" ไว้ในลักษณะกว้างๆ ดังต่อไปนี้

1) เป็นบุคคลซึ่งตนเอง หรือบริวารสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน โดยมีพฤติการณ์แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น เป็นผู้ค้า หรืออยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดรายใหญ่ การค้าของเถื่อน บ่อนการพนัน และเจ้ามือสลากกินรวบ คนมีฐานะร่ำรวยสามารถสร้างอิทธิพลในทางการเมือง ในหมู่ราชการ และประชาชน

2) นักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มการเมืองระดับชาติที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบกลุ่มเศรษฐกิจนายทุนที่แสวงหาผลประโยชน์จากทางราชการ โดยมีชอบ เช่น กักตุนสินค้า หรือผูกขาดทางการค้า โดยเอารัดเอาเปรียบประชาชน

ข้อสังเกตที่สำคัญคือ นโยบายของฝ่ายบริหารดังที่กล่าวมานั้น มิได้มีผลบังคับดังเช่นกฎหมายต่อตัวบุคคลโดยตรง เพราะไม่ใช่กฎหมาย เว้นเสียแต่ว่าบุคคลที่เข้าข่ายดังกล่าวได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเสียก่อน ดังนั้น นโยบายดังกล่าวจึงเป็นเพียงการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมดังที่กำหนดไว้เท่านั้น

## 2. มาตรการพิเศษในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

เนื่องจากปัญหาในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เป็นอาชญากรรมที่มีรูปแบบโครงสร้างและการดำเนินการซับซ้อนและก่อให้เกิดผลประโยชน์จำนวนมหาศาล ประกอบกับความก้าวหน้าในการคมนาคม การสื่อสาร ในปัจจุบันได้กลายมาเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การประกอบอาชญากรรมดังกล่าวมีความสลับซับซ้อน ส่งผลกระทบในวงกว้าง และยากต่อการติดตามจับกุม หรือดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่ หรือในกรณีที่สามารถจับกุมและดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้น การดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล จึงต้องกำหนดมาตรการสืบสวนพิเศษ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

การพิจารณามาตรการพิเศษในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในการศึกษานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาเทคนิคการสืบสวนพิเศษ เช่น การจัดส่งภายใต้การควบคุม การ

ใช้สายลับ การดักฟัง และการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสืบสวน พิจารณาโดยยึดรูปแบบของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม 3 รูปแบบ คือ

**รูปแบบที่ 1** เป็นการป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป ด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากกว่าการควบคุมอาชญากรรม

**รูปแบบที่ 2** เป็นการป้องกันอาชญากรรมซึ่งมีลักษณะการจัดตั้งเป็นองค์กร โดยมีกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบกับสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว สิทธิและเสรีภาพของประชาชน จำเป็นต้องได้รับผลกระทบ แต่ทั้งนี้ยังต้องอยู่บนพื้นฐานของการตรวจสอบได้และความเหมาะสม

**รูปแบบที่ 3** การป้องกัน ปราบปรามอาชญากรรมในภาวะเกิดวิกฤต เช่นการจลาจล สงคราม ซึ่งเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาเวียนนา กฎอัยการศึก ซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ดังนั้น ความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมมีน้อยกว่ารูปแบบอื่น

ในทางกฎหมายการสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด<sup>๙๓</sup> ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการสืบสวนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด จึงหมายถึง การสืบสวนอาจมีขึ้นทั้งก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิดและภายหลังที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว หากพฤติการณ์แสดงว่าความผิดอาจจะเกิดขึ้น การสืบสวนย่อมเป็นเครื่องช่วยให้เจ้าพนักงานหาทางป้องกันหรือระงับมิให้เกิดขึ้น ถ้ามีความผิดเกิดขึ้นแล้ว การสืบสวนย่อมเป็นเครื่องช่วยเจ้าพนักงานการดำเนินการสอบสวนความผิดนั้น<sup>๙๔</sup> วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม มีดังต่อไปนี้

1. การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)

2. การปฏิบัติการลับ (Undercover Operation)

3. การติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) เช่น การดักฟัง การดักข้อมูลในการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

#### **การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)<sup>๙๕</sup>**

การจัดส่งภายใต้การควบคุม หมายถึงวิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อการระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น การจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นวิธีพิเศษในการยินยอมให้สิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือ

<sup>๙๓</sup>ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (11).

<sup>๙๔</sup>คณิง ภาไชย : กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 53.

<sup>๙๕</sup>โปรดดู รายละเอียดเรื่องนี้ได้ใน ประธาน วัฒนาวณิชย์ และวีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, รายงานวิจัยหัวข้อ "การใช้ถ้อยคำ" โครงการพัฒนากฎหมายต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2, 2546 เสนอต่อ สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม.

ถึงของที่ต้องส่งต้อนเดินทางผ่านเข้า-ออก ไปยังอีกประเทศหนึ่งหรือประเทศอื่น โดยการรับรู้และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตลอดเวลาเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนการกระทำความผิด และเพื่อเป็นการระบุตัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการจับกุมกลุ่มบุคคลขององค์กรที่ลักษณะเป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วย

- การยินยอมให้ถึงผิดกฎหมาย หรือต้องสงสัย
- เดินทางผ่านเข้า-ออกไปยังประเทศหนึ่ง หรือประเทศอื่น
- ภายใต้การรับรู้และควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
- เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนการกระทำความผิด และระบุตัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

การจัดส่งภายใต้การควบคุม เป็นเครื่องมือในการสืบสวนที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะการลักลอบค้ายาเสพติด มาตรการนี้กฎหมายไทยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 เป็นการบัญญัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์คล้ายจิต และประกาศ ค.ศ.1988 และเป็นเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ไม่รวมถึงของต้องห้ามตามกฎหมายประการอื่นใด อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่มียกบังคับ จนกว่าจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องมีรายละเอียด ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน การขออนุญาต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ปริมาณยาเสพติดที่จะถูกควบคุม การควบคุมของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติในการส่งมอบภายใต้การควบคุม เป็นต้น

#### **การปฏิบัติการลับ (Undercover Operation)<sup>11</sup>**

เหตุผลอันสมควรสำหรับการดำเนินการปฏิบัติการลับ คือ “เนื่องด้วยความซับซ้อนของคดีเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดและยากลำบากในการสืบสวนด้วยวิธีอื่น การใช้เครื่องมือ ปฏิบัติการลับเป็นการอนุญาตที่ขอบด้วยกฎหมาย

#### **การอำพรางตัว Undercover**

การกระทำผิดเกี่ยวกับคดีบางประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไปอยู่หลายประการ เช่น คดียาเสพติด อาวุธสงคราม ความมั่นคง เป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายและเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะการจัดเป็นรูปองค์กร (Organized Crime) อีกทั้งผู้ประกอบอาชญากรรม หรือผู้สนับสนุนมักจะมีอิทธิพลทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การสืบสวนการกระทำผิด จึงจำเป็นต้องกระทำในทางลับ ไม่เปิดเผย และป้องกันหรือปกปิด การปฏิบัติการ

<sup>11</sup> สถาบันกฎหมายอาญา รายงานโครงการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากรอบต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2 หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนคดีอาญา สถาบันกฎหมายอาญาและการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร โดย สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา กระทรวงยุติธรรม

<sup>12</sup> Resource Material Series No.58, 116 “International Training Course Reports of the Course, Group 1 Phase 2, Special Investigative Tools To Combat Transnational Organized Crime (TOC) [Online]. Red, pp. 233-234.

การอำพราง Undercover เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่อำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มขององค์กรอาชญากรรมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรมซึ่ง บางครั้งอาจมีการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ร่วมอยู่ด้วย บางกรณีเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้เป็นผู้อำพรางตัว แต่จะใช้บุคคลที่ถูกกำหนดเข้าไปอำพรางตัวโดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวต้องใช้บุคคลที่มีการรักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสายลับ แต่เปิดตัวเองให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่นทั้งการปกปิดฐาน อาชีพ การงาน เป็นต้น

บุคคลอีกประเภทหนึ่งที่มีการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเรียกว่า ผู้แจ้งข่าว เป็นบุคคลซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมอาชญากรรมโดยการเข้าร่วมหรือเกี่ยวพันกับกิจกรรมอาชญากรรมนั้น ซึ่งบุคคลประเภทนี้ต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในการมาเป็นพยาน

### **การติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)<sup>๙</sup>**

การใช้การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เช่น การดักฟังโทรศัพท์ การดักการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น โดยทั่วไปการใช้เครื่องมือสืบสวนนี้เป็นการปฏิบัติที่ผิดกฎหมายและการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิในความเป็นส่วนตัว (right to privacy) และเป็นการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งเดียวที่มีความสำคัญที่สุดของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรม กล่าวคือ อาจทำให้ทราบถึงการเตรียมการก่ออาชญากรรม อันจะเป็นพยานหลักฐานในการติดตามจับกุมผู้ร่วมกระทำผิดรายอื่น หรืออาจทำให้เจ้าหน้าที่รู้ถึงแผนการสมคบในการกระทำผิดอาชญากรรมก่อนที่จะลงมือประกอบอาชญากรรม และทำให้สามารถติดตามตรวจสอบกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรม เช่น การลักลอบส่งสินค้าต้องห้ามการประชุมของกลุ่มร่วมสมคบผู้กระทำผิดด้วยกัน อันจะช่วยเหลือในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมอย่างได้ผล การใช้เครื่องมือนี้เป็นเพียงส่วนประกอบของการสะกดรอยติดตามเท่านั้น การใช้เป็นพยานหลักฐานก็ควรใช้พยานบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่สะกดรอยติดตามเพื่อยืนยันว่า มีการกระทำความผิดโดยมีการเคลื่อนย้ายสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายไปยังสถานที่ต่างๆ หรือจุดหมายปลายทางที่มีการจับกุมได้ ในกรณีที่สิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายหรือยานพาหนะที่มีการลำเลียงสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมาย การใช้เครื่องมือติดตามแม้กระทบกับสิทธิส่วนบุคคลก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิส่วนรวมของประชาชนนั้น ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งสิทธินั้นควรต้องมียุ่ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น การใช้เครื่องมือติดตามดังกล่าว จึงไม่น่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ

### **การดักฟัง**

การดักฟังหมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกันโดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สนทนานั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องเฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟังเป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่นๆ อาจจะเป็น

<sup>๙</sup> เรื่องเดิม อ้างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 17.

ข้อมูลที่ส่งทาง Internet โทรสาร โทรศัพท์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ในอดีตประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการดักฟังในเรื่องเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมที่ชัดเจน เนื่องจากการกระทบสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายบางฉบับที่ให้อำนาจไว้แต่ก็เพื่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 104 พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 3 และ 4 พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2502 พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535 มาตรา 17 และมาตรา 18 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ.2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2545 มาตรา 14 จัตวา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยไม่ได้ให้อำนาจในการดักฟังไว้ชัดเจน จะมีก็เฉพาะแต่การดักฟังในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด และเกี่ยวกับความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น ซึ่งทั้งสองบทบัญญัตินี้กล่าว อารัมภบทของกฎหมายทั้งสองฉบับก็อ้างว่าเป็นกฎหมายที่กระทบเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญและยังไม่อาจยืนยันได้ว่า มีหน่วยงานใดที่จะมีการดักฟังที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การดักฟังอาจเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อให้ได้พยานหลักฐาน แม้แต่ในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง การต่อต้านข่าวกรอง ก็มีกระบวนการหาข่าวโดยเฉพาะและเทคนิคที่ให้ได้ฐานข่าวที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข่าวและสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยดำเนินการเป็นการลับ อย่างไรก็ตาม วิธีการดักฟังก็น่าจะมีการใช้เพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน แต่ไม่ได้มีการนำหลักฐานที่ได้จากการดักฟังมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล เพราะบทบัญญัติของกฎหมายไม่อนุญาตให้ดำเนินการได้และเป็นการขัดต่อกฎหมาย การได้หลักฐานจากการดักฟัง เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินสืบสวนในทางอื่นเพื่อยืนยันว่า มีการกระทำความผิดหรือมีการร่วมกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพยานแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะเป็นการดำเนินการที่มิชอบก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมก็มีความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีการเช่นนี้กับกลุ่มอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจของประเทศแม้จะละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็ส่วนบุคคลส่วนน้อยโดยบุคคลส่วนมากในสังคมได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมที่จะได้รับ ย่อมถือว่าเป็นสิ่งที่มีความคุ้มค่าและจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการดังกล่าว

อีกประการหนึ่ง การที่รัฐดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนประเภทหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด เพราะจากสภาพของคดีบางประเภท การหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการปกติไม่อาจกระทำได้ หรือกระทำไปไม่ได้โดยยากลำบากและไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะใช้พยานหลักฐานนั้นพิสูจน์ความผิดได้ หากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์มีกฎหมายให้อำนาจได้ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติตามขั้นตอนทางกฎหมายแล้ว การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย (legally obtained evidence) ส่งผลให้เป็นพยานหลักฐานที่ศาลได้ฟังได้ แต่ถ้าการดักฟังการสนทนาทาง

โทรศัพท์ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ การกระทำความผิดเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำจะมีความผิด และพยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (illegally obtained evidence)<sup>99</sup>

การใช้มาตรการสืบสวนพิเศษ มีความจำเป็นในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล การปฏิบัติการลับ (Undercover Operation) การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) และการเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ดี มาตรการพิเศษเหล่านี้ จะต้องถูกใช้โดยเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญ และมีอำนาจชัดเจนตามกฎหมาย และต้องมีกระบวนการกลั่นกรอง ตรวจสอบการใช้มาตรการดังกล่าวโดยศาล เนื่องจากการใช้มาตรการเหล่านี้ เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน และสิทธิมนุษยชน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติยกเว้นว่าสามารถกระทำได้ หากมีเหตุจำเป็น 3 อย่าง คือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อรักษาศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ<sup>100</sup> เท่านั้นก็ตาม เช่น การใช้เครื่องมือดักจับสัญญาณเสียงที่มีการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องสงสัย ในที่สาธารณะนั้น เป็นการที่ละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการติดต่อสื่อสารที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างไรก็ตาม หากข้อความที่มีการพูดคุยกันเป็นเรื่องที่กระทบถึงความมั่นคง ความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งถือว่าการติดต่อสื่อสารที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม รัฐควรเข้ามาปกป้องคุ้มครองสังคมส่วนรวมให้ได้รับคุ้มครองจากภัยที่จะเกิดขึ้น การดักจับข้อความเช่นนั้น จึงไม่น่าจะถือว่า ขัดกับรัฐธรรมนูญ

นอกจากมาตรการพิเศษที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว วิธีในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลอีกวิธีหนึ่งที่ใช้กันมากในประเทศไทย คือ การล่อให้กระทำความผิด หรือ การล่อซื้อ

#### การล่อให้กระทำความผิด

ปัญหาความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา แม้จะเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่น แต่การกระทำผิดนั้นเป็นการสมประโชยกับบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่นนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย ได้แก่ ความผิดประเภทให้สินบนเจ้าพนักงาน หรือ ความผิดประเภทจำหน่ายของสิ่งผิดกฎหมาย กระทำความผิดดังกล่าว ผู้กระทำความผิดจะต้องอาศัยโอกาสหรือ ช่วงจังหวะเหมาะที่จะกระทำความผิดก่อนเป็นเบื้องต้น เพราะในเมื่อกฎหมายเอาผิดทั้งผู้ให้และผู้รับ หรือ การกระทำความผิดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย จึงมักจะกระทำกันในที่ลับทำให้หาประจักษ์พยานที่รู้เห็นถึงการกระทำความผิดได้ยากและไม่ค่อยมี ด้วยเหตุนี้ ฐานะของบุคคลอื่นที่เป็นผู้ให้ก็ผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดก็ผิด เป็นผู้รู้เห็นข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด จึงเป็นพยานที่พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี แต่

<sup>99</sup>ดู สุชาติ ตระกูลเกษมสุข, "การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543), หน้า 61, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4674/2543

<sup>100</sup>สำนักงานกฤษฎีกา, สำนักงาน ป.ป.ส. กองนิติการ, อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์, รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร, โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 73-75.



ในเมื่อบุคคลเหล่านั้น ได้ประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการกระทำผิดด้วย การที่จะให้บุคคลเหล่านี้เป็นพยานจึงเป็นการยากต่อการที่จะป้องกันและปราบปราม<sup>101</sup>

การใช้วิธีการล่อจับ ล่อซื้อเป็นกรรมวิธีในการรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดในทันทีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่พยานหลักฐานที่รวบรวมมีปัญหามากคือ การใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐานในขณะนั้นได้ใช้เวลาจำกัดเพียงชั่วระยะเวลากระทำผิดเท่านั้น และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและยุติธรรม มิฉะนั้นพยานหลักฐานที่รวบรวมมาก็จะเกิดข้อโต้แย้งได้ว่า ได้มาโดยมิชอบได้ หรือแม้จะได้พยานหลักฐานของกลางที่ใช้ในการกระทำผิด ก็ไม่ใช่ว่าจะมีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า ผู้นั้นกระทำความผิดจริง และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานยังคงเป็นสิ่งสำคัญและข้อเท็จจริงจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและคุณสมบัติเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่ต้องไม่มีเหตุระแวงสงสัยว่าจะมีการกลั่นแกล้งปรักปรำผู้กระทำผิด แม้บางกรณีพยานหลักฐานที่ได้จากการล่อให้กระทำความผิดจะไม่มีน้ำหนักเพียงพอ แต่เมื่อมีข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิดซึ่งโจทก์มีหน้าที่นำสืบประกอบด้วยนั้น มีน้ำหนักเพียงพอให้รับฟังได้ว่า ผู้นั้นกระทำความผิดจริง<sup>102</sup> ศาลก็สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้

การล่อให้กระทำความผิด เป็นวิธีการล่อซื้อประการหนึ่งซึ่งจำเป็นต้องใช้สายลับในการล่อซื้อ ในวิธีการดังกล่าว มีความจำเป็นต้องมีการคุ้มครองสายลับหรือเจ้าหน้าที่ที่กระทำการล่อซื้อเพื่อมิให้ต้องรับโทษและการนำพยานหลักฐานมาใช้เพื่อให้ศาลรับฟังลงโทษได้ อีกทั้งวิธีการล่อซื้อที่มีการใช้ย่อมมีความเสี่ยงอันตรายเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ บางครั้งเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การใช้วิธีการดังกล่าวนอกจากต้องสามารถตรวจสอบได้และมีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้แล้ว ยังต้องมีการวางแผนการ โดยต้องตรวจสอบสายลับ หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการ และซักซ้อมความเข้าใจในแผนการที่เตรียมการไว้ โดยมีระยะเวลาที่จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สถานที่ สภาพแวดล้อมอื่นตามที่กำหนดไว้ หากระยะเวลา สถานที่ และสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป สายลับหรือเจ้าหน้าที่ต้องยกเลิกแผนการทั้งหมด เพราะการควบคุมไม่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ ความเสี่ยงและความปลอดภัยจะเกิดแก่สายลับ หรือเจ้าหน้าที่ ดังนั้น คำสั่งที่มีการกำหนดไว้ในแผนการย่อมต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

พยานหลักฐานที่ได้จากการล่อให้กระทำความผิด สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ ในกรณีถ้าการที่เจ้าพนักงานล่อให้กระทำความผิด ถ้าถึงขนาดที่ไปชักจูงใจให้คนที่ไม่ได้ตั้งใจที่จะกระทำความผิดไปกระทำความผิด เพราะทนการชักจูงไม่ได้ จำเลยสามารถยกข้อต่อสู้ไม่ต้องรับผิดได้ แต่ถ้าเจ้าพนักงานแค่เข้าไปติดต่อนหรือร่วมกระทำความผิด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดไปประจำอยู่แล้วไม่ได้เริ่มกระทำความผิดเพราะการชักชวนของเจ้าพนักงาน ผู้กระทำความผิดจะยก Entrapment ขึ้นต่อสู้ไม่ได้<sup>103</sup>

<sup>101</sup> พงศัตถุ ทศนัยพิทักษ์กุล, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2536, สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ(Online), Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23), หน้า 6.

<sup>102</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

<sup>103</sup> สุชาติ ตระกูลเกษมสุข, "การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์," เรื่องเดิม, หน้า 66.

วิธีการหนึ่งที่จะช่วยเจ้าพนักงานตำรวจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อผู้ถูกจำเลยก็คือ การล่อซื้อโดยใช้สายลับ ซึ่งในทางปฏิบัติโจทก์มักไม่ยอมให้สายลับนี้มาเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล ทั้งนี้โดยอ้างว่าเพื่อความปลอดภัยของสายลับนั่นเอง แต่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีการใช้ดุลพินิจชี้ว่าพนักงานหลักฐานในคดีต่างๆ จะวินิจฉัยเป็น 2 แนวทาง คือ<sup>104</sup>

แนวแรก กรณีที่ต้องนำสายลับผู้ล่อซื้อมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำ มิฉะนั้นจะลงโทษจำเลยไม่ได้ เนื่องจากถ้อยคำพยานที่เป็นสายลับเข้าไปล่อซื้อนั้นเป็นพยานบอกเล่า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3024/2541) ยิ่งถ้าเจ้าพนักงานผู้จับกุมจำเลยเพราะ สายลับมาบอกได้เบิกความขัดแย้งกันเองหรือแตกต่างในข้อสาระสำคัญยิ่งทำให้คำพยานโจทก์ไม่มีน้ำหนักรับฟังมากขึ้นไปอีก จึงลงโทษจำเลยไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 979/2538 และที่ 7613/2542) และเจ้าพนักงานตำรวจมิได้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่สายลับทำการล่อซื้อแมทแอมเฟตามีนจากจำเลย เมื่อไม่นำสายลับซึ่งเป็นพยานโดยตรงมาสืบ คำเบิกความของเจ้าพนักงานตำรวจที่มิได้รู้เห็นเหตุการณ์ จึงเป็นพยานบอกเล่าทำให้มีน้ำหนักน้อยในการรับฟัง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6801/2542) และขณะที่สายลับทำการล่อซื้อยาเสพติด เจ้าพนักงานตำรวจมิได้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าจำเลยให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนก็ตาม แต่บันทึกคำให้การดังกล่าวเป็นเพียงพยานบอกเล่า ซึ่งจำเลยไม่มีโอกาสซักค้าน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3785/2532 และที่ 154/2538) ทั้งในชั้นพิจารณาคดี จำเลยให้การปฏิเสธมาตลอด คำพยานโจทก์ที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจและบันทึกคำให้การดังกล่าวจึงไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5151/2542 และที่ 9606/2542)

กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจมิได้เห็นเหตุการณ์ขณะสายลับทำการล่อซื้อยาเสพติดจากจำเลย แม้เจ้าพนักงานตำรวจจะเข้าไปตรวจค้นพบธนบัตรของกลางที่ใช้ในการล่อซื้อจากตัวจำเลย หรือจากข้าวของเครื่องใช้ของจำเลยที่อยู่ในบ้านก็ตาม ศาลมักจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่า จำเลยอาจรับธนบัตรนั้นจากสายลับโดยประการอื่น หรือมีเหตุผลอื่นที่มีใช้การซื้อขายยาเสพติดจากสายลับก็เป็นได้ การที่ไม่นำสายลับซึ่งเป็นประจักษ์พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงมาสืบ จึงไม่ทำให้ศาลสามารถเชื่อได้โดยสนิทใจว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3024/2541 และ 617/2542)

แนวที่สอง การที่ไม่นำสายลับมาสืบก็เพื่อความปลอดภัยของสายลับและเพื่อประโยชน์ด้านการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ด้วย ดังนั้น การที่ไม่นำสายลับมาสืบจึงมิได้ทำให้พยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักน้อยลงไม่ รับฟังลงโทษจำเลยได้

กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจได้แอบซุ่มดูเหตุการณ์ขณะสายลับทำการล่อซื้อยาเสพติดจากจำเลย เมื่อสายลับซื้อขายยาเสพติดได้แล้ว เจ้าพนักงานตำรวจก็เข้าจับกุมจำเลยทันทีถือว่า เจ้าพนักงานตำรวจเป็นพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงร่วมกับสายลับ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 63/2540) กรณีไม่จำเป็นต้องนำสายลับมาเป็นพยานอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3862/2540) เพราะการมีสายลับมาช่วยในการล่อซื้อเป็นเพียงการกระทำที่จำเป็นและสมควรในการสืบหาพยานหลักฐานเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6951/2541)

<sup>104</sup> จิตฤดี วีระเวสส์, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6801/2542", สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ[Online], Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23), หน้า 3-6.

ส่วนกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่เห็นเหตุการณ์ในขณะที่สายลับทำการล่อซื้อยาเสพติดจากจำเลย แต่เมื่อสายลับซื้อยาเสพติดได้แล้วก็มาบอกเจ้าพนักงานตำรวจที่แอบซ่อนรอเหตุการณ์อยู่และเจ้าพนักงานตำรวจได้ทำการจับกุมจำเลยทันที โดยพยานบัตรของกลางที่ใช้ในการล่อซื้อที่ตัวจำเลยหรือพบเห็นขณะจำเลยกำลังทิ้งยาเสพติดหรือทำลายยาเสพติด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7616/2542) เมื่อคำพยานของเจ้าพนักงานตำรวจได้เบิกความเป็นขึ้นตอนต่างๆ ที่เป็นไปในระยะเวลาใกล้เคียง ทั้งจำเลยก็ให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนอันเป็นระยะเวลาใกล้เคียงกับเวลาที่ถูกจับกุม ศาลรับฟังพยานโจทก์ลงโทษจำเลยได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 672/2539)

การนำสืบการวางแผนจับโดยให้เจ้าพนักงานตำรวจปลอมตัวเป็นผู้ซื้อเฮโรอีน ก็เพื่อจะให้ได้พยานหลักฐานการกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือข้อเท็จจริงว่า จำเลยทั้งสามร่วมกันมีเฮโรอีนไว้ในความครอบครอง จึงเป็นการกระทำภายในขอบอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจ การให้ตำรวจปลอมตัวเป็นผู้ซื้อ ทางปฏิบัติทำกันอยู่เสมอ (Agent provocateur) ซึ่งในสหรัฐฯ เรียกว่า (entrapment) ศาลไม่ถือว่าเจ้าพนักงานเป็นผู้ร่วมกระทำผิด ถ้าไม่ปลอมตัวเป็นผู้ซื้อก็ไม่อาจจับกุมจำเลยได้โดยง่าย จึงเป็นการนำสืบพยานโจทก์ตามฟ้อง<sup>105</sup> (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 185/2539)

นอกจากนี้ กรณีสืบสวนที่ใช้วิธีการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการให้สายลับหรือเจ้าหน้าที่โดยบุคคลนั้น เป็นผู้กระทำความผิดอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่พยานหลักฐานจากการสืบสวนโดยวิธีการอื่นไม่สามารถกระทำได้ในกรณีเกี่ยวกับการล่อซื้อนั้น มีคำพิพากษาที่ถือว่า ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8187/2543 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า การที่เจ้าพนักงานตำรวจให้สายลับนำเงินไปล่อซื้อเมทแอมเฟตามีนจากจำเลยซึ่งมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอยู่แล้ว เป็นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดของจำเลยที่ได้กระทำอยู่แล้ว มิได้ล่อหรือชักจูงใจให้จำเลยกระทำความผิดอาญาที่จำเลยไม่ได้กระทำความผิดมาก่อน การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวเป็นเพียงวิธีการเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ไม่เป็นการกระทำที่ดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของจำเลย ไม่เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และไม่เข้าข้อห้ามอ้างเป็นพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226<sup>106</sup>

#### 4.2 ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับการบริหารงานของรัฐ โดยเฉพาะความมั่นคงของรัฐ ทำอย่างไรจะไม่ให้รัฐไปละเมิดสิทธิมนุษยชน ในขณะที่เดียวกันจะทำอย่างไรจึงจะไม่เป็นการจัดการอำนาจรัฐในการนำบุคคลที่กระทำความผิดหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐมาลงโทษ แนวความคิดนี้เป็นเรื่องที่มีการถกเถียง

<sup>105</sup> ไพจิตร ปุณณพันธ์, หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 185/2539, สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ[Online], Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23), หน้า 8.

<sup>106</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8187/2543, สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ[Online], Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23), หน้า 2.

กันมาก เมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้วมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย ผลประโยชน์ของประชาชนกับผลประโยชน์ของรัฐบาลขัดแย้งกัน เมื่อผลประโยชน์ของประชาชนกับผลประโยชน์ของรัฐบาลขัดกันแล้วจะหาความสมดุลหรือความพอดี ถ้าดูอำนาจหน้าที่ของรัฐ รัฐสนใจในเรื่องของความสงบสุขและความอยู่ดีกินดีของประชาชนมากกว่าให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพหรือสิทธิมนุษยชน

ปัญหาองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดที่เรียกกันว่า "ยาบ้า" เป็นปัญหาใหญ่ที่กระทบต่อสังคมไทยอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ปัญหายาบ้าจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น เมื่อมีการประกาศสงครามกับยาเสพติด วิธีการในการเร่งรัดปราบปรามยาบ้าของรัฐบาลภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมาโดยการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองคือผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปราบปรามผู้ค้าและผู้เกี่ยวข้องกับยาบ้าอย่างน้อยให้ถึงร้อยละ 25 ของบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาบ้า โดยใช้หลักเกณฑ์วัดผลในเชิงปริมาณสามประการคือ 1. การจับกุมดำเนินคดีจนถึงขั้นอัยการส่งฟ้องศาล 2. การวิสามัญฆาตกรรมในกรณีที่มีผู้ค้ายาบ้าต่อสู้ และ 3. การที่ผู้ค้ายาบ้าเสียชีวิตไม่ว่าด้วยกรณีใดก็ตาม ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ไม่ถึงร้อยละ 25 ก็อาจจะต้องถูกโยกย้ายหรือพิจารณาโทษทางวินัยนั้น วิธีการปราบปรามที่รัฐบาลกำหนดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในหลักเกณฑ์ที่รัฐบาลยอมให้นำเอาการตายไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ของบุคคลในบัญชีรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาบ้ามานับเป็นผลงานในการปราบปรามด้วย อันมีผลเท่ากับว่ารัฐบาลรู้เห็นเป็นใจด้วยการ "ทำให้เกิดการตาย" ที่ต่อเนื่องและเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางที่สุดครั้งหนึ่งของสังคมไทยและทำให้สังคมเกิดความเคลือบแคลงสงสัยเป็นอย่างยิ่งว่า "การฆ่าตัดตอน" ที่เกิดขึ้นถึงกว่าพันศพแล้วนี้เป็นสิ่งที่ประชาชนซึ่งเกี่ยวข้องกับยาบ้าฆ่ากันเองทั้งหมดจริงหรือไม่ หรือมาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบซึ่งถูกเร่งรัดให้ดำเนินการในลักษณะเช่นนี้<sup>107</sup>

ถึงแม้ว่านายกรัฐมนตรีจะได้ออกมายืนยันว่า การ "ฆ่าตัดตอน" เป็นการฆ่ากันเองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องจับกุมผู้ต้องหาดำเนินคดี และในคดีวิสามัญฆาตกรรม ญาติพี่น้องผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมก็สามารถร้องเรียนให้ดำเนินคดีได้ก็ตาม แต่ "การฆ่ากันเอง" ที่เกิดขึ้นนั้น รัฐบาลไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นผลโดยตรงจากนโยบายและการสั่งการในเรื่องวิธีปฏิบัติของรัฐบาล และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อนายกรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นต่อสาธารณะในเรื่องนี้ว่า "คนชั่วก็ต้องจบด้วยวิธีชั่วๆ" และ "คนสกปรกก็ต้องตายด้วยวิธีการสกปรก" ประหนึ่งว่าสนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการที่ประชาชนที่ถูกสันนิษฐานว่าเกี่ยวข้องกับยาบ้าจะสามารถฆ่ากันเองได้เช่นนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 33 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ย่อมเป็นอันไร้ผลไปโดยสิ้นเชิง ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีข้อควรพิจารณาด้วยว่า นายกรัฐมนตรีจะสามารถตัดสินใจได้อย่างไรว่าคนที่ถูก "ฆ่าตัดตอน" เป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริง แม้สำหรับคดีวิสามัญฆาตกรรมที่มีการกล่าวอ้างว่าญาติผู้ตายอาจร้องเรียนให้มีการ

<sup>107</sup> แสดงการขอให้รัฐบาลทบทวนนโยบายการทำสงครามต่อต้านยาบ้าด้วยมาตรการรุนแรง ของบุคคลที่อยู่ในวงการนิติศาสตร์ ผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่นำมาเผยแพร่ระหว่างการประชุมโต๊ะกลมเรื่อง "วิสามัญฆาตกรรม ยาเสพติด สิทธิเสรีภาพและกระบวนการยุติธรรมไทย" ที่จัดขึ้น ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2547.

สอบสวนในทางอาญาได้ แต่เมื่อคนตายได้ตายไปแล้ว ถึงแม้ปรากฏว่าผู้ตายเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐบาลจะนำชีวิตกลับมาคืนให้กับครอบครัวและญาติพี่น้องที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไปจากการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ถูกต้องได้อย่างไร<sup>104</sup> นอกจากนั้น สำหรับบัญชีรายชื่อผู้ค้ายาบ้าหรือที่เรียกว่า “บัญชีดำ” ก็เป็นที่น่าสงสัยว่าได้มีการจัดทำขึ้นอย่างถูกต้องเพียงไร มีความไม่รอบคอบหรือการจงใจกลั่นแกล้งบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการจัดทำบัญชีมากน้อยเพียงใด เพราะปรากฏมีผู้ออกมาร้องเรียนเป็นจำนวนมากว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้ค้าหรือเกี่ยวข้องกับยาบ้าแต่กลับมีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าว

นักกฎหมายทางด้านสิทธิมนุษยชน<sup>105</sup> เห็นว่า ในกรณีการปราบปรามยาเสพติดนั้นสิ่งที่ห่วยโหมมากที่สุดคือ กระบวนการยุติธรรม นิติรัฐ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถูกบั่นทอนกัดกร่อนลงไป เนื่องจากนโยบายหลักของการปฏิบัติตามมาตรการปราบปรามยาเสพติดที่เกิดขึ้นในขณะนี้ รายชื่อผู้ค้ายาเสพติดเป็นเรื่องที่เป็นความลับ มีความเข้มงวด เพราะเป็นข้อมูลสำคัญในการปราบปรามยาเสพติด การทำบัญชีรายชื่อผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดในขณะนี้เป็นการทำให้เป็นการส่งแบบฟอร์มให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และตำรวจทุกระดับชั้นกรองส่งกลับมา และ โดยมีขั้นตอนคือ

a. คนที่กรอกแบบฟอร์มแทบจะไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ธรรมดา

b. รายชื่อที่ถูกส่งมาส่วนหนึ่งเป็นการกระทำโดยความกลั่นแกล้ง มีความขัดแย้งกับผู้กรอกแบบฟอร์ม

c. ระยะเวลาในการเสนอชื่อมีการเร่งรัดมาก

การฆ่าตัดตอนที่เกิดขึ้นนั้น ในอนาคตอาจจะกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ สหประชาชาติก็แสดงความห่วงใยยังประเทศไทย ซึ่งไม่เป็นการแทรกแซงภายใน เพราะเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องระดับชาติ และไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ การทำให้ชีวิตคนสูญเสียไปตามกระบวนการที่เป็นระบบนั้น เข้าข่ายความผิดในฐาน “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” ซึ่งถือเป็นความผิดร้ายแรงที่นานาชาติจะเข้ามาดำเนินการได้ ผมไม่อยากให้เกิดขึ้น ไม่อยากให้มีการตั้งข้อหาให้กับบุคคลใดในประเทศไทย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สร้างความระส่ำระสายและสร้างบรรยากาศของความหวาดกลัวขึ้นโดยทั่วไปในสังคมในทุกพื้นที่ของประเทศ การฆ่าตัดตอนไม่มีการดูแล และไม่สามารถหาผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ตรงนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพการฆ่าตัดตอน จึงเป็นการขาดกรรม ถ้าไม่มีการควบคุมและตรวจสอบ และผู้บริสุทธิ์อาจตกเป็นเหยื่อของการปราบปรามตามมาตรการนี้ มาตรการนี้ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ตาย หรือถูกใส่ชื่อในบัญชีดำโดยไม่มีการ กลั่นกรอง

กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯเผยแพร่รายงานด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี 2003 วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลไทยกรณีสงครามปราบปราม ยาเสพติดอันนำไปสู่คดีฆาตกรรม ผู้ต้องสงสัยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวนกว่า

<sup>104</sup> เรื่องเดิม

<sup>105</sup> นายสมชาย หอมลออ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาพนาอความ สกูปพิเศษ โดย...กองบรรณาธิการ จาก...วารสารสภาพนาอความ <http://www.lawsociety.or.th/infor/in25.doc>

2,000 ราย ในช่วงเดือน ก.พ. -เม.ย.ปีที่แล้ว<sup>110</sup> และนาย แครร์ริล เอ็น. จอห์นสัน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย แลงรายงานการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2546 ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทย โดยระบุว่า สถิติด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลไทยตกต่ำลงอย่างมาก เนื่องจาก การประกาศสงครามต่อผู้ยาเสพติดของ นายกรัฐมนตรีพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งส่งผลให้มีการวิสามัญฆาตกรรม และการจับกุมตามอำเภอใจ นอกจากนี้ ยังมีกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสังหารผู้ต้องสงสัยในคดีอาชญากรรมเพิ่มขึ้น รายงานระบุว่า เฉพาะเดือน กุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนปีที่แล้ว มีคดีฆาตกรรมทั้งหมด 2,568 ราย ในจำนวนนี้เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด 1,386 ราย โดยที่รัฐบาลไทยไม่ได้สอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด และในบางครั้งตำรวจจะซ้อมผู้ต้องสงสัยเพื่อ บังคับให้สารภาพ<sup>111</sup>

ต่อสถานการณ์ดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ที่ผ่านมานี้ มีความตอนหนึ่ง

"ชัยชนะของการปราบยาเสพติด ที่ปราบแล้วที่เขาตำหนิคนตายทั้ง 2,500 คนเรื่องเล็ก 2,500 คน ถ้านายกฯ ไม่ได้ทำทุกปีๆ จดไว้ มีมากกว่า 2,500 คนที่ตาย ทั้งคนที่เสพยาแล้วคนที่ฆ่า คน เมาอะไรต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ไปปราบก็ตายมาก แต่ไม่พูดถึง ไม่ไปนับ ไม่ไปชี้เรหะรับ ผิดชอบอย่างไร เขาคำนวณนายกฯทำสงคราม ทำให้คนตาย 2,500 คน ไม่ใช่ทั้งหมดที่เขา นับ แต่ พวกที่ตายเป็นส่วนใหญ่ เป็นพวกที่เขาฆ่ากันเอง พวกค้า พวกผลิตจำนวนมาก ที่ทางราชการจะ รับผิดชอบอาจจะมีจำนวนหนึ่ง สอบถามทางผู้บัญชาการตำรวจไปแยก จำแนกดูว่าเท่าไรเชื่อว่าใน 2,500 คน มีมากที่ฆ่ากันเอง เป็นความผิดของเขา มาโยนความผิดให้ท่านซูเปอร์นายกฯ"

คณะผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบที่เป็นการทดสอบว่าการกระทำนั้นละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ มี 3 ประการ เป็นแนวคิดของนักกฎหมายอาญาประเทศอังกฤษ เจอร์รี มาเซอร์ ประการแรก ผลประโยชน์ของรัฐในการรักษา ความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศ ต้องไม่มากกับระดับที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สูญ เสียไปโดยสิ้นเชิง หลักเรื่องนี้มาจากการชั่งน้ำหนักของความมั่นคงของรัฐกับผลประโยชน์ของเอกชน ถ้าความ มั่นคงของรัฐมีมาก สิทธิของประชาชนจะน้อย ถ้าสิทธิของประชาชนมากความมั่นคงของรัฐก็จะน้อย เช่นการสืบ พยานในศาลถ้ามีมาตรการคุ้มครองสิทธิจำเลยหลายๆ ศาลก็รับฟังพยานหลักฐานไม่ได้ การลงโทษจำเลยก็จะทำ ไม่ได้ ประการที่สอง จุดมุ่งหมายหลักในการคุ้มครองประ โยชน์ของประชาชน ศาลควรใช้แก่ผู้บริสุทธิ์มากกว่า ผู้กระทำผิด ตามแนวคิดของสหประชาชาติ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต้องไม่เลือกบุคคล แต่ผู้กระทำความผิด ถูกตัดสินโทษอยู่แล้วในเบื้องต้น เช่นถ้ามีเหตุเชื่อได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด ดำรวจออกหมายจับได้โดยชอบจากศาล เมื่อศาลออกหมายแล้วก็ควบคุมตัวไว้ได้ แต่หากจับผิดตัวและเป็นผู้บริสุทธิ์ก็มีช่องทางให้ยื่นคำร้องต่อศาลว่า การควบคุมตัวนั้นมีชอบด้วยกฎหมายขอให้ปล่อยได้ ในกฎหมายของไทยนั้นให้หลักสันนิษฐานว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลและจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้ และ

<sup>110</sup> <http://www.thairath.co.th/thairath/2547/strange/feb/27/str2.php>

<sup>111</sup> ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547

ประการที่สาม ไม่ควรกำหนดค่านิยมใด นอกจากทดสอบความสมดุลระหว่างสิทธิของรัฐกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา โดยให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจ ตัวอย่าง ตำรวจจับผู้กระทำความผิดได้และค้นบ้านและพบพยานหลักฐานว่าเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดอื่น เช่น จับข้อหาฆาตกรรมเพื่อจำหน่ายและพบว่ามีความผิดฐานปล้นมาก่อน มีปัญหาว่าพยานหลักฐานที่ค้นได้ในภายหลังจะใช้ดำเนินคดีในฐานปล้นได้หรือไม่ ในสหรัฐถือว่าการใช้หลักฐานวิธีนี้มีขอบแต่ในประเทศอังกฤษมีความว่าใช้ได้เพราะเป็นผู้กระทำความผิดจริง ในประเทศไทยยังไม่มีหลักในเรื่องนี้แต่โน้มเอียงไปทางสหรัฐมากกว่า

อีกประเด็นที่ต้องคำนึงถึงคือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่ามีความยุติธรรมต่อผู้ต้องหาและจำเลยหรือไม่ ในขณะเดียวกันต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่ามีความยุติธรรมต่อตำรวจหรือไม่ เช่น การปฏิบัติของตำรวจเป็นไปโดยสุจริตและได้พยานหลักฐานมาโดยมิชอบ ศาลไทยก็เคยรับฟัง แต่ถ้าตำรวจใช้อำนาจโดยมิชอบ ศาลไม่รับฟังแน่นอน จะใช้บริบทในสังคมไทยถึงความพอดีโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมการบังคับใช้กฎหมายทรัพยากรที่มีอยู่ในการบังคับใช้กฎหมาย ถ้าตั้งมาตรฐานสูงเกินไปผู้กระทำความผิดก็จะหลุดรอดไปได้ แต่ถ้าตั้งมาตรฐานต่ำเกินไปผู้บริสุทธิ์ก็จะติดคุกมาก

ดังนั้น การใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลจึงต้องมีการบัญญัติขอบเขตทางกฎหมายให้มีความชัดเจนมากที่สุด เพราะหากบัญญัติกฎหมายกว้างเกินไปจะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ด้วยเหตุนี้กฎหมายลักษณะที่เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามผู้มีอิทธิพลก็ดี กฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ดี นอกจากจะมีบทบัญญัติกฎหมายที่มีการตีความโดยชัดเจนแล้วและผู้ปฏิบัติมีความรอบรู้ในกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้นแล้ว การบังคับใช้กฎหมายยังมีปรัชญาซึ่งอยู่เบื้องหลังในการบังคับใช้กฎหมายว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นต้องการอะไร เช่น เจตนารมณ์กฎหมายต้องการจับกุมหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมหรือต้องการที่จะทำลายองค์กรอาชญากรรม ซึ่งปรัชญานี้แตกต่างกัน กฎหมายฉบับหนึ่งชื่อกฎหมายริกโก้และแรกเค็ทเทียร์ อินฟลูเอนท์ จะเน้นการทำลายองค์กรมากกว่าที่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับกฎหมายหลายฉบับในประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติฟอกเงิน ต้องการทำลายทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมากกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ฉะนั้นในกฎหมายฟอกเงินจะมี 2 ส่วน ส่วนที่เป็นความผิดอาญาและส่วนที่เป็นการริบทรัพย์ ส่วนที่เป็นการริบทรัพย์ไม่จำเป็นที่จะต้องกระทำความผิดอาญา ถ้าริบทรัพย์แล้วผู้ถูกริบทรัพย์มีหน้าที่พิสูจน์ว่าทรัพย์นั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ถึงแม้จะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายรัฐก็ริบทรัพย์นั้นได้ การริบทรัพย์ในลักษณะนี้เป็นการทำลายกิจกรรมหรือธุรกิจขององค์กรอาชญากรรมเพื่อไม่ให้องค์กรอาชญากรรมนั้นนำเงินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดไปลงทุนหรือไปประกอบอาชญากรรมต่อไป ปรัชญาเรื่องนี้กฎหมายแต่ละฉบับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ในการร่างกฎหมาย ผู้บัญญัติกฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายให้มีลักษณะชัดเจนควบคุมพฤติกรรมของรัฐที่ต้องการจะควบคุมและมีวิธีการในการนำไปสู่เป้าหมายนั้น จากผลการศึกษาจะมี 2 เรื่อง (1) การสืบสวนสอบสวน การจับกุมและการดำเนินคดีองค์กรอาชญากรรม เป็นหลักที่พัฒนาเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว เช่น ในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นแบบจะมีหลักเกี่ยวกับการนำวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์ การดักฟังโดยเครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์ การใช้เครื่องมือสื่อสารบางชนิดไปดักฟังผู้กระทำความผิดที่เรียกรวมๆว่า Electronic Surveillance นอกจากนั้นยังมี Intercept ทางด้านเครื่องมือ Electronic สมัยใหม่ ในเวลานี้มีประเด็นที่ถกเถียงกันมากกว่าเครื่องมือเหล่านี้ได้เข้าไปก้าวล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมากนักน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นหลักรัฐธรรมนูญหรือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน จะล่วงละเมิดได้ในกรณีใดบ้าง ประการที่ 2 การสอบสวนโดยวิธีการโดยใช้ผู้ให้ข่าวหรือใช้สายลับเข้าไปในองค์กรอาชญากร ยังไม่มีกฎหมายที่รับรองโดยชัดเจนหรือการล่อซื้อ (Entrapment) แต่ก็มีตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ศาลลงโทษและที่ยกฟ้อง เมื่อเทียบกับแนวคำพิพากษาของศาลสูงสหรัฐอเมริกาจะพบว่าคล้ายคลึงกันคือ การล่อซื้อต้องไม่เป็นการขั้วยุให้บุคคลกระทำความผิด หลักนี้ในประเทศเยอรมนี สหภาพยุโรปก็ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมากกว่าหลักการนี้ควรนำมาใช้ได้หรือไม่ ประเทศในยุโรปซึ่งมีระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน ดำรวจ อัยการ และศาลในบางกรณีร่วมมือกันเพื่อค้นหาความจริงหรือในบางกรณีเป็นตำรวจและอัยการร่วมมือกันค้นหาความจริงนำเสนอข้อมูลคือศาลและศาลมีหน้าที่ที่ต้องให้ความเป็นธรรมกับคู่ความทั้ง 2 ฝ่าย

นอกจากนี้ สำหรับผู้เสียหาย และผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันและปราบปรามต้องได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างทันท่วงที รวดเร็ว และเหมาะสม และปัญหาอาชญากรรม องค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล จะไม่สามารถแก้ไขหรือป้องกันได้เลย หากปราศจากความร่วมมือจากภาคประชาชนและการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้ถึงปัญหาดังกล่าวแก่สังคม



## บทที่ 5

### สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ผู้มีอิทธิพลและสิทธิมนุษยชนพบว่า การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจะต้องคำนึงถึงการใช้อำนาจอรัฐและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหา แลจําเลยตามกฎหมาย เช่นเดียวกับการกระทำความผิดทางอาญาโดยทั่วไป โดยมีข้อควรเว้นการใช้อำนาจอรัฐตามลักษณะของอาชญากรรมที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยทั่วไปองค์กรอาชญากรรม หมายรวมถึง กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มบุคคลซึ่งร่วมกันกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง ในการกระทำความผิด องค์กรอาชญากรรมมีหลายรูปแบบ บางองค์กรจัดตั้งเพื่อกระทำความผิดกฎหมายเพียงอย่างเดียว ในขณะที่องค์กรอาชญากรรมบางแห่งมีธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายบังหน้าและมีการกระทำความผิดกฎหมายด้วย หรือกระทำความผิดกฎหมายเป็นส่วนน้อยแต่ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมาย การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมองค์กรอาชญากรรม ไม่ว่าจะมุ่งที่องค์กร ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด วัตถุแห่งการกระทำความผิด หรือผลประโยชน์จากการกระทำความผิดก็ตาม

ประเด็นสำคัญ คือ การนิยามความหมายของ “องค์กรอาชญากรรม” ให้ครอบคลุมพฤติการณ์ที่เป็นอยู่ให้ชัดเจน เพื่อให้กฎหมายสามารถใช้ได้ทั่วถึง เหมาะสม และกระทัดเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์ให้น้อยที่สุด ดังนั้น หากสามารถแบ่งแยกองค์กรอาชญากรรมว่ามีความแตกต่างจากธุรกิจที่ดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยอาศัยการนิยามที่ถูกต้องแล้ว จะสามารถบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เมื่อบุคคลในองค์กรอาชญากรรม ทรัพย์สินและรายได้ขององค์กรอาชญากรรมถูกทำลายลง องค์กรอาชญากรรมจะหดตัวเล็กลง และสลายตัวไปได้ในที่สุด

กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และกลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างในประเทศไทยนั้น จากการศึกษาและพบรูปแบบและโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เชื้อชาติ หรือเผ่าพันธุ์เดียวกัน ดังนั้น องค์กรอาชญากรรมจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่อาจมีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระเบียบ หรือจัดโครงสร้างแบบหลวม ๆ ในลักษณะของกลุ่มธุรกิจ ที่จำหน่ายสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย เมื่อพิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่า องค์กรอาชญากรรมมีอยู่ 2 แบบ คือ กลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจ กลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อแสวงหาอำนาจ นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงองค์กรที่มีได้มีรูปแบบตามประเพณี ซึ่งเกิดขึ้นในยุคหลัง เช่นกลุ่มอาชญากรชาวจีน แก๊งมอเตอร์ไซด์ และแก๊งเด็กวัยรุ่น เป็นต้น

ปัญหาองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทยนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น คณะกรรมการอำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหาองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล (กปอ.) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหาองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล (สส.กปอ.) สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (สขช.) ศูนย์รักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (ศรภ.) กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) เป็นต้น โดยเฉพาะสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สชช.) เป็นหน่วยงานหลักในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาจัดการ การปฏิบัติงานและอุปกรณ์ดำเนินงานทุกด้านขององค์กรหลักระดับ

ปฏิบัติ พัฒนานุเคราะห์และจัดระบบข้อมูลให้สมบูรณ์ รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสังคมและปัญหาองค์กรอาชญากรรม ผู้มีอิทธิพล และองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยทั่วไป ทั้งปัจจัยที่เป็นสาเหตุและสภาพของปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน การแก้ปัญหาก็มิใช่เพียงแก้ที่จุดใดจุดหนึ่ง แต่จะต้องมองสภาพปัญหาทุกจุดและอย่างเป็นกระบวนการ (Process) หรือเป็นระบบ (System)

การแก้ไขปัญหากล่ององค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในไทยให้หมดสิ้นไปนั้น จะใช้มาตรการใด มาตรการหนึ่ง หรือนโยบายใดนโยบายหนึ่งเพียงอย่างเดียว ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ เพราะการกระทำผิดเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางต่างๆ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะความยากจน ของประชาชนและผลประโยชน์ ที่ทำให้มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีผลกระทบทางด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้บริสุทธิ์ได้ ดังเช่นในกรณีของการระดมกำลังปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด และผู้มีอิทธิพล ที่ผ่านมา และยังไม่ปรากฏว่า มีการเยียวยาแก้ไขผลกระทบสำหรับผู้ถูกละเมิดสิทธิอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการใช้นโยบายและมาตรการที่เด็ดขาดในการดำเนินการต่อองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลแต่ประการใด

### ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการแก้ไขปัญหากล่ององค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องแก้ต้นเหตุของปัญหา ทั้งปัจจัยที่เป็นสาเหตุขององค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลภายนอกและภายใน และจะต้องทำพร้อมกันทุกด้าน การแก้ไขปัญหานี้ควรทำทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติดังต่อไปนี้

#### ระดับนโยบาย

1. ควรมีการศึกษาองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลในประเทศไทยอย่างจริงจัง ทั้งรูปแบบ ลักษณะ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ ความเสียหายอันเกิดจากองค์กรอาชญากรรม และวิธีการป้องกันและปราบปราม ตลอดจนกระบวนการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ และการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินการของรัฐ

2. รัฐบาลจะต้องประกาศนโยบายและแสดงจุดมุ่งมั่น (political will) เพื่อให้เกิดกระแสในเรื่องนี้ และเป็นการชี้แนะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาละเอียดอย่างจริงจัง และโปร่งใสมากกว่านี้

3. รัฐบาลควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีความชำนาญพิเศษ และมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะในหน่วยงานหรือนอกเหนือจากหน่วยงานตามปกติที่มีอยู่

4. รัฐต้องสร้างหรือพัฒนากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล

5. รัฐจะต้องเร่งจัดการทุจริต และประพฤติกมิชอบ รวมทั้งการแสวงประโยชน์โดยมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน พร้อมกับเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและตรวจสอบได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

6. กำหนดนโยบายในการเสริมสร้างความร่วมมืออย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลได้ผล ตลอดจนขยายขอบเขตการประสานงานกับหน่วยงานของต่างประเทศ ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลขึ้นมามีบังคับใช้ ขณะเดียวกันเร่งพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

### ระดับปฏิบัติ

นอกเหนือจากการพัฒนากฎหมาย การปรับปรุงหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงพัฒนาขีดความสามารถของผู้บังคับใช้กฎหมาย การป้องกันการทุจริตและประพฤติกมิชอบภายในหน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และการส่งเสริมให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการป้องกันองค์กรอาชญากรรม ผู้มีอิทธิพล และการคุ้มครองพยานแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีความจำเป็นให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อตระหนักถึงภัยคุกคามจากองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลด้วย แม้ว่ารัฐบาลได้ออกกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นรัฐบาลควรปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่สำคัญ ๆ เพื่อใช้ควบคุมองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล ดังนี้

1. กฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ (Anti Organized Crime Act) เช่นเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา หรืออิตาลี ซึ่งจะมีความคิดเฉพาะ รวมทั้ง การลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ร่วมมือกับผู้กระทำผิด

2. กฎหมายว่าด้วยการดักฟัง (Wiretapping/Electronic Surveillance Act) เพื่อใช้ในการดักฟังการกระทำผิดของอาชญากร โดยถูกกฎหมาย และต้องใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ โดยต้องมีการควบคุมที่เข้มงวดเพื่อคุ้มครองผู้บริสุทธิ์

3. พิจารณากฎหมายคุ้มครองพยาน ที่สามารถให้ความคุ้มครองพยานที่ให้ความร่วมมือในการเป็นพยานในชั้นสอบสวนและชั้นศาล รวมทั้งครอบครัวของพยานด้วย และจะต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

4. การติดตามผู้กระทำผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่น วิธีการนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายที่อนุญาตให้ใช้เช่นเดียวกับการดักฟังฯ ตามข้อ 2 และการจะใช้วิธีการนี้ควรที่จะได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบระดับสูงหรือศาลก่อน

5. พัฒนาระบบฐานข้อมูลข่าวสารองค์การอาชญากรรม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลและประสานความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในการดำเนินงาน เช่น หน่วยงานในการควบคุมการออกใบอนุญาต การควบคุมคนเข้าเมือง แผนกสอบสวนคดีอาญาและสำนักงานอัยการ และที่สำคัญควรจะมีระบบการเรียกข้อมูลจากศูนย์กลาง (Retrieval System) ด้วย

6. ใช้วิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม (control delivery) เพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพล ซึ่งต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมาย

7. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจการเงิน เนื่องจากผลประโยชน์ในทางการเงินเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรอาชญากรรม รัฐควรให้ความสำคัญกับวิธีการใหม่ ๆ ในการสืบสวนคดีอาญาและเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในหลายประเทศ เพื่อการติดตามหาร่องรอยทางการเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะรวมถึงคำสั่งการบังคับให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ส่งข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นต่อการติดตามกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเงิน รวมทั้งรายละเอียดในเรื่องบัญชีของบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ และคำสั่งให้รายงานถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเงินที่น่าสงสัยหรือไม่ปกติต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และรัฐควรจะบัญญัติกฎหมายยกเลิกกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความลับของธนาคาร และกำหนดให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ร่วมมือกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรม โดยการรายงานถึงกิจกรรมทางธุรกิจที่ผิดปกติ

อย่างไรก็ดี มาตรการพิเศษในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลดังที่กล่าวมานั้น วิธีการส่วนใหญ่ที่ใช้หากมิได้ใช้อย่างเหมาะสมและตรวจสอบได้แล้วย่อมละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้โดยง่าย การจำกัดสิทธิของประชาชนในบางกรณีที่มีสถานการณ์พิเศษ หรือสภาวะสงครามสามารถที่จะกระทำได้ ในสถานการณ์ดังกล่าวปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในสภาวะที่มีใช้การก่อการร้ายหรือสงคราม การสอบสวนโดยใช้วิธีการหรือมาตรการพิเศษในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ที่อาจละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลต้องได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในระดับสูงหรือตรวจสอบจากศาลเสมอ

นอกจากนี้ปัญหาองค์กรอาชญากรรม เป็นปัญหาของสังคมยิ่งกว่าเป็นปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเพียงลำพัง ดังนั้นนอกจากมาตรการปราบปรามแล้ว การแก้ไขปัญหาองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ยังต้องได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการควบคุมองค์กรอาชญากรรมโดยมาตรการป้องกัน (Prevention) จึงต้องนำมาใช้ควบคู่กับมาตรการปราบปราม กล่าวคือ มาตรการป้องกันองค์กรอาชญากรรม เป็นแนวทางใหม่ในการควบคุมองค์กรอาชญากรรม ซึ่งแตกต่างจากแนวทางการควบคุมองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ให้ความสำคัญกับการบัญญัติกฎหมายและวิธีพิจารณาความเพื่อนำมาบังคับใช้กับองค์กรอาชญากรรมในแง่ของการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ในขณะที่แนวทางที่เกี่ยวกับมาตรการป้องกันนั้นไม่จำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้ แต่จะอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยอาจเป็นเพียงการกำหนดนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ถือปฏิบัติ หรือการส่งเสริมความร่วมมือด้านการให้ข้อมูลอาชญากรรม เป็นต้น แนวทางการควบคุมองค์กรอาชญากรรมโดยมาตรการกฎหมาย ได้แก่

1. การส่งเสริมความมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)
2. แนวทางที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้อบังคับ การควบคุมองค์กรอาชญากรรม และระบบที่ไม่ใช่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ (Regulatory, disruption and non-justice system approaches)
3. การพัฒนาความร่วมมือของภาคเอกชน (Private sector involvement)

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการแก้ไขปัญหามลภาวะทางอากาศ และผู้มีอิทธิพลจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาระบบ และทุกจุดทุกมุมที่มีปัญหา แก้ไขทั้งสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายใน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการแก้ไขของมลภาวะทางอากาศ และผู้มีอิทธิพลทั้งสองปัจจัยดังกล่าวของทุกประเทศที่กำลังประสบปัญหาอยู่ รวมทั้งไทย ย่อมต้องมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขทั้งสิ้น แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง มีหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นที่ยอมรับ และเป็นแบบอย่างของประเทศอื่น ๆ ก็ยังยอมรับว่าปัญหามลภาวะทางอากาศมีความรุนแรง จนอาจจะเป็นปัญหาที่บ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศได้ ดังนั้น จึงต้องใช้มาตรการป้องกันโดยการควบคุมควบคู่ไปกับมาตรการปราบปรามมลภาวะทางอากาศด้วย

## บรรณานุกรม

### เอกสารภาษาไทย

#### หนังสือ และบทความ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, "การนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย," บทบัญญัติ, เล่ม 50, ตอน 2, น. 113-114 (มิถุนายน 2537)

กัมิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543)

กนิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 53. คำพิพากษาฎีกาที่ 1103-1104/2496

จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2543)

จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546) น. 32.

จิตติ วีระเวสส์, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 6801/2542", สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ[Online], Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23), หน้า 3-6.

ต่อศักดิ์ บุระเรืองโรจน์, "การอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับแนวความคิดทางด้านนโยบายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (Organized crime) ในการสัมมนาระหว่างประเทศ ครั้งที่ 93 ซึ่งจัดโดยสถาบัน UNAFEI เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด," วารสารอัยการ, 16, น. 55-82 (สิงหาคม 2536).

แถลงการณ์ขอให้รัฐบาลทบทวนนโยบายการทำสงครามต่อต้านยาบ้าด้วยมาตรการรุนแรง ของบุคคลที่อยู่ในวงการนิติศาสตร์ ผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่นำมาเผยแพร่ระหว่างการสัมมนาโต๊ะกลมเรื่อง "วิสามัญยาบ้า-ฆ่าตัดตอน ปัญหาสิทธิเสรีภาพและกระบวนการยุติธรรมไทย" ที่จัดขึ้น ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2547.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญา: หลักและปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545) น. 190.

ทวีรัตน์ นาคเนียม, "ปฏินญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน", วารสารราชทัณฑ์ 47 (2542) หน้า16-24. และ  
โปรดดู ปฏินญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ  
ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547

<http://www.thairath.co.th/thairath1/2547/strange/feb/27/str2.php>

นพนิต สุริยะ, สิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2537), น.36-48

นายสมชาย หอมลออ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชน สภานายความ สถิติพิเศษ โดย...กองบรรณาธิการ จาก  
...วารสารสภานายความ <http://www.lawsociety.or.th/infor/lin25.doc>

ประธาน วัฒนวาณิชย์ และวีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง "การใช้ถ้อยคำ" โครงการ  
พัฒนากฎหมายต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2, 2546 สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงาน  
อัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม.

ประธาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบความยุติธรรม: แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม",  
วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน-พฤศจิกายน, 2520)

ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด, 2523).

พลจันท์ ทัศนพิทักษ์กุล, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2536, สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยี  
สารสนเทศ[Online]. Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23),  
หน้า6.

ไพจิตร บุญญพันธุ์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 185/2539, สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยี  
สารสนเทศ[Online]. Available URL: ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา, 2545 (พฤศจิกายน 23)

ยุทธนา ไสวสุวรรณวงศ์, "วิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานสมคบ: ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายใน  
ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และไทย," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 17.

วีระพงษ์ บุญโญภาส, การบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ทรงอิทธิพลในประเทศไทย <http://www.pub-law.net/article.ac140646.html>

วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, "ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการ  
ยุติธรรมทางอาญาของไทย" วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ศิริลักษณ์ จำรูญโรจน์ ณ อุรุยา, "การกำหนดให้การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดอาญา"  
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานโครงการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2 หัวข้อ "เทคนิคการสืบสวนพิเศษ" ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร โดย อรรถพ ลิขิตจิตตะ และคณะ, 2546 สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม.

สมบัติ จันทรวงศ์, "บทบาทของเจ้าพ่อท้องถิ่นในเศรษฐกิจและการเมืองไทย: ข้อสังเกตเบื้องต้น" ใน รัฐ ทน เจ้าพ่อท้องถิ่นกับสังคมไทย, โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน ป.ป.ส. กองนิติการ, อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์, รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร, โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543), หน้า 73-75.

สุชาติ ตระกูลเกษมสุข, "การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543)

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง "โครงการศึกษาและพัฒนากฎหมายด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิพื้นฐาน และพันธกรณีระหว่างประเทศ รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" เสนอกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2547.

หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546)

อักรพันธ์ สัปพัน์, "กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม", วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, น. 26.

#### คำพิพากษาของศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2457, 301-303/2470

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1328/2544,

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2829/2526, 4986/2533

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 301-303/2479

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3201/2527,

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4548/2540, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719/2534



คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4674/2543

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 521/2539

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8187/2543, •

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 871/2457, 116/2471, 1341/2521

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1176/2543

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3447/2540

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544

#### กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2487

#### เอกสารภาษาต่างประเทศ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

อนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

Alan Norris. Crime, Reason and History: A Critical Introduction to Criminal Law. (London: Weidenfeld and Nicholson, 1993)

Bonnie Angelo, "Wanted: A New Godfather," Time, April 13, 1992, vol. 139 no. 11

David B. Young, "Cesare Beccaria: Utilitarian or Retributivist?" Journal of Criminal Justice, vol. 11,

Edwin H. Sutherland, Principles of Criminology (Chicago: J. B. Lippincott Company, 1982)

Francis A.J. Ianni and Elizabeth Reuss-Ianni, The Crime Society. New American Library, 1976.

Frank Schmalleger, Criminal Justice Today: An Introductory Text for The Twenty-first Century, 4<sup>th</sup> Ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. pp. 68-70.

- Holten, N. Gary. The Criminal Courts. (United States: McGraw-Hill, Inc., 1991)
- Hugh D. Barlow, Introduction to Criminology. 5 ed. (Illinois: HarperCollinsPublisher, 1989)
- J. C. Smith, "More on Proving Conspiracy," The Criminal Law Review (May 1997), p.333.
- Jacobs, James B. and Alex Hortis, "New York City AS Organized Crime Fighter," New York Law School Law Review, vol. XLII, no.3&4,1998.
- James O. Finckenauer (Director, International Center National Institution of Justice). LA COSA NOSTRA IN THE UNITED STATES. Participating in the U.N.'s Crime Prevention Program.(copy)
- John McFarlane, "Transnational Crime: Response Strategies," paper presented at the 4<sup>th</sup> National Outlook Symposium on Crime in Australia, New Crime and New Responses convened by Australian Institute of Criminology and held in Canberra 21-22 June 2001,p.5.(copy)
- Keri C. McGrath and Jennifer L. Pfeiffer, "Federal Criminal Conspiracy," American Criminal Law Review 36 (1999): 663-690
- Klaus von Lampe. The Concept of Organized Crime in Historical Perspective. (Paper presented at the international conference "Crime Organized International: Mythe, pouvoir, profit..." ) The Institute de recherches Switzerland, 6 October 1999. <kvl-homepage>
- Michael D. Lyman and Gary W. Potter. Organized Crime. 2<sup>nd</sup> Ed, New jersey: Prentice hall, 1999.
- President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (Commission appointed by President Lydon B. Johnson in 1965) Organized Crime. Public Law, oct.15, 1970, pp. 91-452.
- Resource Material Series No.58, 116<sup>th</sup> International Training Course Reports of the Course, Group 1 Phase 2, Special Investigative Tools To Combat Transnational Organized Crime (TOC) [Online], Ibid, pp. 233-234.
- Roger Brownsword. Law and the Public Interest. (Stuttgart: Steiner, 1993)
- Roy Godson and William J. Olson, "International Organized Crime," Society, January-February, 1995,pp.18-29. See this article at [www.american.edu/tracc/pubs/sis-519-read/godson&olson.pdf](http://www.american.edu/tracc/pubs/sis-519-read/godson&olson.pdf)
- The Organized Crime Control Act 1970.
- Thomas Wertenberger. "Humanity as an element in Penal Law," 4 Law and state (1971), p 106-113.

## ภาคผนวก

ตารางแสดงการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมปกติมีความแตกต่างกัน ดังนี้<sup>1</sup>

| อาชญากรรมปกติ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | องค์กรอาชญากรรม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>1) ผู้กระทำความผิด</p> <p>ผู้กระทำความผิดอาจมีคนเดียว หรือหลายคน แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างหลวม ๆ เป็นลักษณะของการร่วมกันกระทำความผิด ไม่มีการจัดตั้ง ไม่มีการควบคุมหรือตรวจสอบกันอย่างเข้มงวด อย่างมากที่สุดเป็นการตกลงแบ่งงานกันทำ</p> <p>ในการกระทำความผิด ผู้เป็นเจ้าของการกระทำส่วนใหญ่จะเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง อาจลงมือตั้งแต่การคิด วางแผน ลงมือกระทำความผิด หรือใช้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิดแทน หรืออาจกระทำความผิดโดยผ่านบุคคลอื่นในลักษณะตัวแทน แต่จะ ไม่มีความสลับซับซ้อน</p> | <p>1) ผู้กระทำความผิด</p> <p>มีผู้กระทำความผิด หรือร่วมคบคิดกันกระทำความผิดหลายคน แต่ละคนมีการแบ่งแยกหน้าที่กันรับผิดชอบ มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ปกปิด และมีการตัดตอนความรู้ในข้อมูลเท่าที่จำเป็น (need to know) และมีระบบการควบคุมอย่างเคร่งครัดที่ทุกคนต้องถือปฏิบัติอย่างจริงจัง</p> <p>ในการกระทำความผิดหนึ่ง ๆ ผู้บงการหรือตัวการใหญ่จะเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง อาจจะเข้าร่วมเพียงแต่ในขั้นตอนการคิด การวางแผน หรืออาจมีการมอบหมายให้ระดับรองลงไปเป็นผู้คิดวางแผนแทน โดยมีตัวผู้บงการคอยควบคุมอยู่เบื้องบน</p> <p>ผู้กระทำความผิดจริง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นลูกน้องในลำดับล่าง (level street) ผู้กระทำความผิดจริง ๆ กับผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์แท้จริงจากการกระทำความผิด เป็นคนละคนกัน</p> |
| <p>2) พฤติกรรมในการกระทำความผิด</p> <p>2.1 ในกระบวนการหรือวิธีการกระทำความผิดของอาชญากรรมปกติมักจะ ไม่มีความสลับซับซ้อน:</p> <p>ในขั้นคิดวางแผน ทุกคนจะร่วมคิด ร่วมกันวางแผน</p> <p>ในขั้นเตรียมการ ทุกคนร่วมกันคิดเตรียมการ</p> <p>ในขั้นลงมือปฏิบัติ หรือลงมือกระทำความผิด ส่วนใหญ่จะร่วมกันลงมือกระทำความผิด อาจมีการแบ่งงานกันทำบ้าง แต่ยังคงอยู่ในบริเวณที่มีการกระทำความผิดพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือกัน</p>                                                                               | <p>2) พฤติกรรมในการกระทำความผิด</p> <p>ในกระบวนการหรือรูปแบบการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม มีความสลับซับซ้อน :</p> <p>2.1 เป็นการจัดตั้งองค์กรเพื่อกระทำความผิดกฎหมาย โดยในองค์กรนั้นมีการจัดระบบป้องกันการสืบสวนลงโทษจากฝ่ายเจ้าหน้าที่อย่างพร้อมมูล คือ</p> <p>(1) มีการจัดลำดับชั้นของบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นชั้น ๆ แต่ละระดับมีความรู้จำกันเฉพาะบุคคลที่ตนติดต่อ หรือเกี่ยวข้องด้วยเท่านั้น มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ในทางตั้ง แต่ไม่มีความสัมพันธ์ในทางขวาง</p>                                                                                                                                                                                                                          |

<sup>1</sup>ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ส. , สรุปสถานการณ์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย, พ.ศ. 2536.

| อาชญากรรมปกติ                                                                                                                                                                                                                      | องค์กรอาชญากรรม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>2.2 ระบบการติดต่อสื่อสาร มักใช้รูปแบบการสื่อสารปกติ ไม่ปิดลับ</p> <p>2.3 การเตรียมการเพื่อปกปิด หรืออำพรางการกระทำ ความผิดมักไม่แนบเนียน</p> <p>2.4 เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำ ความผิดเป็นแบบธรรมดาทั่วไป</p> | <p>(2) การสั่งการ หรือการสื่อสารจะใช้ระบบการสื่อสารในทางลับ หรือใช้รหัสเพื่อป้องกันมิให้บุคคลภายนอกรับรู้</p> <p>(3) ในองค์กรมีระบบการควบคุมและการรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ผู้ใดผิดพลาดจะได้รับการลงโทษจากองค์กรอย่างรุนแรงถึงชีวิต</p> <p>(4) เมื่อถูกจับกุม ถ้าหากรับสารภาพและปกปิดไม่ชัดเจนถึงบุคคลอื่น ๆ จะได้รับการช่วยเหลือและดูแลครอบครัวอย่างดี แต่ถ้าขัดท้อหรือให้การที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทั้งตัวเองและครอบครัวอาจเดือดร้อน อาจถึงชีวิตได้</p> <p>2.2 มีระบบตัดความสัมพันธ์ และพยานหลักฐานที่อาจพาดพิงถึงตัวการใหญ่ไว้อย่างรัดกุม โดย</p> <p>(1) มีการจัดลำดับชั้นของผู้ร่วมกระทำผิด โดยการมอบหมายงานกันเป็นทอด ๆ แต่ละระดับจะรู้จักเฉพาะบุคคลที่ตนติดต่อด้วยเท่านั้น ไม่รับรู้ข้อมูลอื่น ๆ แม้ว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะรับสารภาพหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ ก็เป็นเพียงส่วนที่ตนรู้เท่านั้นซึ่งไม่เพียงพอที่จะสืบสาวไปถึงตัวการใหญ่ได้ และผู้ที่เข้าถึงตัวการใหญ่ได้ก็เฉพาะบุคคลสนิทและได้รับการไว้วางใจจริง ๆ เท่านั้น</p> <p>(2) ใช้ระบบสั่งการเป็นทอด ๆ โดยใช้รหัสลับในการสั่งงาน แต่เป็นที่รู้จักกันในหมู่ผู้ที่ติดต่อกันเท่านั้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการดักฟังทางโทรศัพท์ หรือการเปิดจดหมาย หรือโทรเลข พยานหลักฐานเหล่านั้น ก็ไม่สามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานได้</p> <p>(3) มีระบบควบคุมและจัดการกับบุคคลที่เป็นภัยต่อองค์กรอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการขัดท้อ เช่น หากยอมรับและรับโทษแทน ก็จะได้รับดูแลทั้งผู้กระทำผิดและครอบครัวเป็นอย่างดี แต่หากขัดท้อ หรือให้การต่อเจ้าหน้าที่ ทั้งตนเองและครอบครัวอาจได้รับอันตรายถึงชีวิตได้ จึงไม่มีผู้ใดกล้าขัดท้อ</p> |

| อาชญากรรมปกติ | องค์กรอาชญากรรม                                                                                                                                  |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               | <p>2.3 คดีการใหญ่ จะไม่เข้าร่วมในการกระทำ<br/>ความผิด หรือเข้ามาเกี่ยวข้อง หรืออยู่ใกล้เหตุการณ์<br/>ในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใด</p> |

## กลุ่มที่ 10

### พฤติกรรมและการปฏิบัติต่อองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

อาชญากรซึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม หรือเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพล นั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างจากอาชญากรโดยทั่วไป จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ กรมราชทัณฑ์ ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่ในการบริหารจัดการงานราชทัณฑ์ ที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนา มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมในการดูแลอาชญากรดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและ ตัดช่องทางการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอก

#### ประธาน

ศาสตราจารย์ ดร. เสรีน ปุณณะหิตานนท์

อาจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### ผู้วิพากษ์

1. พล.ต.อ.ดร. ไกรสุข สিনสุข

อธิบดีรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

2. นายกุลพล พลวัน

อธิบดีอัยการฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย สำนักงานอัยการสูงสุด

#### ผู้นำเสนอ

นายนิติ จิตสว่าง

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

## พฤติกรรมและการปฏิบัติต่ออาชญากรในองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

จัดทำโดย

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

เรียบเรียงโดย

ที่ปรึกษา

1. นายณัฏฐ์ จิตสว่าง อธิบดีกรมราชทัณฑ์
2. นางสาวพรพิตร นรภูมิพิภักษ์ ผู้อำนวยการสำนักทัณฑวิทยา
3. นางวรรณิ บัวภา ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการพิเศษ

คณะผู้ศึกษา

1. นายสิทธิพงษ์ ศาคร นักทัณฑวิทยา 5
2. นายสุภโชค ควรวาชัย นักทัณฑวิทยา 4
3. นางสาวสาวิตรี อุษณาย นักสังคมสงเคราะห์ 4

## สารบัญ

|                                                                                                   | หน้า    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <b>บทที่ 1</b> อาชญากรรมองค์กรและอาชญากรรมข้ามชาติ                                                | 10 : 1  |
| - อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime)                                                               | 10 : 1  |
| - อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)                                                         | 10 : 5  |
| <b>บทที่ 2</b> อาชญากรรมองค์กร ผู้มีอิทธิพลและอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย                        | 10 : 8  |
| - อาชญากรรมองค์กรในประเทศไทย                                                                      | 10 : 8  |
| - ผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย                                                                         | 10 : 9  |
| - อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย                                                                    | 10 : 10 |
| - ลักษณะความสัมพันธ์ของอาชญากรในอาชญากรรมองค์กร                                                   | 10 : 12 |
| <b>บทที่ 3</b> กลุ่มผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมองค์กรในเรือนจำและทัณฑสถานของไทย           | 10 : 14 |
| - ลักษณะของอาชญากรรมองค์กรที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์                                | 10 : 14 |
| - การแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังเพื่อรองรับกับมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม | 10 : 16 |
| <b>บทที่ 4</b> มาตรการในการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์ในประเทศไทย               | 10 : 18 |
| - มาตรการด้านการควบคุมและติดตามพฤติกรรม                                                           | 10 : 18 |
| - มาตรการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะประเภท                                                                   | 10 : 21 |
| - มาตรการด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ                                                             | 10 : 28 |
| <b>บทที่ 5</b> ข้อเสนอแนะ                                                                         | 10 : 31 |

## บรรณานุกรม



## บทที่ 1

### อาชญากรรมองค์กรและอาชญากรรมข้ามชาติ

#### อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime)

หากจะกล่าวถึงคำว่า Criminal Organization<sup>2</sup> หลายคนอาจมีความสับสนกับคำว่า “อาชญากรรมองค์กร” (Organized Crime) ซึ่งถ้ามองโดยผิวเผินแล้วแทบจะกล่าวได้ว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แต่หากมองอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะพบข้อแตกต่างในรายละเอียดของทั้งสองคำดังกล่าว<sup>3</sup>

คำว่า องค์กร ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายว่า “เป็นหน่วยย่อยของคำว่า องค์กร”<sup>4</sup> ซึ่งเห็นได้ว่าถ้ากล่าวคำว่า Criminal Organization จะหมายถึง “อาชญากรรมที่มีลักษณะของการมีศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายที่รวมประกอบขึ้นกันเป็นหน่วย” ซึ่งในทางวิชาการไม่ปรากฏบ่อยครั้งนัก แต่จะมีการกล่าวถึงคำว่า Organized crime มากกว่า ทั้งนี้ อาจเกิดจากคำว่า Criminal Organization เป็นคำดั้งเดิมมุ่งเน้นถึงตัวอาชญากรหรืออาชญากรรมที่รวมตัวกันในการกระทำความผิดเท่านั้น (เป็นความหมายกว้างๆ) แต่คำว่า Organized Crime จะมุ่งเน้นถึงลักษณะอาชญากรรมซึ่งเกิดขึ้นจากอาชญากรที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างเป็นระเบียบเด่นชัดและสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น นักอาชญาวิทยาจึงมีความสนใจในการศึกษาลักษณะของ Organized Crime มากกว่าและจะเป็นคำที่ปรากฏบ่อยครั้งในวงวิชาการของนักอาชญาวิทยา

สหประชาชาติได้ให้ความหมายของ กลุ่มของอาชญากรที่รวมตัวกันเป็นองค์กร (Organized Criminal Group)<sup>5</sup> ไว้ว่า “กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ไม่จำเป็นต้องเป็นองค์กรใหญ่ มีการจัดตั้งรวม

<sup>2</sup> คำว่า “Criminal Organization” หากจะแปลเป็นภาษาไทย อาจจะทำให้ความหมายสับสนกับคำว่า Organized Crime หรือนักวิชาการส่วนมากจะแปลว่าเป็นอาชญากรรมที่มีการรวมตัวเป็นองค์กรหรือองค์กร หากดูจากความหมายตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ดังนี้

“Organization” หมายความว่า การจัดระเบียบองค์กร หรือ องค์กร

“Organize” หมายความว่า รวบรวมขึ้นเป็นองค์กรหรือคณะ องค์กร

ถ้าแปลตามความหมายดังกล่าวนี้ คำว่า Criminal Organization จะหมายความว่า การจัดระเบียบองค์กรของอาชญากร คำว่า Organized Crime จะหมายถึง อาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยการรวบรวมตัวขึ้นเป็นคณะ องค์กร เห็นได้ว่าหากแปลเป็นภาษาไทยแล้วจะเกิดการสับสนเป็นอย่างมาก ดังนั้น เพื่อป้องกันการสับสนผู้เขียนจึงไม่ทำการแปลในเอกสารทางวิชาการฉบับนี้

<sup>3</sup> Robert P. Rhodes กล่าวว่ามีความแตกต่างกันระหว่าง 2 คำนี้ และยกตัวอย่างให้เห็นว่า ไม่ใช่แก๊งอาชญากรรมทุกแก๊งจะเป็นอาชญากรรมองค์กร แม้ว่าจะมีการรวมตัวเป็นลักษณะขององค์กรก็ตาม

<sup>4</sup> “องค์กร” หมายความว่า ศูนย์กลางของกิจการที่รวมประกอบกันขึ้นเป็นหน่วย

“องค์กร” หมายความว่า ส่วนประกอบย่อยของหน่วยใหญ่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกันและกัน

<sup>5</sup> Organized criminal groups defined as structured groups of three or more people acting in concert to commit one or more serious crimes for material benefit.

กลุ่มกันมาระยะหนึ่ง มีจุดประสงค์เพื่อการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางการเงิน วัตถุ หรือโอกาสต่างๆ ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม” นิยามโดยสรุปดังกล่าวเป็นผลมาจากอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การในปี ค.ศ. 2000

สภาองเกรสของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1968 ได้ให้คำจำกัดความของอาชญากรรมองค์การ หมายถึง การประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายโดยคณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์การ อย่างมั่นคง และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดหาสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย ครอบคลุมธุรกิจในวงกว้าง รวมทั้งการพนัน โสเภณี การให้กู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยสูง ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ที่ผิดกฎหมายที่กระทำโดยสมาชิกขององค์การ

มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิให้คำนิยามขององค์การอาชญากรรมไว้หลายท่าน เช่น ศ.ดร. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“อาชญากรรมองค์การ หมายถึง อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชา ในรูปขององค์การ โดยจัดวางแผนและดำเนินงาน เพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่างๆ และบ่อยครั้งที่องค์การอาชญากรจะอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อผูกขาดการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายนั้นๆ”

รศ. นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล เป็นอีกท่านที่ให้ความหมายว่า “องค์การอาชญากรรม คือ การที่คณะบุคคลรวมตัวกันกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจการเงิน โดยในการรวมตัวกันจะมีการบริหาร จัดการอย่างเป็นทางการและมีประสิทธิภาพ การกระทำความผิดที่เป็นองค์การนี้ จึงยากแก่การ จับกุมปราบปราม”

โดยสรุปอาชญากรรมองค์การเป็นลักษณะของกิจกรรมที่ผิดกฎหมายของกลุ่มอาชญากรที่รวมตัวเป็นองค์การ ซึ่งดำเนินกิจกรรมหรือธุรกิจที่ผิดกฎหมาย การรวมกลุ่มจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะผสมกัน อาทิ เช่น มีผลประโยชน์เดียวกัน/ร่วมกัน มีความเชื่อเดียวกัน เป็นต้น บางครั้งอาจมีการกระทำกิจกรรมหรือธุรกิจที่ผิดกฎหมายเพื่ออำพรางกิจกรรมที่ผิดกฎหมายก็ได้

<sup>๑</sup> ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, อาชญวิทยา, อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2531, หน้า 111

<sup>๒</sup> นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, อาชญากรรม (การป้องกัน: การควบคุม), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2542, หน้า 234

<sup>๓</sup> นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กล่าวว่า อาชญากรรมองค์การไม่ได้หมายความว่าความผิดนั้นมาเพียงหรือผู้มีอิทธิพลเท่านั้น แม้แต่ขบวนการคดียาเสพติดที่จังหวัดสุโขทัย พวกเรารับจ้างทวงหนี้แล้วพาไปข่มขู่ หรือกระทั่งพวกที่รื้อบาร์เบียร์ที่ซอยสุขุมวิท 10 พวกนี้เข้าลักษณะของอาชญากรรมองค์การด้วย

อาชญากรรมองค์กรมีได้หลากหลายประเภทและลักษณะ มีความเป็นพลวัต ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการพัฒนารูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและกฎหมายต่างๆ ส่วนมากจะต้องเป็นการพัฒนาเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่<sup>8</sup>

### ลักษณะของอาชญากรรมองค์กร

อาชญากรรมองค์กร มีลักษณะเป็นคณะบุคคลที่รวมเป็นองค์กรอย่างมั่นคง แน่นแฟ้น จัดตั้งเป็นองค์กรโดยหวัง ผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นอาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพและจะพยายามขยายธุรกิจกว้างขึ้นในเขตแดน และ/หรือมีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานงานได้พร้อมเพรียงกัน และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย มีการจัดการแบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง มีการวางแผน กำหนดนโยบาย และนำมาตรการต่างๆ มาใช้เพื่อป้องกันอุปสรรคความชะงักงันในการประกอบกิจการ

บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าของอาชญากรรมองค์กรอาจเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้ง มีสถานภาพทางสังคมสูง เป็นที่ยอมรับทั่วไป อีกทั้งจะดึงข้าราชการ นักการเมืองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรืออาจจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์และการดูแลแก่ข้าราชการ และนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้องค์กรได้ทำงานได้สะดวก รวมถึงจะใช้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาร่วมทำงานด้วย องค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษ ในการดูแลพรรคพวก บริวาร รวมทั้งครอบครัวไม่ให้เดือดร้อน เนื่องจากสมาชิกบางคนถูกจับและดำเนินคดี ถูกบังคับใช้ทางกฎหมายต้องถูกจำคุก ภรรยาและลูกของเขาจะไม่ถูกทอดทิ้ง อีกทั้งจะมีการจัดสรรเงินเป็นค่าใช้จ่าย เป็นค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปืนรับจ้าง และค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ อัยการ และศาล นักการเมือง ทหารและนายความ โดยใช้เงินในการวิ่งเต้นเป็นจำนวนมาก

อาชญากรรมองค์กรมักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เช่นการข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าบุคคลผู้ขัดผลประโยชน์ รวมทั้งสมาชิกขององค์กรเองถ้าทำผิดกฎระเบียบก็จะถูกจัดการทันที

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าอาชญากรรมองค์กร จะเป็นการรวมตัวของอาชญากรอย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งจะมีลักษณะเด่นพอสรุป ดังนี้<sup>10</sup>

<sup>8</sup> ศศ.ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่าพฤติกรรมของกลุ่มอาชญากรที่มีการรวมตัวเป็นองค์กรข้ามชาติมีความเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง เกิดกิจกรรมนอกกฎหมายใหม่ๆ ตามเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป จนกฎหมายตามไม่ทัน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า มีแรงจูงใจต่อเนื่องจากผลกำไรมหาศาล เมื่อใดก็ตามที่กฎหมายมีช่องว่างหรือผู้บังคับใช้กฎหมายบังคับใช้กฎหมายหย่อนยาน จะกลายเป็นช่องทางให้องค์กรเหล่านี้ขยายตัว

<sup>9</sup> นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, อาชญากรรม (การป้องกัน การควบคุม), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2542 หน้า 235- 236

<sup>10</sup> Abadinsky, H.(2002). Organized Crime, 7e. Belmont, CA: Wadsworth

1. การทำงานที่ร่วมกันและมีสายการบังคับบัญชา (Conspiracy & Hierarchy)

อาชญากรรมประเภทนี้จะมีการวางแผน มีลำดับชั้นที่ถาวรในการสั่งงาน โดยมีมากกว่า 3 ลำดับชั้น และมีหน่วยของผู้เชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องเฉพาะเจาะจง มีระดับของ หน่วยงานที่ใช้เฉพาะแรงงาน

2. การดำเนินงานที่ยาวนาน (Perpetuity)

มีการดำเนินงานเป็นชั่วอายุคนสืบต่อไป ถ้าไม่โดนทำลายร้างไปเสียก่อน หรือเป็นการดำเนินการที่มีธุรกิจถูกกฎหมายบังหน้า

3. ศูนย์บัญชาการเปิดเสรี (Monopoly)

มีศูนย์กลางที่เปิดเผยเพื่อการวางแผนและกำหนดแนวการปฏิบัติ

4. วินัยเคร่งครัด (Stricted discipline)

มีกฎที่เคร่งครัดและเด็ดขาดในการดำเนินการและลงโทษกับผู้ที่กระด้างกระเดื่องหรือผู้ขัดขวาง ส่วนมากจะใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้าย ซึ่งมีผลถึงชีวิต

5. ความเป็นสมาชิกที่ถูกจำกัดวง (Restricted membership)

สมาชิกที่เข้าร่วมขบวนการ ส่วนมากต้องมีความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ความเป็นญาติพี่น้อง มีประวัติดูอาชญากรรมคล้ายๆ กัน หรือมีพื้นฐานเหมือนกัน ไม่ใช่ทุกคนจะสามารถเข้าร่วมองค์กรอาชญากรรมได้ง่าย

6. สามารถหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดี (Immunity from prosecution)

มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถให้ผลประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ดังนั้น การถูกจับกุมดำเนินคดีก็ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกลุ่มดังกล่าว ประเภทของอาชญากรรมองค์กร

อาชญากรรมองค์กรสามารถแบ่งแยกเป็นกลุ่มๆ ตามลักษณะกลุ่มการกระทำความผิด ได้ดังนี้

1. อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การค้ายาเสพติด การผลิตยาเสพติด การขนถ่ายยาเสพติด
2. อาชญากรรมเกี่ยวกับของผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขน/ขายของหนีภาษี การค้า/ลักลอบขนอาวุธเถื่อน
3. อาชญากรรมเกี่ยวกับความรุนแรง เช่น การก่อการร้าย การขู่เอาเงิน การเรียกค่าคุ้มครอง การจี๋เครื่องเงิน การเรียกค่าไถ่ การปล้น การบังคับขู่เข็ญ มือปืนรับจ้าง
4. อาชญากรรมเกี่ยวกับการเงิน เช่น การปล่อยเงินกู้และเรียกดอกเบี้ยสูง การปลอมแปลงธนบัตรหรือตราสารทางการเงิน การฉ้อฉล การฟอกเงิน
5. อาชญากรรมเกี่ยวกับธุรกิจผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายอื่นๆ เช่น บ่อนการพนัน การค้าผู้หญิงและเด็กเพื่อการค้าประเวณี การจัดทำวิดีโอสื่อลามก

อาชญากรรมเหล่านี้มีขอบเขตของการดำเนินงาน ทั้งในพื้นที่ท้องถิ่นเอง และอาจขยายไปสู่ระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือระหว่างประเทศ ซึ่งถ้าเป็นการกระทำในประเทศมากกว่า 1 ประเทศและมีความเชื่อมโยงกัน จะเรียกลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้ว่า อาชญากรรมข้ามชาตินั้นเอง

## อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

อาชญากรรมองค์กรมีการพัฒนารูปแบบอย่างมากมาย เนื่องจากความเป็นโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด ในศตวรรษที่ 21 ทำให้โลกของเราเล็กลงในมิติของการสื่อสารอย่างเห็นได้ชัด ซึ่ง เอื้อประโยชน์ให้อาชญากรรมประเภทนี้ มีการขยายเครือข่ายไปทั่วโลก จึงเกิดรูปแบบอาชญากรรมที่เรียกว่า **อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational crime)** อาชญากรรมข้ามชาติ ส่วนมากจะมีการดำเนินงานกันเป็นกลุ่มองค์กร ดังนั้น ในทางวิชาการส่วนใหญ่จะใช้คำว่า **องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational -organized Crime)**

องค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความของคำว่า อาชญากรรมข้ามชาติไว้ว่าต้องเป็นลักษณะของอาชญากรรม (ความผิด) ที่มีการลงมือกระทำความผิด ความผิดเกิด และ/หรือมีผลของการกระทำ ความผิดทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งเกี่ยวข้องมากกว่า 1 ประเทศ<sup>11</sup>

จากคำจำกัดความของคำว่าอาชญากรรมข้ามชาติ หรือ Transnational crime ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดไม่ว่าจะขั้นตอนใด เช่น ขั้นตอนเตรียมการ ลงมือ กระทำความผิดสำเร็จ มีการกระทำในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนในดินแดนมากกว่า 1 ประเทศ ก็สามารถเรียกได้ว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติได้แล้ว ในประเทศไทยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติไว้ว่า หมายถึง “การกระทำความผิด โดยละเมิดกฎหมายอาญา เป็นอาชญากรรมที่ผู้ก่อกระทำขึ้นในประเทศหนึ่ง อาจมีความเกี่ยวข้องพันด้วยการเดินทางติดต่อกับอีกประเทศหนึ่ง โดยมีผลเสียหายจากการกระทำความผิดเชื่อมโยงหรือต่อเนื่องกันบางรายอาจเป็นได้ว่า ก่ออาชญากรรมในประเทศหนึ่งแล้ว หลบหนีการจับกุมข้ามไปในประเทศหนึ่ง และก่ออาชญากรรมขึ้นอีก”<sup>12</sup>

อาชญากรรมข้ามชาติ โดยส่วนใหญ่จะกระทำในรูปของกลุ่มองค์กร จึงเรียกว่า Transnational-Organized Crime การกระทำกันเป็นกลุ่มจะขยายกิจกรรมการกระทำผิดไปยังประเทศอื่นๆ หรือที่เรียกว่าเป็นอาชญากรรมไร้พรมแดน รูปแบบของอาชญากรรมเหล่านี้ เช่น การค้ายาเสพติดข้ามชาติ การค้าผู้หญิงและเด็กข้ามชาติ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การก่อการร้ายข้ามชาติ ลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะพิเศษที่เป็นเครือข่าย และอาจจะเป็นเครือข่ายของการสร้างอิทธิพลด้วยได้ด้วย

อาชญากรรมข้ามชาติเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมากกว่า 1 ประเทศ ดังนั้น จึงไม่ใช่เป็นปัญหาของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นปัญหาในระดับโลก ซึ่งเป็นผลให้แต่ละประเทศและ องค์กรระหว่างประเทศเกิดความตื่นตัว และมีการถกเถียงกันในหัวข้อดังกล่าวเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการประชุมระดับชาติหลายครั้ง และการจัดตั้งหน่วยงานในระดับโลกหลายหน่วยงาน เช่น

<sup>11</sup> นำมาจาก The Fourth United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice System ซึ่งมีใจความเป็นภาษาอังกฤษว่า “Offences, whose inception, perpetration and/or direct effect or indirect effects involved more than one country”

<sup>12</sup> นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, อาชญากรรม(การป้องกัน: การควบคุม), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2542ม  
หน้า263

1. การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (United Nations Congress on the Prevention and the Treatment of Offenders)
2. การตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice)
3. การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime) ในปี พ. ศ. 2537 ประเทศอิตาลี<sup>13</sup>
4. การประชุมจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยอาชญากรรมองค์กร<sup>14</sup>

ปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ต้องรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติเป็นอย่างมาก<sup>15</sup> โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมราชทัณฑ์ซึ่งเป็นหน่วยงานในการรองรับผู้กระทำความผิด ได้สนองรับกับอาชญากรรมข้ามชาติ ในแง่ของการควบคุม ปฏิบัติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถาน

#### ประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติ<sup>16</sup>

องค์การสหประชาชาติแบ่งลักษณะของอาชญากรรมองค์กร ออกเป็น 10 ลักษณะ ได้แก่

1. การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit Trafficking in Drugs)
2. การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
3. การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
4. การลักลอบค้าอุปกรณ์นิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)

<sup>13</sup> จากการประชุมครั้งนี้ ทำให้เกิดแผนการดำเนินงานระดับโลกที่ว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Naples Political Declaration and Global Action Plan Against Organized Transnational Crime) ต่อมาสหประชาชาติได้ลงมติรับ จึงทำให้แผนการดำเนินงานมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

<sup>14</sup> ผลจาก การลงมติของสมัชชาสหประชาชาติในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2541 เป็นข้อมติที่ 53/111 ให้มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad hoc Committee) เพื่อพิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

- การลักลอบค้ามนุษย์ที่เป็นผู้หญิงและเด็ก (Trafficking in Persons Especially Women and Children)
- การลักลอบค้าและการผลิตอาวุธที่ผิดกฎหมาย (Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms)
- การลักลอบย้ายถิ่นที่อยู่ (Illegal Trafficking in and Transporting of Migrants)

ในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการจัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม (United Nations Convention against Transnational Organized Crime)

<sup>15</sup> มีการร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรมโดยอาศัยหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) การโอนตัวนักโทษ (Cooperation for the Execution of Penal Sentences) องค์กรตำรวจสากล (International Criminal Police Organization)

<sup>16</sup> นำมาจากเอกสารวิจัย เรื่อง “อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย: รูปแบบ ขอบเขต ความรุนแรงและแนวทางแก้ไข ปัญหา” ของ พล.ต.ต. วัชรพล ประสารราชกิจ ปี พ.ศ. 2541

5. กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organization and Terrorism)
6. การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)
7. การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Parts)
8. การโจรกรรมและการลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
9. การฟอกเงิน (Money Laundering)
10. การกระทำอื่นๆ (Other Activities) ได้แก่ การโจรกรรมศิลปวัตถุ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ตำรวจ และข้าราชการอื่น อาชญากรรมทางอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล การแทรกซึมและการครอบงำธุรกิจตามกฎหมาย

\*\*\*\*\*

## บทที่ 2

### อาชญากรรมองค์กร ผู้มีอิทธิพล และอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย

#### อาชญากรรมองค์กรในประเทศไทย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยโดยการนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติดอย่างจริงจัง จนนโยบายดังกล่าว มีผลทำให้เกิดการตื่นตัวของระบบกระบวนการยุติธรรมของอาชญา เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายทั้งหลาย ทำให้ตัวเลขของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ ถูกส่งต่อมาถึงระบบงานราชทัณฑ์ ซึ่งก็คือเรือนจำและทัณฑสถาน

ในขณะที่อาชญากรรมประเภทอื่นๆ ได้ก่อตัวและพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น การฟอกเงิน การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การค้าผู้หญิงและเด็ก การพนัน การพนัน สิ่งสิ่งพิมพ์และวัตถุอันตราย ค้าอาวุธเถื่อน เป็นต้น

ลักษณะหนึ่งของรูปแบบอาชญากรรมที่ปรากฏ คือ อาชญากรรมองค์กร มีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันเหนียวแน่น หรือเป็นในรูปแบบของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทางผลประโยชน์ ลักษณะรูปแบบอาชญากรรมประเภทนี้จะมี ความมั่นคงมากกว่าอาชญากรรมแบบอื่น ซึ่งประโยชน์ของอาชญากรรมนี้ คือ การมีอำนาจทั้งทางด้านการเงิน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้การก่ออาชญากรรมมีความสมบูรณ์แบบและสามารถหลบเลี่ยงกฎหมายบ้านเมืองได้ง่าย

จุดเริ่มต้นของอาชญากรรมประเภทนี้ อาจเกิดจากความเชื่อผิดเป็นการส่วนบุคคลต่อกันหรือที่เรียกว่ากลุ่ม เช่น ระยะเวลาอุปถัมภ์ ขุนนิยม รวมถึงระบบของการมีบุญคุณต่อกัน หรืออาจเกิดจากการข่มขู่ทำร้าย การล่อลวงให้ผิดยาเสพติด การล่อลวงให้เข้าประเวณี ซึ่งอยู่ภายใต้ภาวะของการบังคับทำให้ต้องเข้าร่วมขบวนการ เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะสามารถขยายผลไปสู่การดำเนินการที่ผิดกฎหมาย จะเห็นได้ว่าการกระทำผิดกฎหมายของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มหรือเป็นเครือข่าย อาจเป็นการกระทำทั้งที่เป็นความสมัครใจและไม่สมัครใจ

ลักษณะการกระทำความผิดที่อาชญากรรมองค์กร

ลักษณะพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เป็นลักษณะเป็นขบวนการ หรือมีการดำเนินการเป็นเครือข่าย" ต้องประกอบด้วย

1. ตัวการหรือแกนนำแก๊งผู้มีอิทธิพล และ
2. กองกำลังหรือเครื่องมือ ได้แก่ มือปืนรับจ้าง นักเลงหัวไม้ ผู้ประสานงานการทำผิดกฎหมาย และ

"คำสั่งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 47/2546 เรื่อง กำชับการปฏิบัติในการจัดทำข้อมูลข่าวสารและการข่าวเกี่ยวกับแก๊งผู้มีอิทธิพล



3. แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง หรือบุคคลที่สมคบ สนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำผิดดังกล่าว

### ผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย

รัฐบาลไทย โดยสำนักงานกฤษฎามนตรี ได้ให้ความหมายของ*ผู้มีอิทธิพล*และ*พฤติการณ์ที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพล*<sup>18</sup> ไว้ดังนี้ *ผู้มีอิทธิพล*<sup>19</sup> หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนด้วยการกระทำการด้วยตนเองหรือใช้ จ้างวาน สนับสนุนการกระทำใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรืออยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งโดยปกติพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่ผลของการกระทำนั้นเป็นการก่อกวนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ก่อให้เกิดความรำคาญ ความเสียหาย ความหวาดกลัว หรือการสร้างเครือข่ายขยายผลซึ่งบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ผู้ซึ่ง*ผู้มีอิทธิพล* อาจมีการดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย*ผู้มีอิทธิพล*ที่อยู่เบื้องหลังกองกำลังหรือเครื่องมือ ( มือปืนรับจ้าง บริวาร ) แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน ( ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ )

พฤติการณ์ที่เข้าข่าย*ผู้มีอิทธิพล*ที่สำคัญ ได้แก่

1. *ผู้มีอิทธิพล*ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2. *ผู้มีอิทธิพล*ในการฮั้วประมูลและขัดขวางการเสนอ/แข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ
3. *ผู้มีอิทธิพล*เรียกรับผลประโยชน์จากคิวรถจักรยานยนต์ และรถยนต์รับจ้างผิดกฎหมาย
4. *ผู้มีอิทธิพล*เรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานบริการ และสถานประกอบการต่างๆ
5. *ผู้มีอิทธิพล*ลักลอบขนสินค้านิยามิ น้ำมันเถื่อน น้ำมันปาล์มเถื่อน บุหรี่/สุราเถื่อนและรับใกล้เคียงการนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย
6. *ผู้มีอิทธิพล*ลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน โต๊ะพนันบอล หวยใต้ดิน จับยี้กั ตู้ม้า ตู้ม้าตู้จักรกลไฟฟ้าผิดกฎหมาย
7. *ผู้มีอิทธิพล*ค้าหญิงและเด็ก บังคับค้าประเวณี โสเภณีเด็ก
8. *ผู้มีอิทธิพล*ลักลอบนำคนเข้า-ออก และอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย

<sup>18</sup> คำสั่งสำนักงานกฤษฎามนตรี ที่ 139/2546 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2546

<sup>19</sup> ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.) ได้มีคำสั่งที่ 47/2546 ได้กำหนดกลุ่ม*ผู้มีอิทธิพล*ไว้ 8 ประเภท ได้แก่ การเรียกรับผลประโยชน์กับรถรับจ้าง การจัดให้มีบ่อนการพนัน การค้าผู้หญิงและเด็ก การดักคั่นนักท่องเที่ยว มือปืนรับจ้าง การหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ การฮั้วการประมูล ผู้ปล่อยเงินกู้บีบบังคับลูกหนี้

9. ผู้มีอิทธิพลฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ
10. ผู้มีอิทธิพลหลอกลวงคัมคูนักท่องเที่ยว
11. ผู้มีอิทธิพลมือปืนรับจ้าง
12. ผู้มีอิทธิพลรับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง
13. ผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ
14. ผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ และหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
15. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากการรับไถ่ปล่อยหรือคุ้มครองการกระทำความผิดบน  
เส้นทางหลวงและหรือสาธารณะ

จากลักษณะของประเภทต่างๆ ที่กำหนด จะเห็นได้ว่าจะต้องมีการดำเนินการเป็นกลุ่มขบวนการ ดังนั้น ผู้มีอิทธิพลโดยส่วนมากจะมีลักษณะเป็นอาชญากรรมองค์กรนั่นเอง

### อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย

กลุ่มของอาชญากรรมองค์กร มีแนวโน้มสูงที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้ายหรือกลุ่มธุรกิจ ผิดกฎหมายข้ามชาติ ที่สามารถสร้างปัจจัยในการสร้างกลุ่มให้เป็นระบบโครงสร้าง และมีการเตรียมพร้อมที่ดี เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร กลุ่มเหล่านี้ส่วนมากจะมีการเชื่อมโยงในหลายพื้นที่ที่มากกว่า 1 ประเทศ เป็นลักษณะที่เรียกว่า “อาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Crime)

งานวิจัย<sup>20</sup> เรื่องหนึ่ง สรุปว่าอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเป็นองค์กรที่เข้ามาในเมืองไทยส่วนมากแล้วมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือ เข้ามาดำเนินธุรกิจบังหน้า เช่น ร้านอาหาร สถานบันเทิง หรือดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การดำเนินธุรกิจเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นการบังหน้า อีกทั้งมีความพยายามในการขยายรูปแบบการก่ออาชญากรรมครบวงจร และอาชญากรรมที่อยู่เบื้องหลังส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการยาเสพติด การค้าแรงงานข้ามชาติ ค้าประเวณี ปลอมแปลงเอกสาร ค้าเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน

อีกทั้งในปัจจุบันปัญหาเรื่องบ่อนการพนันก็เป็นสิ่งที่กระตุ้นในการก่ออาชญากรรมประเภทอื่นๆ ด้วย บ่อนการพนันมีเครือข่ายเติบโตส่งต่อเป็นชั้นๆ จากบ่อนที่ผิดกฎหมายในประเทศไทยขยายไปสู่บ่อนที่ถูกกฎหมายของแถบประเทศชายแดนไทย หรือแม้กระทั่งกระจายไปสู่บ่อนในประเทศที่ไกลออกไปอีก ผ.ศ.ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์<sup>21</sup> กล่าวว่า กฎหมายไทยกำหนดโทษการพนันต่ำมากทำให้คนเล่นพนันเพิ่มมากขึ้น แทะต่อกันเป็นทอดๆ ผ่านหลายประเทศ สร้างหนี้นอกระบบในระดับสูงก่อให้เกิดการทวงหนี้ อุ้มฆ่า ข้อมูลเมื่อ 2 ปีก่อนพบว่ามีคนเล่นพนันบอล 2 ล้านคน เข้าบ่อน 10 ล้านคน แทะห่วยได้คืน 20 ล้านคน ตัวเลขนี้สะท้อนว่าเราน่าจะเอากฎหมายฟอกเงินมาจัดการกับองค์กรอาชญากรรมบ่อนการพนัน แต่ต้องพิจารณาให้ดี เพราะเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก

<sup>20</sup> งานวิจัย เรื่อง “สถานภาพความรุนแรงของปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย” โดย ผ.ศ.ดร. นวลจันทร์ ตรีรัตน์

<sup>21</sup> กล่าวในงานสัมมนาโดย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2547

ส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต พบว่า ก่อนที่รัฐบาลไทยจะมีนโยบายในการต่อสู้กับยาเสพติดอย่างจริงจังในปี พ.ศ.2546 องค์การที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดข้ามชาติเคยเข้มแข็งและเติบโตมากในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีเขตชายแดนติดต่อกับประเทศที่มีความขัดแย้งทางการเมืองมาก รวมถึงประเทศไทยมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพักและกระจายยา การกระจายของยาเสพติดเดิมมีเป้าหมายในการขายให้แก่ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกระจายมาถึงกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษาด้วย

ส่วนอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความรุนแรงและน่ากลัวที่สุดในปัจจุบันพบว่า ได้แก่ การค้ำมนุษย์ และแรงงานข้ามชาติ โดยวิธีดำเนินการคือการนำคนมาค้าแรงงานขั้นต่ำ รวมถึงเอามาเป็นสินค้าส่งออก การค้าโสเภณี การข่มขืนและฉ้อโกงของปัญหาเหล่านี้ยังหนึ่งเกิดมาจากปัญหาคนไร้สัญชาติ

ปัญหาแรงงานในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติที่เป็นกลุ่มของชาวพม่า ลาว เขมร เหตุที่ปัญหาเพิ่มความรุนแรงขึ้นนั้น น.พ. ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กล่าวว่า<sup>22</sup> เนื่องจากสาเหตุที่กฎหมายแรงงานไทยไม่ทันสมัย และรัฐบาลไทยไม่ยอมรับรองกติกาสันติสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติดังกล่าว จึงส่งผลให้เกิดอุปสรรคในนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าว นอกจากนี้ แรงงานต่างด้าวในไทยถูกเอารัดเอาเปรียบได้ ค่าจ้างแรงงานต่ำ ไม่ได้ได้รับความยุติธรรม ปัจจุบันแรงงานที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในไทยมีประมาณ 1.32 ล้านคน และมีสถานะทางสังคมไม่ชัดเจน ทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายต่างๆ

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาคนไร้สัญชาติ หรือ ปัญหาแรงงานไม่ได้รับความเป็นธรรม ถือได้ว่าเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่งในการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ตามมา รวมถึงเป็นปัจจัยให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วยที่ต้องการหาโอกาสของความไม่เท่าเทียมในสังคมมาเป็นเงื่อนไขในการก่ออาชญากรรม

ปัญหาอื่นๆ ที่คาดไม่ถึงว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากอาชญากรรมข้ามชาติ คือ การคอร์รัปชัน พบว่า<sup>23</sup> ปัจจุบันมีการขายโครงการต่างๆ ที่ได้มาจากการทุจริต นำไปลงทุนกับการดำเนินงานของอาชญากรรมข้ามชาติ

กลุ่มอาชญากรข้ามชาติที่สำคัญส่วนมากมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า มาเลเซีย รองลงมาคือกลุ่มประเทศเอเชีย ตามมาด้วยกลุ่มยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ และ โอเชียเนีย อันดับสี่ เป็นกลุ่มจากประเทศแอฟริกาใต้ สุดท้ายจากกลุ่มประเทศในแถบแอฟริกา และกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น<sup>24</sup>

แต่อย่างไรก็ตาม เราสามารถแบ่งกลุ่มของอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทยได้ดังนี้

<sup>22</sup> กล่าวในงานสัมมนาเรื่อง "แนวทางการจัดการบริหารและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ" วันที่ 6 กรกฎาคม 2547

<sup>23</sup> พ.ศ.ดร. นวตจันทร์ ตริรัตน์ กล่าวในงานสัมมนาโดย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด วันที่ 2 กรกฎาคม 2547

<sup>24</sup> ข้อมูลจากสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

1. การลักลอบค้ายาเสพติด (Drug Trafficking) ประเภทของยาเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยาบ้า (แอมเฟตามีน) สารระเหย
2. การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants) มีตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ขบวนการส่งคนจีนแผ่นดินใหญ่ไปยังประเทศที่สาม (ลูกหมู) หรือ ขบวนการส่งแขกไปประเทศที่สาม (ลูกแพะ)
3. การโจรกรรมและการลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
4. การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
5. การฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นอาชญากรรมที่เป็นผลจากการกระทำผิดกฎหมายอย่างอื่น เช่น การค้ายาเสพติด การฉ้อโกง การค้าสินค้าเถื่อน การลักพาตัว การค้าอาวุธเถื่อน การก่อการร้าย และการหลีกเลี่ยงภาษี
6. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Economic Crime and Cyber Crime) เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร การเงินการธนาคาร การปลอมแปลงเงินตรา และฉ้อโกงธนบัตรเครดิต ทรัพย์สินทางปัญญา (เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร)
7. การค้าผู้หญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)

### ลักษณะความสัมพันธ์ของอาชญากรในอาชญากรรมองค์กร

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติของคนซึ่งเป็นสัตว์สังคม ซึ่งการรวมกลุ่มจะทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยของใจแก่บุคคล แต่ในทางกลับกันหากการรวมกลุ่มนั้นมีจุดประสงค์เพื่อกระทำความผิดหรือก่อการฉ้อโกงหรือผิดกฎหมาย จะทำให้เกิดอาชญากรรมองค์กร

องค์การอาชญากรรมที่พบเห็นเด่นชัดในประเทศไทย เช่น กลุ่มผู้มีอิทธิพล กลุ่มการลักลอบค้ายาเสพติด กลุ่มจัดหาเพื่อการค้าเด็กและสตรี ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงของอาชญากรแต่ละคน หรือกลุ่มอาชญากรแต่ละกลุ่ม จะมีความแตกต่างกันในหน้าที่ หากเปรียบเทียบอาชญากรรมองค์กรเป็นร่างกายมนุษย์จะสามารถแบ่งหน้าที่การดำเนินงานและความสัมพันธ์ได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

#### 1. กลุ่มศูนย์กลาง (Center/Internal Group)

กลุ่มนี้เปรียบเสมือนเป็นหัวสมอง ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้คือ การวางแผน ในการดำเนินกิจกรรมหลักที่ผิดหรือก่อการฉ้อโกงหรือผิดกฎหมายโดยส่วนใหญ่จะเกิดจากกลุ่มนี้ มี เป็นการจัดลำดับขั้นการบังคับบัญชาอย่างชัดเจนที่สุด

อาชญากรในกลุ่มนี้ เช่น นักธุรกิจหรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นเจ้าพ่อ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองที่เป็นแกนนำในการก่ออาชญากรรม เป็นต้น

## 2. กลุ่มแรงงาน (Labor Group)

กลุ่มนี้เปรียบเสมือนเป็นแขน ขา ของกลุ่มแรก ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้จะเน้นการทำงานที่ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มแรก อีกทั้งการดำเนินการของอาชญากรในกลุ่มนี้จะต้องสัมผัสหรือเผชิญหน้ากับบุคคลภายนอกหรือเหยื่อในสังคมมากที่สุด

อาชญากรในกลุ่มนี้ เช่น กลุ่มมือปืน กลุ่มบุคคลที่ไปเรียกเก็บค่าคุ้มครองกับประชาชน ผู้ล่าเหยื่อยาเสพติดหรือของผิดกฎหมาย เป็นต้น

## 3. กลุ่มสนับสนุน (Support Group)

กลุ่มนี้เปรียบเสมือนเป็นกระแสโลหิต ตัวภูมิคุ้มกันในร่างกายมนุษย์ ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้จะเน้นที่การให้การสนับสนุนจากสถานะของผู้สนับสนุนที่มีอำนาจหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของอาชญากรรมองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอุปสรรค หรืออาจจะหมายถึงลูกค้าที่เข้าร่วมในองค์กรก็ได้

อาชญากรในกลุ่มนี้ เช่น ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง หรือบุคคลที่สมคบ สนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำผิดดังกล่าว และผู้เสพที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย เป็นต้น

\*\*\*\*\*

### บทที่ 3

## กลุ่มผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมองค์กรในเรือนจำและทัณฑสถานของไทย

ลักษณะของอาชญากรรมองค์กรที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์<sup>26</sup>

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ประสบปัญหาในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมองค์กร และมีอิทธิพล เนื่องจากลักษณะของผู้ต้องขังเปลี่ยนไปโดยผู้ต้องขังที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมองค์กร และมีอิทธิพลนั้นมีประมาณ 20 % ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

#### 1. อาชญากรรมข้ามชาติ

เห็นได้จากจำนวนผู้ต้องขังต่างชาตินี้ที่อยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน มีประมาณ 10,000 คน อาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นภาพสะท้อนจากผู้ต้องขังต่างชาตินี้ในเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ในประเทศไทย สามารถแยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ลักษณะเป็นแก๊งค์ เช่น แก๊งค์ลูกหมู แก๊งค์ชาวจีน เป็นแก๊งค์ที่รวมตัวกันทำอาชญากรรมในประเทศไทย รวมถึงจะมีญาติอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด การค้าหญิง และการฉ้อโกง ซึ่งมีอยู่จำนวนหลายกลุ่ม ดังนี้

- 1) ชาวจีน มีจำนวนประมาณเกือบ 500 คน
- 2) มาเลเซีย มีจำนวนประมาณเกือบ 367 คน เป็นแก๊งค์เกี่ยวกับการล่อลวงหญิงไทยไปขายช่องโสเภณี ยาเสพติด ทรัพย์สิน เรียกค่าไถ่ จี้ปล้น เป็นต้น
- 3) ฮองกงและไต้หวัน เป็นแก๊งค์เกี่ยวกับยาเสพติด ค้าหญิง
- 4) อิหร่าน เป็นแก๊งค์แขกขาว มีลักษณะทำทางดี แต่งตัวภูมิฐาน จะกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉกทรัพย์สินหรือฉกเพชร ฉ้อโกง กลุ่มนี้จะมีเทคนิคชั้นเชิงสูงและมีเครือข่าย เมื่อกระทำความผิดสามารถหลบหนีออกไปได้อย่างรวดเร็ว ตามจับตัวได้ยาก
- 5) ในจีเรีย มีจำนวนประมาณเกือบ 1,000 คน แก๊งค์ยาเสพติดจะใช้พวกในจีเรียในการขนยาเสพติดไปจำหน่าย เนื่องจากในจีเรียเป็นกลุ่มที่ถูกจับตามองจึงเปลี่ยนไปเป็นพวกเนปาลแทน รวมทั้งกานา
- 6) เยอรมัน เป็นกลุ่มที่เข้ามาทำธุรกิจแถวพัทยา เช่น เปิดบาร์ จะกระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด ค้าหญิง การพนัน รวมถึงการจี้ปล้น
- 7) ญี่ปุ่น เป็นพวกแก๊งค์ยาภูเขา จะกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิง ยาเสพติด
- 8) อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เป็นแก๊งค์ลักทรัพย์ ฉ้อโกง โดยจะมีความชำนาญในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากกว่ายาเสพติด

<sup>26</sup> สรุปจากการบรรยายพิเศษของนายนิติ จิตสว่าง อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในงานการสัมมนาทางวิชาการ ในหัวข้อ พฤติกรรมและการปฏิบัติต่ออาชญากรในองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล วันที่ 16 มิถุนายน 2547

**1.2 ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด** กล่าวคือ จำนวนผู้ต้องขัง 10,000 คน จัดเป็นคดียาเสพติด จำนวน 5,000 คน และยังมีคดีอื่นที่สามารถนำมาโยงเกี่ยวกับคดียาเสพติดได้ เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การลักลอบเข้าเมือง

มาจากประเทศเพื่อนบ้าน มีประมาณ 8,500 คน โดยแยกเป็น พม่า 5,000 คน ลาว 1,000 คน กัมพูชา 853 คน จีน 500 คน เวียดนาม 165 คน อินโดนีเซีย 138 คน มาเลเซีย 367 คน และชนกลุ่มน้อย 200 คน

**2. ผู้ค้ายาเสพติด** เป็นนักค้ายาเสพติดรายใหญ่ ซึ่งขณะนี้ผู้ต้องขังเด็ดขาดทั้งหมด 150,000 คน เป็นคดียาเสพติดถึง 62% จำนวน 93,000 คน และเป็นคดียาบ้า 88% จากคดียาเสพติดทั้งหมด ผู้ต้องขังเหล่านี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเนื่องจากได้รับโทษระยะยาว คือ ตลอดชีวิต ประหารชีวิต อย่างน้อย 30 ปีขึ้นไปสำหรับรายใหญ่ และไม่ได้รับการพิจารณาลดหย่อนโทษ ทำให้ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ระยะยาวและสะสมจำนวนมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความกดดันและก่อความวุ่นวายภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเงิน มีการจ้างทนายความ จ้างคนมาเยี่ยม จ้างผู้มีอิทธิพลมาให้การคุ้มครอง เมื่อจะดำเนินการกับผู้ต้องขังเหล่านี้มักจะมีนามบัตรหรือคนระดับใหญ่ๆ โทรศัพท์เข้ามาฝาก

**3. ผู้มีอิทธิพล** เป็นพวกมือปืน เป็นเด็กของผู้ใหญ่ มีผู้มีอิทธิพลให้การคุ้มครอง มีคนคอยฝาก คอยดูแล เช่น กลุ่มของอดีตข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น มีการขอร้องอิทธิพล และให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ในการกระทำความผิดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เช่น เปิดบ่อน ออกเงินกู้ ทำตัวเป็น ตัวกลางนายหน้ากับบุคคลภายนอก

สาเหตุที่ทำให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน มีจำนวนผู้มีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นมาจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

1. การออก พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 และการมีโรงเรียนวิวัฒน์ พลเมือง ทำให้ผู้ค้ารายย่อยถูกคัดออกจากระบบงานราชทัณฑ์

2. การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการปราบปรามผู้มีอิทธิพลและยาเสพติด รวมถึง อาชญากรรมที่มีเครือข่าย ทำให้กลุ่มเหล่านี้เข้ามาอยู่ในระบบงานราชทัณฑ์มากขึ้น

3. การมีโทษระยะยาวเพิ่มมากขึ้น

4. การมีมาตรการในการใช้ทางเลือกมากขึ้น เช่น การคุมประพฤติ การเยี่ยมแบบคดีเล็กน้อยออกจากระบบงานราชทัณฑ์ ทำให้ผู้ที่กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดออกไปจากระบบ จึงเหลือผู้ต้องขังที่เป็นรายสำคัญและมีอิทธิพลมากขึ้น

## การแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังเพื่อรองรับกับมาตรการการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมองค์กรและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม<sup>๒๒</sup>

จากลักษณะของอาชญากรรมองค์กรดังที่ได้กล่าวในท้ายของบทที่ 2 นั้นสามารถนำมาจัดกลุ่มผู้ต้องขังเช่นเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวางมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกในกลุ่มศูนย์กลาง (Center/Internal Group)

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกในกลุ่มแรงงาน (Labor Group)

กลุ่มที่ 3 คือ ผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกกลุ่มสนับสนุน (Support Group)

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ดังนี้

1. กลุ่มผู้ต้องขังเพื่อการควบคุม ซึ่งมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มการควบคุมมั่นคงสูงสุด กลุ่มการควบคุมมั่นคงสูง กลุ่มการควบคุมปานกลาง และกลุ่มการควบคุมต่ำ
2. กลุ่มผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข มี 4 กลุ่มเช่นเดียวกัน คือ กลุ่มที่มีแนวโน้มไม่กระทำความผิดซ้ำ กลุ่มที่แก้ไขได้ กลุ่มที่ยากต่อการแก้ไข และกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ต้องขังต่างชาติ ผู้ต้องขังป่วย ผู้ต้องขังที่มีความบกพร่องทางจิต และผู้ต้องขังชรา

การนำเอาวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในปัจจุบันมาปรับใช้กับการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมองค์กรและอาชญากรรมข้ามชาติ

ปกติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการควบคุมและ การแก้ไข โดยในส่วนของ การควบคุม จะจัดให้อยู่ในระบบการควบคุมในแต่ละระดับ กอปรกับกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้จัดตั้งแดนความมั่นคงสูงขึ้น ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ จำนวน 14 แห่ง เพื่อเอื้อประโยชน์ในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงสูง อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม โดยปกติผู้ต้องขังจะถูกจำแนกลักษณะให้เข้าสู่โปรแกรมหลักเป็นเบื้องต้น เช่น การศึกษาและการฝึกวิชาชีพ หลังจากนั้นจะคัดเลือกเข้าสู่โปรแกรมเฉพาะ เช่น โปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เพศ ทรัพย์สิน ผู้ติดยาเสพติด และผู้ค้ารายย่อย เป็นต้น

การจำแนกลักษณะเพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ก็มีพื้นฐานการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจากหลักดังกล่าว แต่การนำหลักการจำแนกพื้นฐานมาปรับใช้เพื่อรองรับกับผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมองค์กรหรืออาชญากรรมข้ามชาติได้นั้น ต้องมีปัจจัยเพิ่มเติมขึ้นมา เช่น ข้อมูลจากหน่วยงานในระบบกระบวนการยุติธรรมก่อนที่จะเข้ามาในระบบงานราชทัณฑ์ ประกอบกับในขณะที่อยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องมีการบันทึกติดตามพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละคนอย่างละเอียด ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการเป็นการเฉพาะขึ้นไปอีก ดังต่อไปนี้

<sup>๒๒</sup> การแบ่งกลุ่มประเภทนี้ยังไม่มี การดำเนินการเป็นรูปธรรมในประเทศไทย เป็นเพียงแต่ข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการแบ่งกลุ่มประเภทของอาชญากรรมองค์กรในประเทศไทยในท้ายของบทที่ 2



### 1. ผู้ต้องขังที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 (กลุ่มศูนย์กลาง) ต้องเน้นในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- การควบคุมที่เข้มงวด เนื่องจากผู้ต้องขังในกลุ่มนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม จึงต้องมีการควบคุมที่ใกล้ชิดเป็นอย่างมาก มีการสอดส่องติดตามพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา โดยผ่านวิธีการของการข่าว (Intelligent Strategy) และการใช้กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) การใช้เครื่องบันทึกและดักฟังเสียง อีกทั้ง ถ้าเรือนจำใดมีความมั่นคงสูงก็ควรจัดให้อยู่ในแดนความมั่นคงสูง

- การตัดความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก (Disconnecting) วิธีการนี้เป็นการป้องกันการขยายความสามารถในการทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายที่จะเกิดขึ้นต่อไป โดยผ่านวิธีการทางการข่าว การเชื่อมโยงประสานข้อมูลกับหน่วยงานภายนอก การจำกัดการเยี่ยมญาติหรือการใช้โทรศัพท์ติดต่อกับญาติ การใช้เครื่องมือดักสัญญาณโทรศัพท์มือถือ (Blocked Phone) การดักฟังโทรศัพท์ การตรวจสอบจดหมาย แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคลด้วย

2. ผู้ต้องขังในกลุ่มที่ 2 (กลุ่มแรงงาน) ต้องเน้นการควบคุมเป็นเบื้องต้น ประกอบกับการแก้ไขฟื้นฟู แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการในเรื่องของการแก้ไขต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะระบบใดก็ตาม ถ้าเน้นในเรื่องการแก้ไขมากเกินไป มีผลทำให้ระดับของการควบคุมอ่อนระดับลงเป็นเงาตามตัว ดังนั้น จึงต้องมีการติดตามพฤติกรรมเป็นระยะๆ แล้วมีการประเมินการพัฒนาพฤติกรรม ในขณะที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ถ้าผู้ต้องขังคนใดมีแนวโน้มของภาวะพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแก้ไขได้ ก็สามารถจัดให้ผู้ต้องขังคนนั้นเข้าสู่ระบบการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะด้านได้ ทั้งนี้การพิจารณาต้องอาศัยวิธีการทางด้านการข่าวภายในเรือนจำ ด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา รวมถึงหลักด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ประกอบกันเป็นสำคัญ เพื่อผลแห่งการประมวลผลในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

3. ผู้ต้องขังในกลุ่มที่ 3 (กลุ่มสนับสนุน) เป็นที่สมมติฐานได้ว่าผู้ต้องขังในกลุ่มนี้มีแนวโน้มน้อยมากในการเป็นอาชญากรโดยสันดานในความคิดหลักของอาชญากรรมองค์กร ดังนั้น พวกนี้เราสามารถจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่แก้ไขได้ จึงสมควรที่ต้องเน้นในเรื่องของการแก้ไขเป็นหลัก ทั้งการแก้ไขเบื้องต้น เช่น การศึกษา ฝึกวิชาชีพ และ โปรแกรมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ประกอบกับองค์การอาชญากรรมอาจมีการเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรมข้ามชาติด้วย ดังนั้น ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศถือว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่ง เช่น มาตรการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มาตรการการโอนตัวนักโทษ เป็นต้น

\*\*\*\*\*

## บทที่ 4

### มาตรการในการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์ในประเทศไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่กรมราชทัณฑ์ ได้มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

#### 1. มาตรการด้านการควบคุมและการติดตามพฤติกรรม

- 1.1 การจัดตั้งแดนความมั่นคงสูง
- 1.2 การข่าว
- 1.3 การใช้เทคโนโลยี
- 1.4 การจัดทำเครือข่าย

#### 2. มาตรการด้านการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะประเภท

- 2.1 โปรแกรมฟื้นฟูผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย
- 2.2 โปรแกรมฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
- 2.3 โปรแกรมฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 2.4 โปรแกรมฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทางเพศ

#### 3. มาตรการด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ

- 3.1 การส่งผู้ร้ายข้ามแดน
- 3.2 การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยาน
- 3.3 การโอนนักโทษ

#### 4. มาตรการอื่นๆ

- 4.1 มีการปรับเปลี่ยนย้ายผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดเวลา
- 4.2 การนำหน่วยปฏิบัติการพิเศษเข้าจู่โจมตรวจค้นตามเรือนจำต่างๆ

#### 1. มาตรการด้านการควบคุมและการติดตามพฤติกรรม

##### 1.1 การจัดตั้งแดนความมั่นคงสูง<sup>28</sup>

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้ควบคุมผู้ต้องขังรายสำคัญ ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดคดียาเสพติดรายใหญ่ และผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลทางการเงินไว้เป็นจำนวนมาก โดยผู้ต้องขังเหล่านี้ยังมีเครือข่ายโยงใยติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอก ทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมเป็นอย่างมาก อีกทั้งทำให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อในการก่ออาชญากรรมขององค์การอาชญากรรมได้ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวให้ทราบอยู่เสมอ เช่น ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์มือถือส่งคำยาสาเสพติดจากภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังส่งคำยาสาเสพติดจากอินเทอร์เน็ต ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์มือถือข่มขู่พยาน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพในการควบคุมและ

<sup>28</sup> นำมาจากโครงการของสำนักทัณฑ์วิทยา กรมราชทัณฑ์

เป็นการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรม กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายในการจัดตั้งแดนความมั่นคงสูงประจำเรือนจำขึ้น เพื่อแยกผู้ต้องขังกลุ่มนี้ออกมาควบคุมอย่างเข้มงวดเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันการหลบหนี การก่อเหตุร้าย รวมทั้งการกระทำผิดกฎหมายต่างๆ และปัญหาองค์การอาชญากรรม รวมถึงป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่จะไม่เข้าไปคลุกคลีกับผู้ต้องขัง

### ลักษณะของแดนความมั่นคงสูง

เรือนจำและทัณฑสถาน จะเลือกแดนใดแดนหนึ่งเพื่อจัดตั้งเป็นแดนความมั่นคงสูง ภายในแดนจะประกอบด้วย เรือนนอน โรงงานฝึกวิชาชีพ ตู้เก็บของสำหรับผู้ต้องขังทุกคน ติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดและศูนย์ควบคุมกลาง ซึ่งเป็นศูนย์ควบคุมระบบโทรทัศน์วงจรปิดและข้อมูลประวัติผู้ต้องขังภายในแดนและเสริมลวดหนามหีบเพลงเพื่อช่วยในการควบคุม

การควบคุมผู้ต้องขัง จะคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถภาพและมีประสบการณ์ในด้านการควบคุมผู้ต้องขัง มีประวัติการทำงานดี ไม่มีภาระหนี้สินมาก และผ่านการฝึกอบรมในการควบคุมต่างๆ เช่น การใช้อาวุธปืน การต่อสู้ป้องกันตัว และความรู้เกี่ยวกับวัตถุระเบิด เป็นต้น โดยจำนวนเจ้าหน้าที่ภายในแดนจะต้องเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ปะปนกับเจ้าหน้าที่แดนอื่น หรือเจ้าหน้าที่แดนอื่นเข้ามาปะปนในแดนความมั่นคงสูง ซึ่งเรือนจำจะต้องจัดสวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานภายในแดนความมั่นคงสูง

ผู้ต้องขังในแดนความมั่นคงสูง จะแต่งกายตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์แยกจากผู้ต้องขังอื่น

การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังภายในแดนความมั่นคงสูง จะไม่นับเชิงพาณิชย์ งานที่ทำจะไม่เป็นอันครายต่อการควบคุม

การเยี่ยมญาติของผู้ต้องขังภายในแดนความมั่นคงสูง จะเยี่ยมญาติได้วันใดวันหนึ่ง ในรอบสัปดาห์ ซึ่งแตกต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น โดยเจ้าหน้าที่จะต้องควบคุมอย่างใกล้ชิด ของเยี่ยม พัสดุ จะต้องตรวจค้นให้ละเอียด ซึ่งจะเยี่ยมได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง บุคคลที่จะเข้าเยี่ยมจำกัดไม่เกิน 5 คน ต่อผู้ต้องขัง 1 คน โดยต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนให้เจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียด ชื่อ-ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ รวมทั้งระบุความสัมพันธ์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบ

### 1.2 การข่าว

การข่าว (Intelligence) ต้องมีการข่าวที่ดี โดยการนำผู้ต้องขังที่มีความผิดเล็กน้อยเข้าไปปะปนเพื่อทราบความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่ให้ความร่วมมือกับผู้ต้องขัง และถือว่าการข่าวเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการวางแผนและจัดการกับการป้องกันและปราบปราม รวมถึงการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้ก่อความไม่สงบหรือก่ออาชญากรรมอีกได้ การที่ผู้ต้องขังก่อความไม่สงบ หรือ มีการลักลอบติดต่อกับบุคคลภายนอกในการก่ออาชญากรรมได้นั้น หมายถึง เรือนจำและทัณฑสถาน ขาดการสืบสวน

เสาะแสวงหาข่าว ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง<sup>28</sup> ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการในการหาข่าวในเรือนจำและทัณฑสถานอย่างถูกต้อง

#### มาตรการในการหาข่าวในเรือนจำและทัณฑสถาน<sup>29</sup>

1. ตั้งเจ้าหน้าที่หน่วยเฉพาะกิจขึ้นทำงาน
2. สายลับ มีความสำคัญมาก เพราะจะต้องสืบสวนเสาะแสวงหาข่าวในรูปแบบต่างๆ และต้องรับผิดชอบรักษาความลับ
3. มีวิธีการส่งสายลับออกสืบสวนหาข่าว (Undercover) คือ ติดตามพฤติการณ์ความเคลื่อนไหวของบุคคล เข้าไปมั่วสุมกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เมื่อเหตุการณ์ สดับครบฟังในพื้นที่ หรือจุดที่เป็นเป้าหมาย หรือปะปนอยู่ทั่วไปในหมู่ผู้ต้องขังทุกส่วนของเรือนจำและทัณฑสถาน สิ่งที่สำคัญคือการหาข่าวต้องไม่ควรปล่อยให้อยู่นาน
4. มีวิธีการรับรายงานและการวิเคราะห์ข่าว
5. ประสานกับแหล่งข่าวอื่น เช่น ส่วนของตำรวจ อัยการ ศาล ประวัติการ ต้องโทษ ญาติมิตร ข่าวจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น
6. ต้องปฏิบัติการป้องกัน ระวังยับยั้ง มิให้เกิดเหตุการณ์ด้วยวิธีการที่แนบเนียน รอบคอบ รัดกุม และรวดเร็ว

#### 1.3 การใช้เทคโนโลยี<sup>30</sup>

เทคโนโลยี ถือว่าเป็นตัวช่วยการทำงานของเจ้าหน้าที่ และถือว่าเป็นการแบ่งเบาภาระ การทำงานด้วย เทคโนโลยีที่กรมราชทัณฑ์นำมาใช้ เช่น การใช้กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) การบล็อกสัญญาณโทรศัพท์มือถือภายในเรือนจำ (Block Phone) เป็นต้น

#### 1.4 การจัดทำเครือข่าย

นอกจากมาตรการการหาข่าวแล้ว ยังต้องมีการจัดทำเครือข่ายเพื่อศึกษาถึงการเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขัง และผู้ที่เข้ามาติดต่ออย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นความเคลื่อนไหวภายในเรือนจำและทัณฑสถาน หรือการติดต่อกับกลุ่มองค์กร อาชญากรรมภายนอก

การจัดทำเครือข่ายของกรมราชทัณฑ์ สามารถแยกออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่ง และระดับกรมราชทัณฑ์ ซึ่งการจัดทำมีแหล่งข้อมูลมาจาก ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง (รท.101) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ทะเบียนการเยี่ยม บัญชีรับฝากเงินและสิ่งของ การข่าวและ

<sup>28</sup> นำมาจากคำบรรยายของ นายประหัต โกละรัตน (2544)

<sup>29</sup> นำมาจากการบรรยายของ นายประหัต โกละรัตน (2544)

<sup>30</sup> กรมราชทัณฑ์ได้นำเสนอในเรื่องเทคโนโลยีไว้ในเอกสารทางวิชาการ เรื่อง “นวัตกรรมและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการราชทัณฑ์” ในการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 1 วันที่ 17-18 กรกฎาคม 2546

สายลับภายในเรือนจำ ข้อมูลจากหน่วยงานภายในพื้นที่ เช่น จังหวัด และหน่วยงานกลาง เช่น ป.ป.ส., ป.ป.ช. หรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานต่างๆ จากศาล สื่อมวลชน

การจัดทำเครือข่ายจะมีการจัดทำเชิงวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการเชื่อมเครือข่ายให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และข้อมูลเครือข่ายจะประสานข้อมูลกับหน่วยงานภายนอกในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

## 2 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะประเภท

### 2.1 โปรแกรมสำหรับผู้ต้องขังคดีอาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย)<sup>31</sup>

ในปีงบประมาณ 2545 กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดนโยบายเน้นหนักในการพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้ได้ผลอย่างจริงจัง โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข และแยกกลุ่มผู้ต้องขังเป้าหมายซึ่งมีแนวโน้มสามารถแก้ไขได้นำมาจัดทำแผนการเฉพาะ (Program) และผู้ต้องขังคดีอาเสพติดเป็นผู้ต้องขังประเภทหนึ่งที่กรมราชทัณฑ์กำหนดนโยบายเน้นหนักในการแก้ไขฟื้นฟูโดยจำแนกผู้ต้องขังคดีอาเสพติดเป็น 3 ประเภท คือ ผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติด ผู้ต้องขังคดีเสพยาเสพติด และผู้ต้องขังคดีอื่นแต่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด จะได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูแก้ไขที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษตามแนวทางชุมชนบำบัด เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเลิกยาเสพติดและไม่กลับไปเสพยาเสพติดอีก ส่วนผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดก็จะได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะผู้ค้าที่เป็นผู้ผลิต จำหน่ายหรือผู้รายรายสำคัญก็จะนำไปควบคุมไว้ในเรือนจำความมั่นคงสูง สำหรับผู้ค้ารายย่อยก็จะควบคุมไว้ในเรือนจำทั่วไป และผู้ต้องขังหญิงก็จะควบคุมไว้ในทัณฑสถานหญิงและในเรือนจำที่มีแดนหญิง ทั้งนี้ ควรนำกลุ่มผู้ต้องขังที่ 2 และ 3 มาแก้ไขเพื่อเป้าหมายของการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมไปในตัวด้วย

#### การจัดทำโปรแกรม

แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

#### ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย

1. การกำหนดหลักเกณฑ์โดยทั่วไปในการคัดเลือกผู้ต้องขังคดีอาเสพติด โดยพิจารณาจำแนกลักษณะและแยกประเภทผู้ต้องขัง เป็น 3 กลุ่มย่อยๆ ลงไปอีก คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ โดยมีธุรกิจบังหน้าหรือทำเป็นเครือข่าย หรือเป็นมืออาชีพ มีพฤติการณ์กระทำความผิดในลักษณะซื้อมาและขายเอง หรือติดต่อให้บุคคลไปหาแหล่งลูกค้า

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย โดยมีพฤติการณ์กระทำความผิด หรือมีเหตุจูงใจในการกระทำความผิด จากสาเหตุสภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น ตกงาน รายได้น้อย ต้องรับภาระเลี้ยงดูครอบครัวหรือ

<sup>31</sup> สรุปจากรายงานการวิจัย “การจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย)” โดยคณะทำงานกรมราชทัณฑ์ และทัณฑสถานหญิงกลาง (2546)

สภาพแวดล้อมในครอบครัวมีส่วนผลักดันให้ค้ายาเสพติด เช่น สามี ถูก คดียาเสพติด หรือรับผิดแทน สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดที่พัฒนามาจากผู้เสพยาเสพติด

นอกจากนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบการพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- 1) กระทำผิดครั้งแรก
- 2) กำหนดโทษเหลือจำต่อไป ไม่เกิน 5 ปี
- 3) อายุระหว่าง 18-45 ปี
- 4) ไม่มีประวัติการเสพยาเสพติด

2. คัดเลือกผู้ต้องขังจากทะเบียนประวัติ (รท.101) ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ได้ผู้ต้องขังจำนวนตามที่กำหนดแล้ว จะดำเนินการสัมภาษณ์สอบประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Case Study) เพื่อสังเกตพฤติกรรม ทักษะ และทำการทำความเข้าใจ

3. การพิจารณาคัดเลือกแยกประเภทผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย (Conference Case) โดยพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้ารายย่อย (กลุ่มที่ 2 และ 3 ของขั้นตอนที่ 1) และจัดประชุมกลุ่มผู้ต้องขังเป้าหมายเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ และมีความสมัครใจยอมรับที่จะเข้าร่วมและรับการปฏิบัติตามแผน

## ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

1. การกำหนดกรอบวัตถุประสงค์ก่อนการกำหนดกิจกรรมและจัดทำหลักสูตร

การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และแนวคิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขัง (ผู้ค้ารายย่อย) ให้เกิดความตระหนักรู้ถึงปัญหายาเสพติด
- 2) เพื่อพัฒนาจิตใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีทักษะชีวิต ความสุข ความพอใจ การแบ่งปัน การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสุข ฯลฯ
- 3) เพื่อเพิ่มทักษะทางชีวิต มีแนวทางในการประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังพ้นโทษ และไม่หันไปค้ายาเสพติดอีก

2. ลักษณะการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขังคดียาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย)

การดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขังคดียาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย) มุ่งเน้นในด้านการจัดทำกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมการอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ การพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ทักษะในการประกอบอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากยาเสพติด กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดียาเสพติด การขอรับความช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ การส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางที่ถูกต้อง ให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี มีแนวทางในการประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังพ้นโทษ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ทำให้วงจรการค้ายาเสพติดถูกตัดช่วงวงจร

### ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและการประเมินผล

#### 1. การประเมินผลก่อนเข้าหลักสูตร

- 1) การทดสอบบุคลิกภาพตามแบบทดสอบทางจิตวิทยา ได้แก่ แบบประเมินความเครียด แบบประเมินความสุข และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น
- 2) การให้ผู้ต้องขังเขียนเรียงความเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว จุดมุ่งหมายในชีวิต การวาดภาพบ้านในฝัน

2. การประเมินผลหลังจบกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยให้ผู้ต้องขังเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองได้รับในการร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง

3. การประเมินผลหลังจบหลักสูตร โดยให้ผู้ต้องขังตอบแบบประเมินผลเมื่อจบหลักสูตร

### ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบบุคลิกภาพตามแบบทดสอบทางจิตวิทยา

ตัวอย่างผลการทดสอบบุคลิกภาพของผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมหลักสูตร ในการแก้ไขผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม (ผู้ดำรงช้อย) โดยใช้แบบทดสอบความมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมจำนวน 154 คน ส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพปกติ โดยมีเพียง 4 รายที่ไม่ปกติ และควรได้รับการแก้ไข และมีจำนวน 3 ราย ที่ตอบไม่ตรงความจริง ขาดแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้มีอีก 1 รายที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิต คือ การดำเนินชีวิตไม่มีความสุข

#### 2.2 โปรแกรมสำหรับความผิดปกติเกี่ยวกับความรุนแรงในชีวิตและร่างกาย<sup>32</sup>

องค์การอาชญากรรมส่วนใหญ่ มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับความรุนแรงในชีวิตและร่างกาย เช่น ฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ข่มขืน กระทำชำเรา เป็นต้น ปัญหา เหล่านี้ ได้เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่ง ซึ่งได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ประกอบกับเป็นอาชญากรรมที่ถือได้ว่าเป็นภัยคุกคามต่อชีวิต ทรัพย์สินของมนุษย์เป็นสิ่งที่บั่นทอนความเจริญของประเทศชาติ และเป็นตัวทำลายความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าอาชญากรรมที่เปรียบเสมือนกาฝากหรือเชื้อโรคร้ายของสังคม ซึ่งเป็นตัวบั่นทอนสังคมให้เสื่อมโทรมลง

อาชญากรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดความเสียหาย ความสูญเสียในป็นหนึ่งๆ อย่างมากมายมหาศาลทั้งในด้านทรัพย์สินเงินทอง ชีวิตร่างกายและความสุขของมนุษย์ (ชาย เสวิกุล 2517 : 162) เพราะไม่เพียงแต่มีความเสียหายที่เกิดขึ้น จากการกระทำและผลของอาชญากรรมโดยตรง เท่านั้น ยังมีความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อมอีกนานัปการ เช่น รัฐบาลต้องสูญเสียเงินงบประมาณไปเป็นจำนวนมาก ในกิจการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ การที่รัฐต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในกิจการเหล่านี้ ก็เพื่อใช้ในการป้องกันปราบปรามและดำเนินการกับผู้ประกอบอาชญากรรม หากรัฐนำเงินดังกล่าวไปใช้พัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ ก็จะเกิดประโยชน์มหาศาล

<sup>32</sup> นามาจากรายงานการวิจัย “การจัดทำหลักสูตรเฉพาะในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย” โดยคณะกรรมการราชทัณฑ์และเรือนจำกลางคลองเปรม (2546)

ประกอบกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกรมราชทัณฑ์เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติผู้ต้องขังคดีกระทำผิดต่อชีวิตและร่างกายในช่วง 7 ปี ดังนี้

จำนวนผู้ต้องขังคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ปี พ.ศ. 2541-2545<sup>33</sup>

| ปี พ.ศ. | ชาย (คน) | หญิง (คน) | รวม    |
|---------|----------|-----------|--------|
| 2541    | 10,492   | 379       | 10,871 |
| 2542    | 11,631   | 428       | 12,059 |
| 2543    | 9,988    | 418       | 10,406 |
| 2544    | 10,688   | 510       | 11,198 |
| 2545    | 23,011   | 871       | 23,882 |
| 2546    | 12,543   | 459       | 13,002 |
| 2547    | 13,139   | 454       | 13,593 |

กระบวนการทำแผนงาน (Program) เฉพาะสำหรับผู้ต้องขังคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

ระยะที่ 1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา 1 เดือน

1. คัดเลือกนักโทษเด็ดขาด อายุไม่เกิน 45 ปี
2. มีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

ระยะที่ 2 จัดทำแผนงานปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Program) และนำผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ ระยะเวลา 4 เดือน

นำกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการอบรมตามโปรแกรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติ

1. ทักษะในการแก้ไขปัญหา
2. ทักษะในการตัดสินใจ
3. ทักษะในการตระหนักรู้ในตนเอง
4. ทักษะในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
5. ทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทักษะในการมีมนุษยสัมพันธ์
7. ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
8. ทักษะในการมีความคิดอย่างสร้างสรรค์
9. ทักษะในการจัดการกับอารมณ์ต่างๆ
10. ทักษะในการจัดการกับความเครียด

<sup>33</sup> ที่มา : กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์



ระยะที่ 3 ประเมินผลโดยทำการทดสอบ (Post-Test) ผู้ต้องขังกลุ่มที่ถูกคัดเลือก หลังเข้ารับการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ระยะเวลา 1 เดือน

1. ประเมินผลหลังการเข้าโปรแกรม

2. จัดทำแผนงานการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

### 2.3 โปรแกรมสำหรับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์<sup>34</sup>

อาชญากรรมความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ก็สามารถมีความเกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ และปล้นทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบและวิธีการประกอบอาชญากรรมได้รู้คหน้าไป ตามความเจริญของวัตถุ ตลอดจนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่รัดตัวอย่างมาก เกิดความภาวะความยากจน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การว่างงาน อีกทั้งสถาบันทางสังคม ซึ่งได้แก่ครอบครัวทำ หน้าที่ไม่สมบูรณ์ ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักผิดชอบชั่วดี และประพฤติตนอยู่ใน กฎระเบียบของสังคม ประกอบกับอิทธิพลของสื่อมวลชนในการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรรม ทำให้ เกิดการเลียนแบบถ่ายทอดการเรียนรู้อาชญากรรมโดยไม่รู้ตัว สิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนผลักดันให้อัตราการ เกิดอาชญากรรมค่อนข้างสูง

การที่สังคมต้องประสบปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดการกระทำความผิดคดีเกี่ยวกับทรัพย์เพิ่ม มากขึ้นเป็นลำดับ จะเห็นได้จากสถิติผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์ในช่วง 8 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2547 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ปี พ.ศ. 2540-2547<sup>35</sup>

| ปี พ.ศ. | ชาย (คน) | หญิง (คน) | รวม    |
|---------|----------|-----------|--------|
| 2540    | 22,706   | 1,226     | 23,932 |
| 2541    | 26,922   | 1,707     | 28,629 |
| 2542    | 29,807   | 2,258     | 32,065 |
| 2543    | 24,526   | 2,341     | 26,867 |
| 2544    | 26,808   | 2,423     | 29,231 |
| 2545    | 26,812   | 2,295     | 29,107 |
| 2546    | 26,743   | 2,201     | 28,944 |
| 2547    | 27,213   | 2,223     | 29,436 |

<sup>34</sup> นำมาจากเอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การจัดทำหลักสูตรเฉพาะในการพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับ ทรัพย์ โดย คณะทำงานแผนงานเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์

<sup>35</sup> ที่มา : กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์

กระบวนการทำงานแผนงานเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ระยะที่ 1 การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ระยะเวลา 1 เดือน

จัดเก็บข้อมูลประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Case Study) โดยการสัมภาษณ์ เพื่อจะได้ทราบภูมิหลัง สาเหตุในการกระทำผิด เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟูและกำหนดแผนงานในการบำบัดต่อไป ทั้งนี้จะดำเนินการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ดังนี้

1. อายุไม่เกิน 45 ปี
2. อ่านออกเขียนได้
3. กระทำผิดเป็นครั้งแรก
4. ไม่มีประวัติการเสพยาเสพติด
5. มีอาชีพก่อนต้องโทษ
6. เต็มใจสมัครเข้าร่วมโครงการ

ระยะที่ 2 การกำหนดแผนงานเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ระยะเวลา 5 เดือน

พัฒนาบุคลิกภาพ การปรับตัว ความรู้สึก ความคิด ทักษะคติ โดยเชิญวิทยากรภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงานเข้ามาอบรมผู้ต้องขัง และใช้การบำบัดในรูปแบบต่างๆ เช่น กายบำบัด จิตบำบัด ศิลปบำบัด ดนตรีบำบัด ชุมชนบำบัด ธรรมบำบัด การทดสอบ E.Q. การสร้างขวัญกำลังใจ เป็นต้น รวมถึงการวางแผนและการประเมินผลขณะอยู่ในโปรแกรม การเข้าโปรแกรมจะดำเนินการสัปดาห์ละ 3 วัน

ระยะที่ 3 ประเมินผลและสรุปเป็นแผนงานในการแก้ไขผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับประเมินผลและสรุปเป็นแผนงานในการแก้ไขผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินเพื่อให้เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศปฏิบัติระยะเวลา 1 เดือน

ซึ่งจะดำเนินการสรุปผลการศึกษา ติดตามผล และจัดทำแผนงานในการแก้ไขผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน

## 2.4 โปรแกรมสำหรับความรุนแรงทางเพศ<sup>36</sup>

องค์การอาชญากรรมบางองค์กรมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางเพศ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ การกระทำความผิดโดยตรง เช่น ธุรกิจลักลอบค้าเด็กและผู้หญิงเพื่อจุดประสงค์ของการบริการทางเพศ เป็นต้น กับการกระทำผิดต่อเนื่อง เช่น การข่มขืนกระทำชำเราเพื่อการยินยอมในการค้าบริการทางเพศของผู้หญิงต่อไป เป็นต้น

กรมราชทัณฑ์ได้มีโปรแกรมเฉพาะตัวบุคคลที่ก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ ซึ่งไม่มีจุดมุ่งหมายหลักด้านธุรกิจทางเพศ แต่อย่างไรก็ตามโปรแกรมนี้อาจมีประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่ 3 (กลุ่มสนับสนุนหรือ Support Group)

<sup>36</sup> นำมาจากโครงการ “โปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำผิดทางเพศ” โดย เรือนจำกลางนครปฐม

เพราะเป็นผู้กระทำความผิดที่มีแนวโน้มในการแก้ไขได้ อีกทั้งยังสามารถเป็นการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมได้ทางหนึ่ง

เมื่อจะกล่าวถึงการกระทำผิดทางเพศปัจจุบันในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น และเกิดขึ้นในหลายๆ พื้นที่ ซึ่งสังเกตได้จากสื่อมวลชนต่างๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ มีการเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดทางเพศ และมีนักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญบางคนบอกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะลงมือกระทำเป็นแพชชั่น เกิดขึ้นมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

1. ตัวผู้กระทำความผิดมีความผิดปกติทางอารมณ์ สามารถทำได้ทุกอย่างถึงขั้นเป็นโรคจิต
2. ผู้กระทำความผิดมีความเก็บกดรุนแรงทางเพศ เนื่องจากสภาวะปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
3. สิ่งแวดล้อมและสื่อสารมวลชน

ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวิกฤติการณ์ที่รัฐและสังคมจะต้องตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเลือกทางใดทางหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ รวมถึงการใช้มาตรการลงโทษทั่วไปอาจจะไม่ได้ผล ซึ่งพวกเขาไม่รู้ลึกซึ้งเคลือบ ยังอาจมีพฤติกรรมต่อต้าน จึงต้องใช้วิธีการลงโทษควบคู่ไปกับการกระทำที่สร้างสรรค์ ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจหรือรู้สึกมีคุณค่าขึ้นมาด้วย

กรมราชทัณฑ์ ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้จัดทำโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังกระทำผิดทางเพศขึ้น โดยให้เรือนจำกลางนครปฐมเป็นเรือนจำนำร่องในการดำเนินการ โปรแกรมเพื่อเป็นการแก้ไข บำบัด พื้นฟู และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความผิดทางเพศให้สามารถได้เข้าใจชีวิต รู้จักคุณค่าตนเองและผู้อื่น การรับรู้ถึงความรู้สึกของเหยื่อ ให้พวกเขาเหล่านั้นสำนึกในการกระทำผิดของตนเอง รวมทั้งการจัดการกับอารมณ์ทางเพศของตนเอง โดยออกมาในรูปของการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกลุ่มเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับเพศอย่างถูกต้อง ทั้งนี้จะส่งผลให้เหยื่อและสังคมได้รับความมั่นคงและปลอดภัยจากผู้กระทำผิดทางเพศ

#### ขั้นตอนการจัดทำโปรแกรมแก้ไขผู้กระทำความผิดทางเพศ

โปรแกรมในการดำเนินการมีระยะเวลา 40 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 5 ขั้นตอน

1. การฝึกวินัยอย่างหนัก เพื่อให้เกิดสำนึกถึงการกระทำผิด (Shock Therapy) ระยะเวลา 4 สัปดาห์
2. การงูใจและการสร้างสัมพันธภาพ การจำแนกลักษณะ การประเมินบุคลิกภาพและพฤติกรรม ระยะเวลา 4 สัปดาห์
3. การแก้ไขฟื้นฟู การสร้างบรรทัดฐานของกลุ่ม การเรียนและการเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ การเข้าใจในการกระทำผิดของตน การเข้าใจในผลกระทบต่อนาย การจัดการ กับอารมณ์ การพัฒนาทักษะในความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ระยะเวลา 26 สัปดาห์
4. การกลับสู่สังคม มีการเตรียมการปลดปล่อย การฝึกวิชาชีพ ครอบครัวสัมพันธ์ ระยะเวลา 5 สัปดาห์

5. การประเมินและติดตามผล มีการติดตามทั้งระหว่างที่อยู่ในโปรแกรมและภายหลังพ้นโทษไปแล้ว

### 3. มาตรการด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ

องค์การอาชญากรรม บางครั้งอาจมีลักษณะการก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกันหลายประเทศ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากช่องว่างของกฎหมายในแต่ละประเทศ ความต้องการยาเสพติดหรือสินค้าผิดกฎหมาย หรือเรียกว่าเป็น อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวได้ดีประการหนึ่ง คือ ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ โดยในส่วนของกรมราชทัณฑ์ไทย ที่มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างประเทศ<sup>37</sup> คือ มาตรการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยาน และการโอนนักโทษเด็ดขาดระหว่างประเทศ

#### 3.1 การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างรัฐเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยการส่งมอบตัวบุคคลอย่างเป็นทางการโดยรัฐหนึ่งให้แก่อีกรัฐหนึ่งเพื่อการฟ้องคดีหรือเพื่อการลงโทษ โดยประเทศไทยมีการทำข้อตกลงสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่างๆ เพื่อส่งมอบตัวผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันและกัน อันเป็นไปตามหลักการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันที่สำคัญ ลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาตินั้น มีลักษณะของการดำเนินการที่ไม่ได้จำกัดวงอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่มีการดำเนินการที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในหลายๆ ประเทศ การที่องค์กรอาชญากรรมหนึ่งๆ สามารถที่จะใช้ประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นฐาน แต่มีจุดหมายในการปฏิบัติการในอีกประเทศหนึ่ง หรือการเดินทางมาผ่านนักเพื่อการหลบซ่อนยังอีกประเทศหนึ่ง เพื่อการหลบหลีกการจับกุม หรือเพื่อการขยายแนวร่วม สร้างเครือข่ายขยายขอบเขตสมาชิกก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อเสถียรภาพและความสงบของสังคมส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อผลในการติดตามและปราบปรามกลุ่มอาชญากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการขัดขวางและป้องกันการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติได้ในระดับหนึ่ง ตัดความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของกลุ่มศูนย์กลาง กลุ่มวงนอก และการแสวงหาแนวร่วมที่จะเข้ามาเป็นกลุ่มรอบนอก ให้เบาบางลงได้

#### 3.2 การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยาน

การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อสืบพยานในศาลต่างประเทศ ถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เพราะบางครั้งพยานสำคัญในการลงโทษผู้กระทำความผิดอาจย้ายถิ่นที่อยู่มาในประเทศไทย เพื่อหลบเลี่ยงการประสังค์ร้ายจากกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) หรือหลบเลี่ยงเขตบังคับใช้กฎหมายในแต่ละประเทศ (Jurisdiction)

<sup>37</sup> เป็นมาตรการที่นำมาจากจาก พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.

2472 และพระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคืออาญา พ.ศ. 2527

### 3.3 การโอนนักโทษ

การโอนตัวนักโทษเค็ดขาดระหว่างประเทศเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างประเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยากลำบากในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมและวัฒนธรรมที่ตนมีความคุ้นเคย ได้มีโอกาสกลับไปปรับโทษต่อยังประเทศภูมิลำเนาได้รับการดูแลในสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยเหมาะสม และได้รับความอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น

ถึงแม้ว่า การโอนตัวนักโทษเค็ดขาดจะมีวัตถุประสงค์สำคัญดังได้กล่าวมาข้างต้นก็ตาม แต่ก็ยังเอื้อประโยชน์ในการป้องกันและยับยั้งการก่ออาชญากรรมด้วยในระดับหนึ่ง จะเห็นได้จากการที่นักโทษเค็ดขาดชาวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรกลุ่มศูนย์กลาง กลุ่มวงนอก หรือแม้กระทั่งกลุ่มรอบนอกก็ตาม ที่ได้รับการโอนตัวกลับไปปรับโทษต่อยังประเทศต้นสังกัดก็นับเป็นการยับยั้งและตัดตอนเครือข่ายการเชื่อมโยงการค้าเงินการของอาชญากรข้ามชาติให้เบาบางลงได้ในระดับหนึ่ง และยังผลให้การขยายตัวของอาชญากรข้ามชาติเป็นไปได้ยากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดทำสนธิสัญญาการโอนนักโทษกับประเทศต่างๆ โดยมีผลบังคับใช้แล้ว รวม 22 ประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส, สเปน, แคนาดา, สหรัฐอเมริกา, อิตาลี, สวีเดนอังกฤษ, ฟินแลนด์, เยอรมัน, โปรตุเกส, ออสเตรีย, อิสราเอล, โปแลนด์, เดนมาร์ก, เขตปกครองพิเศษฮ่องกง, สวิตเซอร์แลนด์, นอร์เวย์, ฟิลิปปินส์, เอสโตเนีย, สาธารณรัฐเช็ก ออสเตรเลีย และไนจีเรีย โดยมีจำนวนนักโทษเค็ดขาดที่ได้รับการโอนตัวไปแล้ว ประมาณ 643 คน จาก 18 ประเทศ

สถิติผู้ต้องขังชาวต่างประเทศที่ได้รับการโอนตัวไปปรับโทษต่อยังประเทศที่มีสัญชาติอยู่<sup>38</sup>

| สัญชาติ  | ชาย (คน) | หญิง (คน) | รวม |
|----------|----------|-----------|-----|
| แคนาดา   | 15       | 2         | 17  |
| เดนมาร์ก | 3        | -         | 3   |
| นอร์เวย์ | 1        | -         | 1   |
| ฝรั่งเศส | 22       | 5         | 27  |
| เยอรมัน  | 17       | 1         | 18  |
| สเปน     | 26       | 7         | 33  |
| สวิต     | 1        | -         | 6   |
| สวีเดน   | 12       | 1         | 13  |
| อเมริกัน | 41       | 34        | 75  |
| ออสเตรีย | 3        | -         | 3   |
| อังกฤษ   | 22       | 2         | 24  |

<sup>38</sup> ที่มา: ส่วนราชทัณฑ์ต่างประเทศ สำนักทัณฑ์หวทยา กรมราชทัณฑ์

| สัญชาติ      | ชาย (คน) | หญิง (คน) | รวม |
|--------------|----------|-----------|-----|
| อิตาลี       | 5        | 2         | 7   |
| ฮ่องกง       | 58       | 7         | 65  |
| ไนจีเรีย     | 284      | 55        | 339 |
| ออสเตรเลีย   | 1        | 2         | 3   |
| อิสราเอล     | 2        | -         | 2   |
| เอสโตเนีย    | 2        | 3         | 5   |
| สาธารณรัฐเชก | 2        | -         | 2   |
| รวม          | 522      | 121       | 643 |

สำรวจ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547

สำหรับการโอนตัวนักโทษชาวไทยที่ต้องโทษอยู่ในต่างประเทศกลับมารับโทษยังประเทศไทย  
นั้น มีทั้งสิ้น 7 ราย จาก 4 ประเทศ

**สถิติผู้ต้องขังชาวไทยที่ได้โอนตัวกลับมารับโทษต่อในประเทศไทย<sup>19</sup>**

| ประเทศที่โอนมา | จำนวน (คน) |
|----------------|------------|
| สหรัฐอเมริกา   | 3          |
| ฮ่องกง         | 2          |
| สวีเดน         | 1          |
| อิสราเอล       | 1          |
| รวม            | 7          |

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายความร่วมมือกับประเทศต่างๆ โดย มีการเจรจาเพื่อจัดทำสนธิสัญญาฯ รอบแรก กับประเทศเนเธอร์แลนด์ และเบลเยียม และมีแนวโน้มที่จะมีการเจรจาในเรื่องนี้กับอีก 14 ประเทศ ได้แก่ เม็กซิโก, แอฟริกาใต้, ศรีลังกากัมพูชา, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, สิงคโปร์, พม่า, เวียดนาม, ลาว, บรูไน, อินเดีย, อิหร่าน และเปรู

\*\*\*\*\*

<sup>19</sup> ที่มา: ส่วนราชทัณฑ์ต่างประเทศ สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์

## บทที่ 5

### ข้อเสนอแนะ

กรมราชทัณฑ์ถือเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่ง ในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล โดยธรรมชาติของลักษณะงานราชทัณฑ์แล้วเป็นในลักษณะการควบคุมมิให้ผู้ต้องขังไปทำอันตรายหรือก่ออาชญากรรมต่อสังคมภายนอก หรือ Public Safety ดังนั้น ถ้ากรมราชทัณฑ์มีมาตรการ รวมถึงการพัฒนามาตรการในการป้องกันและปราบปรามในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการพัฒนาให้ทัน และต้องมองให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบขององค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ การป้องกันและปราบปรามมิให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม มาตรการที่สำคัญก็คือ การจัดแยก (Allocation) ซึ่งโดยปกติกรมราชทัณฑ์ได้ปฏิบัติแยกผู้ต้องขังที่เป็นคู่คี่ออกจากกันอยู่แล้ว แต่ข้อมูลดังกล่าว ส่วนมากเป็นข้อมูลในเชิงรับ คือได้จากสำเนาคำพิพากษาของศาล แต่ยังมีข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่ปรากฏในสำเนาคำพิพากษา จึงต้องมีมาตรการในเชิงรุก คือการแสวงหาข้อมูลของผู้ต้องขังแต่ละคนว่าใครบ้างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมเดียวกันบ้าง ซึ่งจุดนี้ เมื่อได้รับทราบข้อมูลแล้วเรือนจำและทัณฑสถาน ควรที่จะดำเนินการจัดแยกผู้ต้องขังเหล่านี้ออกจากกัน เพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันและปราบปราม สำหรับโปรแกรมการแก้ไขก็ควรต้องมีการพัฒนารูปแบบ เพื่อนำการปฏิบัติต่อองค์การอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการสร้างโปรแกรมใหม่ๆ เพื่อให้ทันกับรูปแบบพัฒนาการขององค์การอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การป้องกันและปราบปรามจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและดำเนินการอย่างเป็นระบบของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหากพิจารณาจากลักษณะของอาชญากรรมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและปราบปรามการกระทำอาชญากรรม 3 ประการ<sup>41</sup>

#### 1. การลดโอกาสของสิ่งกระตุ้นที่ให้เกิดผลประโยชน์ (Reducing the profit incentive)

เราควรจำกัดโอกาสสำหรับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งหมายความว่าลดความต้องการของตลาด ของสินค้าหรือบริการที่ผิดกฎหมาย รวมถึงลดคุณค่าความเชื่อถือของหน่วยงานทั้งภาคเอกชนหรือรัฐที่เป็นองค์การอาชญากรรม

#### 2. การรบกวนกิจกรรมของอาชญากร (Disrupting activities)

ผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายจะต้องถูกรบกวนหรือถูกกำจัดจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การยึดทรัพย์สินที่เกิดจากการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

<sup>41</sup> One Step Ahead : A 21<sup>st</sup> Century Strategy to Defeat Organized Crime, Home Office, March 2004, P.3

## บรรณานุกรม

ประชัย เกื้อยมสมบุรณ์,อาชญาวិทยา, อาชญากรรณพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2531

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, อาชญากรรณ(การป้องกัน: การควบคุม), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2542

พล.ต.ต. วัชรพล ประสารราชกิจ เอกสารวิจัย เรื่อง “อาชญากรรณข้ามชาติในประเทศไทย: รูปแบบ ขอบเขต ความรุนแรงและแนวทางแก้ไขปัญหา” พ.ศ. 2541

คณะกรรมการราชทัณฑ์ และทัณฑสถานหญิงกลาง สรุปรายงานการวิจัย “การจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาเสพติด (ผู้ร้ายข้อย่อย)” พ.ศ. 2546

คณะกรรมการราชทัณฑ์และเรือนจำกลางคลองเปรม รายงานการวิจัย “การจัดทำหลักสูตรเฉพาะในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย” พ.ศ. 2546

Abadinsky, H.(2002). Organized Crime, 7e. Belmont, CA: Wadsworth

Block, Alan A.(edit) (1991) The Business of Crime, San Francisco,CA: Westview Press

Rhodes, Robert P.(1984). Organized Crime: Crime control VS Civil Liberties, USA

Ruggiero, V.(2002).Crime and Markets: Essays in Anti-Criminology, London:Oxford University Press